

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MİMARİ KORUMA VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMI,
KONAK PIER ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

GİZEM BÜKE DOĞRU

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. CAN M. HERSEK

ANKARA – 2018

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MİMARİ KORUMA VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMI,
KONAK PIER ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

GİZEM BÜKE DOĞRU

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. CAN M. HERSEK

ANKARA – 2018

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

Tarih: 26.02/2018

Öğrencinin Adı, Soyadı: Gizem Büke Doğru

Öğrencinin Numarası: 21510100

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Danışmanı Unvanı/ Adı, Soyadı: Prof. Dr. Can M. Hersek

Tez Başlığı: MİMARİ KORUMA VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMI,
KONAK PİER ÖRNEĞİ

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin, 23/02/2018 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 10'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

Onay

26.02/2018

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad

Prof. Dr. Can M. Hersek

Gizem Büke DOĞRU tarafından hazırlanan ‘‘Mimari Koruma ve Yeniden İşlevlendirme Kavramı Konak Pier rneği’’ adlı bu alışma Jrimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi: 29.01./2018

Jüri yesinin nvanı, Adı Soyadı ve Kurumu:

Jüri yesi: Doç. Dr. nder AYDIN

Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü ğretim yesi

Jüri yesi: Doç. Dr. Gzen Güner AKTAş

Başkent Üniversitesi, İç Mimarlık ve evre Tasarımı Bölümü ğretim yesi

Jüri yesi: Prof. Dr. Can Mehmet HERSEK (Danışman)

Başkent Üniversitesi, İç Mimarlık ve evre Tasarımı Bölümü ğretim yesi

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2018

Prof. Dr. İpek KALEMCİ TZN
Enstitü Müdürü

TEŐEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőtirilmesinde, yüksek lisans ve tez sürecim boyunca tez danışmanım Prof. Dr. Can M. Hersek'e ve emeği geçen tüm değerli bölüm hocalarıma en içten teőekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım ve akademik çalıőmalarımda sonsuz destekleriyle yanımda olan aileme sonsuz teőekkür ederim.

Ankara, 2018

Gizem Büke Doğru

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVI
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I. GENEL OLARAK MİMARİ KORUMA KAVRAMI.....	7
1.1 Restorasyon ve Koruma Kavramı.....	7
1.2. Yeniden İşlevlendirme Kavramı.....	9
BÖLÜM II. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMİŞ BİR YAPI ÖRNEĞİ OLARAK KONAK PIER (İZMİR GÜMRÜK BİNASI)	11
2.1. Konak Pier Yapı Grubunun Analizi.....	11
2.1.1. Konak Pier (İzmir Eski Gümrük Yapı Grubu) Yapısı' nın Konumu.....	11
2.1.2. Konak Pier Yapı Grubu'nun Tarihçesi.....	12
2.1.2.1. Fransız Gümrük Binası Yapı Analizi.....	28
2.1.2.2. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Yapı Analizi.....	41
2.1.2.3. Taş Bina Yapı Analizi.....	48
2.1.2.4. Depo Binası (Taş Bina Sağında) Yapı Analizi.....	54
2.1.2.5. Karakol Filo Binası (Taş Bina Solunda) Yapı Analizi.....	61
2.1.2.6. Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 1.....	67
2.1.2.7. Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 2.....	74
2.1.2.8. Büyük Hol.....	80
2.1.2.9. Balikhane.....	90
BÖLÜM III. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KONAK PIER YAPISI'NIN MÜDAHALELERİNE YÖNELİK ANALİZLER.....	91

3.1 Yeni İşlev ve Verilen İşlevin İşlevsel Kurgusu.....	91
3.1.1 Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler.....	92
3.1.2 Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler.....	99
3.1.3 Teknik Donanımlara Yapılan Müdahaleler.....	105
3.1.4 Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler.....	106

BÖLÜM IV. YENİDEN İŞLEVLENDİRME MÜDAHALELERİNİN

DEĞERLENDİRİLMESİ.....

4.1 Yapı Grubuna Yönelik Müdahalelerin Değerlendirilmesi.....	108
4.1.1 Fransız Gümrük Binası'na Yönelik Müdahaleler.....	110
4.1.2 Kılavuz Kaptanlar Köşkü'ne Yönelik Müdahaleler.....	111
4.1.3 Taş Bina'ya Yönelik Müdahaleler.....	112
4.1.4 Depo Binası'na Yönelik Müdahaleler.....	113
4.1.5 Karakol Filo Binası'na Yönelik Müdahaleler.....	114
4.1.6 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 1'e Yönelik Müdahaleler.....	115
4.1.7 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 2'ye Yönelik Müdahaleler.....	116
4.1.8 Büyük Hol Binası'na Yönelik Müdahaleler.....	117
4.2 Eklentilerin Tarihi Yapının Mimari Özelliklerine Etkisi	118
4.2.1 Fransız Gümrük Binası.....	119
4.2.2 Kılavuz Kaptanlar Köşkü.....	119
4.2.3 Taş Bina.....	120
4.2.4 Depo (Taş Bina Sağında) Binası.....	120
4.2.5 Karakol Filo (Taş Bina Solunda) Binası	121
4.2.6 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 1.....	121
4.2.7 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 2.....	122

4.2.8 Büyük Hol Binası.....	122
BÖLÜM V. SONUÇ.....	123
KAYNAKÇA.....	128

ÖZET

MİMARİ KORUMA VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMI, KONAK PİER ÖRNEĞİ

Doğru, Gizem Búke
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. Can M. Hersek
2018

Günümüzde gelişmiş toplumlar kültürel miras olarak kabul edilen ve geçmiş yılların yaşamını, mimari teknolojilerini temsil eden yapıları korumayı bir zorunluluk olarak görmektedir. Koruma kavramı da zaman içerisinde gelişerek tek yapı ölçeğinden kentsel doku ölçeğine kadar farklı mesleki uzmanlık alanlarını ilgilendiren bir uğraşı alanı haline gelmiştir. Çağdaş koruma anlayışı kültür varlığı olarak kabul edilen yapıların tüm mimari, teknolojik ve artistik öğelerini koruyarak olabildiğince özgün olarak gelecek kuşaklara aktarılmasını öngörmektedir.

Zaman içerisinde değişen yaşam koşulları ve teknolojik ilerlemeler pek çok kültür varlığı niteliğinde ki yapının özgün işlevinin sürdürülememesi ve yapıların terk edilerek işlevsiz kalması durumunu oluşturmuştur. Bununla beraber yapıların korunurken herhangi bir toplumsal faaliyete tahsis edilerek yaşatılması ise ana hedefler arasındadır. Bu durumda özgün işlevlerini yitiren yapıların yeniden işlevlendirilmeleri de koruma- restorasyon çalışmalarının en önemli sorunları arasında yer almaktadır.

Bugün ülkemizde pek çok arkeolojik ve tarihi yapı işlevsiz ve atıl durumdadır. Bu yapı stoğunun içinde 19. Yüzyıla ait çok sayıda erken dönem endüstri yapısı ile birlikte kamu yapısı da bulunmaktadır. Son yıllarda bu yapılardan bazılarının restore edilerek üniversite, okul, müze ve A.V.M. gibi işlevlere tahsis edilmiş olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili olarak yapılan bilimsel çalışmalar sayıca son derece az ve yetersizdir.

Yukarıdaki gerekçeler doğrultusunda yeniden işlevlendirme uygulamalarının irdelenmesi amacıyla bu tez çalışması kapsamında Osmanlı Döneminde inşa edilen ve

günümüzde Konak Pier A.V.M. olarak bilinen Fransız Gümrük binaları yapı grubu ele alınmıştır. Burada takdim edilen çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde genel olarak mimari koruma kavramı ve gerekliliği, ikinci bölüm Konak Pier Yapı Grubu'nun tarihi gelişimi ve mimari analizini, üçüncü bölüm yapı grubuna yönelik fiziki müdahalelerin analizini, dördüncü bölüm yeniden işlevlendirme çalışmaları ile gerçekleşen müdahalelerin yapı grubuna olan etkisinin değerlendirilmesini kapsamaktadır. Son bölümde de Konak Pier Yapı Grubu'na yönelik yeniden işlevlendirme çalışmasının sonuçları ve gelecekte ki olası uygulamalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Koruma, Yeniden İşlevlendirme, Konak Pier Yapı Analizi, Özgünlük

ABSTRACT

ARCHITECTURAL PROTECTION AND REFUNCTIONING CONCEPT, KONAK PIER EXAMPLE

Doğru, Gizem B¼ke
Interior Architecture and Environmental Design Master Program
Advisor: Prof. Dr. Can M. Hersek
2018

Today, developed countries regard the protecting the structures which accepted as a cultural heritage and represents the past life and architectural technology, as a necessity. “The Protection” concept was developed in the course of time and converted to another occupation involving the different occupational area of specialization from single structure scale to urban texture scale. The contemporary concept of “Protection” envisages the transfer of structures that are considered to be cultural objects to future generations as originally as possible, while preserving all architectural, technological and artistic pieces.

The living conditions and technological progress in time was constituted the unsustainability of the original function of many cultural properties and abandonment of the structures. Along with this, while keeping the buildings protected, social activities are allotted and living is one of the main targets. In this case, restorations of structures that lose their original functions are also among the most important problems of protection-restoration works.

Today, there are many functionless and idle archeological and historical structures in our country. There are much early period industrial structures belong to 19th century and also public structure within this building inventory. It has seen that some of these structures have repaired and assigned for the universities, schools, museums and Shopping Center in the last years. The number of scientific studies on this subject is extremely low and inadequate.

In order to examine the applications of re-functioning in the direction of the above reasons, within this thesis study, French Customs buildings “Structure Group”, which established in the Ottoman period and known as Konak Pier A.V.M. in our day are approached. This submitted study is consisting from five parts.

First Part includes the architectural protection and necessity generally; Second Part includes historical development and architectural analysis of Konak Pier Structure Group; Third Part includes analyses of physical interventions towards to Structure Group; Fourth Part includes re-functioning studies and evaluation of the effect of applied interventions on the Structure Group. In the last Part, the results of the re-functioning studies and recommendations for the possible applications in the future are given.

Key words: Protection, refunctioning, Konak Pier Structural Analysis, Originality

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Konak Pier Yapı Grubuna A.V.M Öncesi Verilen İşlevler.....	20
Tablo 2. Araştırma Kapsamında Faydalanılan Kaynaklar.....	20
Tablo 3. Mekânsal Bölüntüler ve Verilen İşlevlerin Gösterimi.....	96
Tablo 4. Seçilen Uygun İşlev Sonrası Yapılan Müdahaleler.....	107
Tablo 5. Yapıların Özgün Değerlerinin Korunmuşluk Oranlarına Göre Gruplandırılması	109
Tablo 6. Fransız Gümrük Binası Özgünlük Değerlendirmesi.....	110
Tablo 7. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Özgünlük Değerlendirmesi.....	111
Tablo 8. Taş Bina Özgünlük Değerlendirmesi.....	112
Tablo 9. Depo Binası Özgünlük Değerlendirmesi.....	113
Tablo 10. Karakol Filo Binası Özgünlük Değerlendirmesi.....	114
Tablo 11. Hurda Ambarı 1 Özgünlük Değerlendirmesi.....	115
Tablo 12. Hurda Ambarı 2 Özgünlük Değerlendirmesi.....	116
Tablo 13. Büyük Hol Binası Özgünlük Değerlendirmesi.....	117
Tablo 14. Konak Pier Yapısı'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu	118
Tablo 15. Fransız Gümrük Binası'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	119
Tablo 16. Kılavuz Kaptanlar Köşkü'nün Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	119

Tablo 17. Taş Bina'nın Mimari Açıdan Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	120
Tablo 18. Depo Binası'nın Mimari Açıdan Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	120
Tablo 19. Karakol Filo Binası'nın Mimari Açıdan Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	121
Tablo 20. Hurda Ambarı 1 Binası'nın Mimari Açıdan Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	121
Tablo 21. Hurda Ambarı 2 Binası'nın Mimari Açıdan Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	122
Tablo 22. Büyük Hol Binası'nın Mimari Açıdan Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu.....	122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Konak Pier Yapı Grubu Uydu Görüntüsü.....	11
Şekil 2. Konak Pier Yapı Grubu Haritası.....	12
Şekil 3. Fransız Gümrük Yapısı İnşa Edilmeden Önce ki Gümrük Yapısı.....	14
Şekil 4. Fransız Gümrük Yapısı İnşa Edilmeden Önce ki Gümrük Yapısının Ön Cephesi.....	14
Şekil 5. 14 Ekim 1889 Yılı İzmir Rıhtım Planı.....	15
Şekil 6. Konak Pier Yapı Grubunu Oluşturan Binaların Cephe Görünüşleri.....	17
Şekil 7. Konak Pier Yapı Grubunu Oluşturan Binaların Özgün İşlevleri ve Yapım Yıllarının Gösteren Plan Şeması.....	18
Şekil 8. Fransız Gümrük Yapı Grubu'nun İnşaat Etapları.....	21
Şekil 9. I. Dönem Plan Şeması	22
Şekil 10. I. Dönemden, II. Döneme Geçişte ki Yapılan Değişikliklerin Gösterimi.....	23
Şekil 11. II. Dönem Plan Şeması	24
Şekil 12. II. Dönemden III. Döneme Geçişteki Yapılan Değişikliklerin Gösterimi.....	25
Şekil 13. III. Dönem Giriş Kat Plan Şeması.....	26
Şekil 14. III. Dönem 1. Kat Plan Şeması.....	27
Şekil 15. Fransız Gümrük Binası Ön Cephe Görünüşü.....	28
Şekil 16 Fransız Gümrük Binası Ön Cephesi.....	28
Şekil 17. I. Dönem Fransız Gümrük Binası Plan Şeması.....	29
Şekil 18. I. Dönemden, II. Döneme Geçişte Fransız Gümrük Binası Plan Şeması.....	29
Şekil 19. II. Dönem Fransız Gümrük Binası Plan Şeması.....	29

Şekil 20. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Fransız Gümrük Binası Plan Şeması.....	30
Şekil 21. III. Dönem Fransız Gümrük Binası Plan Şeması.....	30
Şekil 22. Fransız Gümrük Binası Ön Cephe Kapısı.....	31
Şekil 23. Fransız Gümrük Binası Ön Cephe Bezemeleri.....	32
Şekil 24. Fransız Gümrük Binası Ön Cephe Görüntüsü.....	32
Şekil 25. Fransız Gümrük Binası Cephe Görüntüsü	33
Şekil 26. Fransız Gümrük Binası Rozeti.....	35
Şekil 27. Fransız Gümrük Binası Kitabenin Yer Aldığı Kapı.....	36
Şekil 28. Gümrük Yapısı Kitabesi.....	37
Şekil 29. Gümrük Yapısı Kitabesi' nin Çevirisi.....	37
Şekil 30. Gümrük Yapısı Kitabesi.....	38
Şekil 31. Gümrük Yapısı Kitabesi' nin Çevirisi.....	38
Şekil 32. Fransız Gümrük Yapısının Çeşme Kitabesi.....	39
Şekil 33. Fransız Gümrük Yapısının Çeşme Kitabesi' nin Çevirisi.....	39
Şekil 34. Fransız Gümrük Yapısı Çeşmesi.....	40
Şekil 35. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Ön Cephesi.....	41
Şekil 36. Kılavuz Kaptanlar Köşkü I. Dönem Plan Şeması.....	42
Şekil 37. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Kılavuz Kaptanlar Köşkü Plan Şeması.....	43
Şekil 38. II. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü Giriş Kat Plan Şeması.....	43
Şekil 39. II. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü 1. Kat Plan Şeması.....	44
Şekil 40. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Kılavuz Kaptanlar Köşkü Plan Şeması.....	44

Şekil 41. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Kılavuz Kaptanlar Köşkü 1. Kat Plan Şeması	45
Şekil 42. III. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü Giriş Kat Plan Şeması.....	45
Şekil 43. III. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü 1. Kat Plan Şeması.....	46
Şekil 44. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Ön Cephe Görünüşü.....	46
Şekil 45. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Eklentilerinin Cephe Görünüşünde Gösterimi.....	47
Şekil 46. 1980’li Yıllara Ait Fotoğraf Taş Bina Ön Cephesi.....	48
Şekil 47. Taş Bina İlk Dönem Plan Şeması.....	49
Şekil 48. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Taş Bina Plan Şeması.....	49
Şekil 49. II. Dönem Taş Bina Giriş Kat Plan Şeması.....	50
Şekil 50. II. Dönem Taş Bina 1. Kat Plan Şeması.....	50
Şekil 51. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Taş Bina Plan Şeması.....	51
Şekil 52. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Taş Bina 1. Kat Plan Şeması	51
Şekil 53. III. Dönem Taş Bina Giriş Kat Plan Şeması.....	52
Şekil 54. III. Dönem Taş Bina 1. Kat Plan Şeması.....	52
Şekil 55. Taş Bina Restorasyon Çalışmaları 1.....	53
Şekil 56. Taş Bina Restorasyon Çalışmaları 2	53
Şekil 57. Taş Bina Restorasyon Çalışmaları 3.....	54
Şekil 58. 1980’li Yıllara Ait Fotoğraf Depo Binası Ön Cephesi.....	54
Şekil 59. I. Dönem Depo Binası Plan Şeması.....	55
Şekil 60. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Depo Binası Plan Şeması.....	56
Şekil 61. II. Dönem Depo Binası Plan Şeması.....	57
Şekil 62. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Depo Binası Plan Şeması.....	58

Şekil 63. III. Dönem Depo Binası Plan Şeması.....	59
Şekil 64. 1980’li Yıllara Ait Fotoğraf Karakol Filo Binası Ön Cephesi.....	61
Şekil 65. I. Dönem Karakol Filo Binası Plan Şeması.....	62
Şekil 66. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Karakol Filo Binası Plan Şeması.....	63
Şekil 67. II. Dönem Karakol Filo Binası Plan Şeması.....	64
Şekil 68. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Karakol Filo Binası Plan Şeması.....	65
Şekil 69. III. Dönem Karakol Filo Binası Plan Şeması.....	66
Şekil 70. 1980’li Yıllara Ait Fotoğraf Hurda Ambarı 1 Binası Ön Cephesi.....	67
Şekil 71. I. Dönem Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması.....	68
Şekil 72. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması.....	69
Şekil 73. II. Dönem Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması.....	70
Şekil 74. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması.....	71
Şekil 75. III. Dönem Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması.....	72
Şekil 76. 1980’li Yıllara Ait Fotoğraf Hurda Ambarı 2 Binası Ön Cephesi.....	74
Şekil 77. I. Dönem Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması	75
Şekil 78. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması.....	76
Şekil 79. II. Dönem Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması.....	77
Şekil 80. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması.....	78
Şekil 81. III. Dönem Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması.....	79
Şekil 82. 1980’li Yıllara Ait Fotoğraf Büyük Hol Binası Ön Cephesi.....	80
Şekil 83. Büyük Hol Binası’nın Plan Şeması	81
Şekil 84. I. Dönem Büyük Hol Binası Plan Şeması	82

Şekil 85. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Büyük Hol Binası Plan Şeması.....	83
Şekil 86. II. Dönem Büyük Hol Binası Plan Şeması.....	84
Şekil 87. 1955-1960 Büyük Hol Binası'nın Güney Cephesinde Yer Alan Balık Hali.....	85
Şekil 88. Büyük Hol Binası'nın Otopark Olarak Kullanımı.....	85
Şekil 89. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Büyük Hol Binası Plan Şeması.....	86
Şekil 90. III. Dönem Büyük Hol Binası Plan Şeması.....	87
Şekil 91. 1914'te Büyük Hol Binasının İç Mekan Görsele.....	88
Şekil 92. 1906 Tarihli Çelik Makas Çizimi.....	89
Şekil 93. 1980'li Yıllara Ait Fotoğraf Balıkxane Binası Ön Cephesi.....	89
Şekil 94. Büyük Temalı Mağaza İç Mekan Görsele.....	93
Şekil 95. Antrepo Binası'nın Sinema Olarak İşlevlendirilmesi.....	94
Şekil 96. Taş Bina'nın Giyim Mağazasının İç Mekan Görsele.....	94
Şekil 97. Büyük Hol İç Mekan Görsele.....	95
Şekil 98. İç Mekan Görsele.....	97
Şekil 99. İç Mekan Asma, Ara Kat Eklerinin Görsele.....	97
Şekil 100. İç Mekanda Yeniden İşlev Kapsamında Merdivenlerin Görsele.....	98
Şekil 101. Yeniden İşlev Kapsamında Yeni Mekan Ekleri.....	98
Şekil 102. Konak Pier Dış Mekan Zemin Görsele.....	101
Şekil 103. Duvarların Onarılması ve Sergilenmesi.....	102
Şekil 104. Pencere ve Sövelerin Onarılması.....	102
Şekil 105. Zemin Döşemeleri.....	103
Şekil 106. Üst Örtü Görselleri.....	103

Şekil 107. Yapı İçinde Eklenen Tesisat Sistemleri ve Yangın Dolabı.....	104
Şekil 108. Konak Pier Yapısı'nın İç Mekanda Görünen Tesisat Sistemleri.....	105
Şekil 109. Konak Pier Yapısının Güney Cephesinde Kurgulanan Otopark Alanı.....	106

KISALTMALAR LİSTESİ

A.V.M.: Alışveriş Merkezi

BOA: T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

ESHOT: İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Otobüs İşletmeleri

ICOMOS: International Council On Monuments And Sites

İZULAŞ: İzmir Ulaşım Hizmetleri Mak. San. A.Ş.

T.D.I.: Türk Denizcilik İşletmeleri A.Ş.

K.T.V.K: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

GİRİŞ

Tarihi bilincimizi oluşturan yapılar, geçmişten günümüze kadar varlıklarını devam ettiren yapılardır. Bu yapılar değerlendirilirken yapının konumlandığı çevresi ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu sayede bizlere geçmiş uygarlıkların yaşayış biçimlerini, kültürel düzeylerini, sosyal ve ekonomik durumları hakkında bilgi edinmemizi sağlamaları açısından belge niteliği taşımaktadırlar. Bu yapılara sahip çıkılması gerekliliği ve özgün dokularına zarar verilmeden kültürel miras olarak korunması günümüzde üzerinde sıklıkla durulan konular arasında yer almaktadır. Zaman içerisinde toplumların bu yapıları kültürel miras olarak değerlendirerek gelecek kuşaklara aktarma konusunda bilinçlenmesi ile birlikte koruma anlayışı olumlu şekilde gelişmiştir. Ancak bu gelişmelerin yanı sıra, teknolojinin ilerlemesi, taşradan büyükşehirlere göçün artması, rant değerlerinin artması, altyapı ve sağlık hizmetlerinin ihtiyaçları karşılayamaması vb. nedenler dolayı tarihi yapıların özgün dokuları zarar görerek yok olmaya yüz tutmaktadır.

Bu sebeplerden dolayı kültürel mirasımızın korunması gerekliliği ivedilikle gerekli önlemlerin alınması zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Tarihi nitelik taşıyan yapıların korunması kavramı çok eski dönemlere dayansa da, 19. yy sonlarında yapılan çalışmalar kapsamında Avrupa'da koruma kavramının kuramsal temelleri atılmıştır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Avrupa'nın 2. Dünya savaşıdan sonra ki dönemde kent dokusunun ve yapıların önemli ölçüde zarar görmesine neden olmuştur. Takip eden yıllarda çalışmaların hız kazanması ile ülkelerin yasalarında korumaya yönelik hükümler yer almaya başlamıştır¹. Günümüze gelinceye kadar geçen sürede koruma çalışmaları devam ettirilerek, uluslararası düzeyde mimarlık alanında koruma ve restorasyon konularını temel alan pek çok toplantı gerçekleştirilmiş ve sonuç bildirgeleri yayınlanmıştır.

Avrupa'da antik çağlarda ve Roma İmparatorluğu döneminde koleksiyonculukla başlayan ve genelde taşınabilir objeleri konu alan koruma çalışmaları zamanla tarihi yapıları koruma ve restore etme ölçeğine varmıştır. Özellikle savaşlar sonunda tahrip olan

¹ 24.04.2017 <<http://mehmet-urbanplanning.blogspot.com.tr/2012/02/avrupada-tarihsel-ve-kulturel-cevre.html>>.

yapıların yeniden restore edilmeleri zamanla doğru koruma anlayışı nasıl olmalıdır sorusunun yanıtının aranmasına yol açmıştır. Bu doğrultuda çalışmalar yapılmaya başlanmış ve yapılan çalışmalar kapsamında 1931 yılında, ‘Uluslararası Müzeler Örgütü’ tarafından Atina’da ‘I. Uluslararası Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenler Konferansı’ düzenlenmiştir. ‘Atina Konferansı’ olarak da bilinen toplantıda kültürel özellikler taşıyan tarihi anıtlar, yapı gruplarının korunması önerilmiş ve bu öneriler 1932 yılında İtalya’da düzenlenen toplantı sonunda yayınlanmış olan ‘Carta del Restauro’ ile yasal kimlik kazanmıştır. 1964 yılında Venedik’te 2. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi düzenlenerek, Venedik Tüzüğü’nün kültür varlıklarının korunması ve restorasyonuna ilişkin Venedik Tüzüğü’nün uluslararası belge niteliği taşıması gerçekleştirilen kongre kapsamında belirlenmiştir(Alsaç, 1992, Asatekin, 2004) . Venedik Tüzüğü’nün maddelerini özetlemek gerekir ise;

Tarihi eserler, sanatsal nitelik taşımalarının yanı sıra tarihi belge niteliği de taşıyan eserler koruma kapsamına alınarak çevresiyle birlikte korunmalıdır. Anıt tüm öğeleriyle yerinde korunmalıdır. Korumada geleneksel yöntemlere ağırlık verilmeli, ihtiyaç duyulduğu takdirde çağdaş teknikler uygulanmalı, yapıda sonradan yapılacak olan eklentilerin ayırt edilebilir olması gerekmektedir. Gerçekleştirilmesi planlanan onarım bilimsel temellere dayandırılmalı ve yapı hakkında detaylı araştırmalar kapsamında gerçekleştirilmelidir. Zaman içerisinde yapıya eklenen eklentilere saygı duyulmalı ve belge niteliği taşıdığı unutulmamalıdır. Arkeolojik alanlarda eski ve yeni malzemelerin bütünlenmesine özen gösterilmeli ve bu alanlarda yeniden inşa yapılmamalıdır. Tarihi yapılara yapılacak olan müdahalelerin her aşaması raporlarla ve görsel dokümanlarla belgelenmeli ve arşivlenmelidir.²

1994 yılına gelindiğinde ise Nara Bildirgeleri yayınlanmıştır. Yayınlanan bildirgeler değerlendirildiğinde koruma kavramının her geçen yıl daha da gelişerek mimari koruma ve restorasyon çalışmalarının aralıksız devam ettiği anlaşılmaktadır.

² 05.04.2017 < <http://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/KorumaBilinci-Ekitap.pdf> >.

Batı Avrupa'da mimari koruma ve restorasyon alanında çeşitli uygulamalar ve çalışmalar yapılırken ülkemizde de eş zamanlı olarak, 1869 yılında yürürlüğü giren I.Asar-ı Atika Nizamnamesi yayınlanmıştır. Bu nizamname ile koruma kavramının temelleri atılmıştır, 1874 tarihinde 2. düzenleme yapılarak II. Asar-ı Atika Nizamnamesi koruma kavramı bilincinin yerleşmesi adına önemli bir adım olarak değerlendirilmekte olup bu yasa ile tarihi ve sanat değeri taşıyan eserlerin tahribi, değiştirilmesi ve ülke toprakları dışına çıkarılması yasaklanmıştır³. Devam eden çalışmalar kapsamında 1983 yılında 2863 sayılı 'Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu' çıkarılmıştır. Sonraki yıllarda 1987 yılında, 2863 sayılı kanunda yer alan 'Anıt' kavramı 'Kültür Varlıkları' olarak değiştirilerek 3386 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir, bu kanunla korumaya yönelik imar planı kavramı benimsenmiştir (Ahunbay, 2016; Akçura, 1972; Alsaç, 1992).

Anlaşıldığı üzere mimari koruma ve restorasyon kavramları her geçen gün gelişerek yasal çerçevede yer edinmiştir. Türkiye'deki uzman personel eksikliği, ekonomik yetersizlikler, rant kavgaları ve siyasi çekişmelerden dolayı imar planlarının hayata geçirilmesi pek mümkün olmamaktadır. Koruma bilincinin istenilen seviyeye ulaşmadığı da yadsınmamalıdır.

Günümüzde ise gerekli olan mevzuat kapsamında her yıl çok sayıda koruma-restorasyon projesi üretilmekte ve uygulanma gerçekleştirilmektedir. Ancak yürürlükte olan koruma mevzuatımıza göre kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarına onay için gelen pek çok projede fiziksel anlamda yapıların restorasyonuna önem verilirken, yeniden işlev konusu genellikle dikkate alınmamaktadır. Sonuçta pek çok yapının günümüzde özgün işlevi ile kullanılmaya olanağı bulunmadığı için söz konusu yapılar fiziksel olarak onarıldıktan sonra bu yapılara yeni güncel bir işlev adapte edilmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla bu durum, tarihi nitelik taşıyan yapıların ve mekânların tarihi, artistik değerlerinin ve estetik niteliklerinin yeniden işlev verme sürecinde zarar görmesine neden olmaktadır. İşlev verme sürecinde, yapının mevcut durumunun yeni işleve uygunluğunun mutlaka irdelenmesi gerekmektedir. Yeni işlevin yapıya adapte edilme sürecinde yapı üzerinde gerçekleştirilen değişikliklerin ve eklentilerin yapının özgün

³ 12.05.2017 < <http://www.osmanhamdibey.gov.tr/TR,50976/osman-hamdi-beyden-gunumuze-turkiyede-koruma-anlayisi.html> >

dokusuna zarar verir nitelikte olmamasına ve özellikle müdahalelerin ayırt edilebilir olmasına da özellikle dikkat edilmelidir.

Bununla birlikte koruma ve restorasyon çalışmalarını yürüten ekiplerde genellikle iç mimarlara yer verilmemektedir. Ancak, yapılan çalışmaların uzman kadrolar tarafından gerçekleştirilmesi gerekliliği ve mutlaka iç mimarların da bu çalışmalarda yer alarak yapının doğru analiz edilmesi, işleve uygun düzenlenmesi ve tefriş edilmesi açısından önemlidir. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde iç mimarlar, iç mekân organizasyonu, teknik donatı, tefriş ve benzeri konularda karar verici konumda olmalıdırlar. Tek yapı ölçeğindeki koruma ve restorasyon çalışmaları genel anlamda değerlendirildiğinde bu çalışmaların ağırlıklı olarak mimar ve iç mimarların çalışma alanını kapsamakta olduğu görülmektedir.

ÇALIŞMANIN AMACI VE KAPSAMI

Korumaya değer yapıların toplumların tarihini ve kültürel miraslarını temsil ettiklerinden dolayı gelecek kuşaklara doğru şekilde korunarak aktarılması önemlidir. Yapıldıkları dönemin mimari-artistik özelliklerini taşıyan ve işlevlerini kaybeden yapılar zaman içerisinde sosyal yapının ve yaşam şekillerinin de değişmesi ile günümüz insanların ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmesine neden olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı, tarihi belge niteliği taşıyan bu yapılar gelecek kuşaklara doğru biçimde aktarımının sağlanması ve yaşatılması için yeni işleve uygun mekân müdahalelerine gereksinim duyulmaktadır. Bu süreçte önemli olan, kültüre, tarihe ve zamanın sürekliliğine zarar verilmeden yapıya en uygun işlev seçiminin yapılmasıdır. Yapıya uygun işlevin seçilmesinde iç mekân belirleyici rol oynamalı, insanların ve mekânların ilişkilendirilmesi sağlanmalıdır. Kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarımı sırasında önemli olan yapıların yapıldıkları dönemin tarihini, kültürel belliğini oluşturan verilerin insanlar tarafından doğru şekilde algılanabilmesidir.

Bu görüşler doğrultusunda, Osmanlı Devleti'nin Kapitülasyonlar Döneminde deniz ticaret hacmini karşılayabilmek için Fransızlar tarafından yapımı gerçekleştirilen Konak Pier yapı grubu çalışma konusu olarak seçilmiştir. Bu yapı grubu İzmir il'inin

merkez ilçesi, Konak semtinde yer almaktadır. Yapı grubunun mimari ve estetik değerleri ile korunmaya değer tarihi, nitelik taşıması ve şehrin simge yapıları arasında yer alması dolayısıyla bu yapı grubu, İzmir kenti ve ülkemiz için önem arz etmektedir. Söz konusu yapı grubunun ‘Osmanlı Gümrük ve Antrepo Binası’ olarak inşa edilmişken yapının günümüzde restorasyon, onarım ve koruma çalışmaları sonrasında ‘Konak Pier Alışveriş Merkezi’ olarak işlev değişikliğine uğramasıyla, özgün tarihi, kimliği ve artistik özelliklerini ne derece koruduğunun incelemesi bu tezin başlıca amacıdır.

Çalışma içeriğinde, mimari koruma ve gerekliliği başlığında restorasyon kavramı, yeniden işlevlendirme kavramı, yeniden işlevlendirme çalışmalarının gerekçeleri belirtilmiştir. Tarihi yapıların işlevlendirme sürecinde, yeni işlev seçimini etkileyen faktörler, bu süreçte uygulanan müdahaleler kapsamında Konak Pier Yapı Grubu’nun tarihsel gelişimi, özgün yapısı ve zaman içerisinde ki işlev değişiklikleri incelenerek, mimari analizler yapılmış, yapılan analizler sonucunda yapının özgün dokusunun ne ölçüde korunduğu tespit edilmiştir. Bu tez çalışmasının sonucunda günümüzün koruma ve restorasyon uygulamalarına dönük bir değerlendirme yapılmış yeni yapılacak olan benzer uygulamalar için dikkat edilmesi gereken hususlar belirtilmiştir.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Araştırma üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bunlar; arşiv ve literatür taraması, arazi çalışması ve büro çalışmalarını içermektedir.

1. aşamada; arşiv ve literatür taramasında çalışmanın konusu olan yeniden işlevlendirme ilgili kavramlar; seçilen işlev sonrası yapıya uygulanan müdahaleler ve yerinde gözlem yapılarak, Konak Pier Yapı Grubu ve yakın çevresi incelenmiştir. Bu kapsamda, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Matu Mimarlık A.Ş. ve İzmir İnşaat Sanayi Ticaret ve Turizm A.Ş ile görüşmeler yapılarak veri toplama yapılmıştır. Toplanan verilerin analizleri yapılarak tez kapsamına alınmıştır.

Yapının inşa edildiği dönem Cumhuriyet'in ilanından önce olduğundan dolayı, Yapı genelinde Osmanlı mimari ve süsleme unsurlarının kullanılması, konu hakkında detaylı araştırma yapılmasını gerekli kılmaktadır. Yapılan araştırmalar kapsamında uzman görüşleri alınmıştır. Sanat Tarihçisi Prof. Dr. Alev Çakmakoğlu Kuru' nun değerlendirme ve yorumlarına yer verilmiştir.

2. aşama arazi çalışmalarını içermektedir. Bu aşamada, yapı yerinde gözlem yapılarak, yapıya ait genel cephe görünüşleri, mimari elemanlara ait detaylar ve iç mekânlar fotoğraflanmış ve eskiz çalışmaları yapılmıştır.

3. aşama ise, büro çalışmalarını kapsamaktadır. 1. ve 2. Aşamalarda yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bilgilerden faydalanılarak Konak Pier Yapı Grubu'nun dönemsel işlev değişiklikleri şematik olarak plan ve cephe çizimleri yapılarak gösterilmiştir.

Sonuçta bu veriler ışığında bir değerlendirme yapılmış ve Konak Pier Yapı grubunun yeniden işlevlendirilme çalışmaları sonucunda özgün tarihi mimari ve estetik değerlerinin ne derece korunduğu saptanmıştır.

BÖLÜM I. GENEL OLARAK MİMARİ KORUMA KAVRAMI

Bu bölüm içeriğinde kavramsal terimlerin açıklanması kapsamında restorasyon, koruma ve yeniden işlevlendirme kavramlarının açıklanarak uzman görüşleri ile incelenmiştir.

1.1 Restorasyon ve Koruma Kavramı

Restorasyon kelimesi, sosyal ve kültürel anlamda değerli olan varlıkların devamlılığını sürdürebilmek için aslına uygun olarak onarılması olarak açıklanabilir. Konu hakkından birden fazla tanım mevcuttur.

Bektaş' a göre, Fransızca kökenli olan restorasyon kelimesini Türkçe' ye uyarlayarak, “'Şuna alçak gönüllülükle “onarım” desek...., ‘Bence, yalnız başına “onarım” sözcüğüyle de anlayabiliriz birbirimizi...’ diyerek restorasyon kelimesini açıklamıştır (Bektaş, 2001, s.127).

Ahunbay' a göre ise, geçmişte yapılan kazılar sonrasında ortaya çıkarılan veya günümüze ulaşabilen tarihi nitelik taşıyan yapıların, gelecek nesillere aktarımının sağlanması için yapıların özgünlüklerini kaybetmeden onarılma işlemi olarak tanımlanmaktadır (Ahunbay, 2016). Restorasyon geçmiş dönemlerde yapılan yapıların işlevsel ve fiziksel olarak devamlılıklarını sürdürebilmek adına yapılan çalışmalar kapsamında biçimsel olarak yapıyı ayakta tutmak olarak algılanırken, günümüzde bu yapılar çevresi ile birlikte ele alınarak, tarihi belge niteliği taşımasından dolayı dönemin mimarisi, ekonomisi ve sosyal durumu hakkında bilgi edinmemizi sağlayan belge olarak koruma kavramının kapsama alanına girmektedir (Ahunbay, 2016).

Zaman içerisinde koruma anlayışının gelişmesi ile günümüzde onarım çalışmalarının amacı, tarihi kültürel değerlere sahip yapıların geçmişle olan bağlarını koparmadan yaşatabilmektir. Bu kapsamda Tapan ise,

‘‘Korumanın yapılmasının en önemli nedeni tarihsel sürekliliği sağlamaktır. Biz yeni binalar yapalım ama bunları da salt saklayalım zihniyetinde değiliz. Biz bu binaların nasıl yapıldığını ancak koruyarak ve kullanarak yeni nesillere aktarabiliriz. Bu ilişkinin devam eden bir süreç olduğunu görmekle, insanların vatanlarına, yaşadıkları yerlere doğru bir biçimde bağlanmaları sağlanır. Kùltür varlıklarını yok edersek kùltür sürekliliğini de yok ederiz.’’(Tapan, 2014, s.106)

Ahunbay’ın yukarıda tez kapsamında yer alan açıklaması uluslararası düzeyde koruma ilkeleri kapsamında Venedik Tüzüğü’nde de yer almaktadır. Venedik Tüzüğü’nün 3. Maddesinde ‘‘ Kùltür varlığının korunmasında ve onarılmasında ki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır⁴.’’ Bu maddede, tarihi yapıların özgün dokularını koruyarak gelecek nesillere aktarılması onarım çalışmalarının amacını oluşturur. Bu amaç doğrultusunda onarım sırasında yapının özgün kimliğine ve dokusuna zarar vermeden aslına uygun şekilde yapılması gerekmektedir. Venedik Tüzüğü’nün 5. Maddesi de bu doğrultudadır.

‘‘Kùltür varlığının korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.’’⁵ şeklinde açıklanmıştır.

Venedik Tüzüğü’nün’ de de bahsedildiği gibi, yapıyı koruyabilmek için özgün biçimini, strùktür ve malzemesiyle yaşatılabildiği ölçüde başarılı bir koruma gerçekleştirilebilir. Zaman içerisinde teknolojinin ilerlemesi ile kùltür varlıklarının onarım çalışmalarında kullanılan yöntem ve malzemeler sayesinde yapıların özgün dokularına daha az müdahale edilerek uzun süre yaşatılması için olanak sağlanmaktadır.

4. ERDER, C., ‘‘Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır’’, O.D.T.Ü Mimarlık Fakùltesi Dergisi, Sayı 2, Cilt 3, Güz 1977, s.172

5. ERDER, C., ‘‘Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır’’, O.D.T.Ü Mimarlık Fakùltesi Dergisi, Sayı 2, Cilt 3, Güz 1977, s.172-173

Hasol'a göre ise, Restorasyon bir sanat yapıtını ya da insanlık tarihine tanıklık eden herhangi bir nesneyi korumak ve gereğinde, olabildiğince ilk durumuna getirmek amacıyla, bu yapıtı, bu nesneyi sağlamlaştırmaya ve bunların yıpranma sürecini durdurmaya yönelik işlemlerin tümüdür (Hasol, 2010).

Bu kapsamda incelendiğinde restorasyon ve koruma kavramının oluşumu ve toplumların bilinçlenmesi 19. yy' dan günümüze kadar gelişim göstererek bu alanda yapılan çalışmaların önem kazanmasını sağlamıştır. Tarihi yapıların onarımı ve aktarımı sağlanırken Venedik Tüzüğü'nün günümüzde geçerli olması ve zamanla içerisinde bu alanda yapılan çalışmaların artması koruma bilincinin gelişmesine olanak sağlamıştır. Tarihi nitelik taşıyan yapıların korunmasında yasal düzenlemeler çerçevesinde yapıların kimlik ve dokusunu kaybetmeden gelecek kuşaklara aktarılması kültürel miras olarak korunmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu sebepten dolayı koruma ve restorasyon müdahalelerinin uzmanlar tarafından gerçekleştirilmesi ve yapı hakkında kapsamlı araştırmaların yapılması gereklidir. Araştırmalar kapsamında yapının zaman içerisinde geçirdiği müdahalelerin tespiti önemlidir.

1.2 Yeniden İşlevlendirme Kavramı

Yapıların fiziksel olarak somut olmaları, sürekli devinim içinde olan toplumsal yapı ile etkileşim halindedir. Fakat gelişen ve büyüyen toplumların ihtiyaçları, değer yargıları, yaşam koşulları hızla değişmesi, tarihi yapıların fiziksel olarak varlığını sürdürmesine rağmen, işlevsel olarak günümüz koşullarına uyum sağlayamaması nedeniyle kullanım dışı kalarak işlevsizleşmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda bu yapıların kültürümüzü ve toplumun yansıması olarak değerlendirmemiz gerekmektedir. Kullanılmayan yapılar fiziksel olarak onarılsalar bile kısa zamanda yıpranmaya başlamaktadır. Bu sebeplerden ötürü yapıyı yaşatabilmek adına tarihi yapılar yeniden işlevlendirilmektedir.

"Binaların fiziksel ömürleri, işlevlerinden çok daha uzun süre dayanır ve işleve kıyasla yapı çok daha uzun zaman sonra kendiliğinden değişime uğrar. İşlev zaman içerisinde, gerek teknolojik gerekse sosyal ve kültürel anlamda eskimeye uğrar. Malzeme ömrünü tüketmemesine rağmen, işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalan, güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaya yüz tutmuş yapıların, yıkımdan kurtularak tekrar yaşanılır bir mekân haline getirilmesine yeniden işlevlendirme denir. En sade anlatımıyla, yapıyı tadilatlarla yeni ihtiyaçlara uygun hale getirme şeklinde tanımlanabilir" (Burden, 2004, s.215).

Zaman içerisinde yeniden işlevlendirme kavramının önem kazanmasının nedenleri arasında ekonomik sebepler ve kültürel miras olarak gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Tarihle iletişim kurma yolu olarak değerlendirilen tarihi yapılar, kent ölçeğinden bağımsız olarak düşünülemez, yapının çevresiyle ilişkilendirilmesi ve yaşayan mekânlar olarak değerlendirilmesi bakımından önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla yeni işlev yüklenen yapı insanoğlunun geçmişiyle bağımlı güçlendirerek kamusal bellek ile de bağ kuracaktır.

BÖLÜM II. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMİŞ BİR YAPI ÖRNEĞİ OLARAK KONAK PIER (İZMİR GÜMRÜK BİNASI)

2.1 Konak Pier Yapı Grubunun Analizi

Konak Pier Yapı grubu günümüze gelinceye kadar geçen süreçte farklı işlevlere tahsis edilmiş olup fiziksel anlamda da birçok müdahale ve değişime uğramıştır. Söz konusu müdahalelerin ve eklentilerin bu yapı grubu üzerinde neden olduğu değişiklikler ve bozulmaların saptanması yeniden işlevlendirme çalışmasının başarısını belirlemek açısından önem arz etmektedir.

2.1.1 Konak Pier (İzmir Eski Gümrük Yapı Grubu) Yapısı' nın Konumu

Konak Pier Yapı Grubu, İzmir il' inin Konak İlçe' sinde 289. Ada 1, 3, 5, 7, 8, 9 parsel ile 290. Ada 1. parselde bulunan Mehmet Ağa Mahallesi' nde, Atatürk Caddesi ile Cumhuriyet Bulvarı' nın kesiştiği noktada inşa edilmiş olan bir yapı topluluğudur.

Şekil 1. Konak Pier Yapı Grubu Uydu Görüntüsü
Kaynak: <https://www.google.com.tr/maps/place/>

Yapı, yer aldığı konum itibarıyla İzmir Kenti'nin simgesi olan Konak Meydanı ve Saat Kulesi'ne yakınlığından dolayı, kentin merkezinde, stratejik konumdadır. Dolayısıyla Konak mevkinde yer alan vapur iskelesi, gar binası, anıt ve müzelere yakındır.

Şekil 2. Konak Pier Yapı Grubu Haritası
Kaynak: <https://www.google.com.tr/maps/place/>

2.1.2 Konak Pier Yapı Grubu'nun Tarihçesi

18. yüzyılda Avrupa'da sanayi devriminin yaşanması bütün dünya ülkelerini etkiledi. Sanayi inkılabı ile birlikte Avrupa Ülkeleri hammadde arayışına girdiler. Başta Osmanlı Devleti olmak üzere Orta Doğu Bölgesi önemli hammadde zenginleri içinde yer almaktaydı. Avrupa Devletleri'nin gelişen ekonomisi, Osmanlı Devleti'nin kapitülasyonlarla vermiş olduğu imtiyazlar sonucunda, hammadde arayışında olan tüccarların Osmanlı Devleti'ne akın etmesine neden oldu. Osmanlı Devleti'nin önemli liman kentleri arasında yer alan İzmir İl'i de tüccarların dikkatini çeken önemli yerler arasında yerini almaktaydı. Özellikle gümrüklerin kontrolü Fransızların elinde olduğundan

dolayı Ege Bölgesi'nin ürünlerinin ülkeye giriş çıkışı İzmir Limanı'ndan yapılmaktaydı. Bu doğrultuda Gürsoy'un da belirttiği gibi,

“18. yy'da İzmir Ticaretinde Fransızlar hakim duruma gelmişlerdir. Bu durumun başlıca nedenlerinden birisi 1740 kapitülasyonlarıydı. 1768 yılında Fransızların İzmir'de gayet zengin 24 adet ticarethaneleri bulunuyordu. Belgelere göre 1787 yılından sonra İzmir'deki ticaretin %42 'si Fransa'yla yapılıyordu” (Gürsoy, 2013, s. 79).

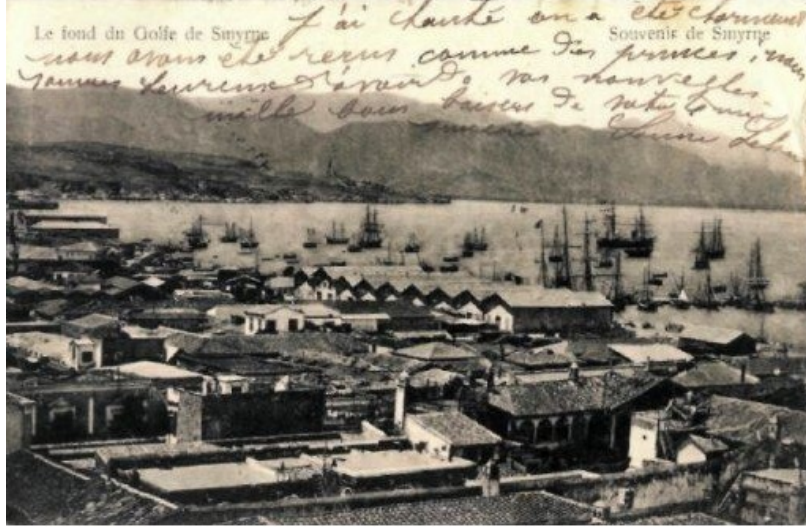
19. yüzyıl ortalarına gelindiğinde zamanla artış gösteren ticaret hacmi, Osmanlı Devleti'nin muntazam yollarının ve gemilerin yüklerini kolayca boşaltabilecekleri rıhtımının olmaması dolayısıyla sahil şeridinin yetersiz kalmasına neden olmuştur. Aynı zamanda sahil şeridi, İzmir kentinin sosyal hayatının ve kamu binalarının yer aldığı ticaretin merkezi durumundaydı⁶. Bu dönemde Fransız Charles Texier İzmir seyahatinde sahil şeridinin ivedilikle yenilenmesi gerektiğini, sahildeki binalarda nizam ve intizam olmadığını belirtmiştir. İzmir'e en mühim şeyin bir rıhtım olduğunu, bu sayede malları yükleme ve boşaltma işlerinin kolaylaşacağına, nizamsız olan sahil şeridinin temizleneceğinden dolayı sağlık bakımından da elverişli hale geleceğinden bahsetmiştir. Bu sayede yeni ticaret şirketlerinin kurulmasıyla nakliyat işinin daha ciddi bir hal almasına olanak sağlanabileceğini belirtmiştir.⁷ Dolayısıyla, sahil şeridinin gelişmekte olan ticaret hacmini karşılayamadığını, şehrin en önemli merkezleri arasında yer alan rıhtımın düzenlenmesi gerekliliği gündeme gelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu II. Abdülhamid döneminde, Sadrazamdan rıhtımı doldurma izni alınması sahil şeridinin yenilenmeye başlamasının ilk adımı olarak nitelendirilmektedir. Sahil şeridinin Kışla ile Tuzlaburnu arasında ki alana düz bir hat şeklinde kordon yapılması kararlaştırıldı. O zamana kadar İzmir'in sahil şeridi taş parke kaplı ve rıhtım kenarı harabelerden sökülmüş iri mermer kesme taşlarla inşa edilmiş durumdaydı.⁸

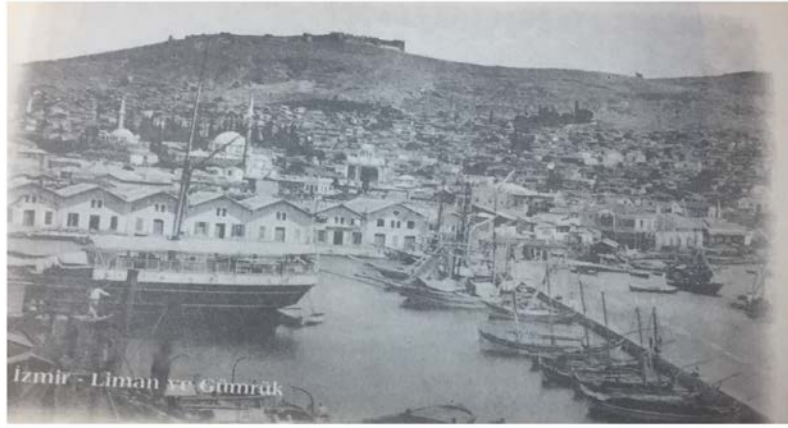
⁶ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

⁷ Küçük Asya (Ali Suat Terc), İstanbul 1339, II, 165 kaynağa ulaşılamadığından, Kütükoğlu, M., 2011, İzmir Rıhtımı İnşaatı ve İşletme İmtiyazı, Tarih Dergisi, Cilt 0, Sayı 32 , s.518

⁸ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Şekil 3. Fransız Gümrük Yapısı İnşa Edilmeden Önce ki Gümrük Yapısı
Kaynak: <http://ege.gtb.gov.tr/kurumsal/izmir-gumrukleri-tarihcesi>

Şekil 4. Fransız Gümrük Yapısı İnşa Edilmeden Önce ki Gümrük Yapısının Ön Cephesi
Kaynak: Yaranga 2002

İlk olarak Saray Mimarları arasında yer alan Rum ‘Yanko İoannidis’ keşif çalışmaları yapmıştır. Sonrasında, Ticaret ve Nafia Nezareti birinci sınıf bina halifesi Rıfat Efendi ve Hacı Yani Kalfa keşifte bulunmuştur. Yapılan keşifler sonucunda sahil şeridinin inşaatının ihaleye verilmesine karar verilmiştir. İhale, İngiliz tebaasından John Charnaud, George Guarracino ve Alfred Barker’inde içinde bulunduğu üç kişinin kurdukları kumpanyaya verilerek ilk mukavele hazırlanmıştır. Anlaşma neticesinde İzmir rıhtım inşaatı ve rıhtımın işletilmesi imtiyazı 30 sene müddetle İngiliz kumpanyasına verilmiştir. Bu kapsamda imtiyazların verildiği tarihten itibaren otuz sene, inşaatın bitiminden itibaren ise yirmi beş sene sonra rıhtım, tamire muhtaç olmayacak şekilde ve hiçbir maddi talepte bulunmaksızın Osmanlı Devleti’ne teslim edilecektir (Atay, 1978, s.94, Kütükoğlu 2017).

27 Aralık 1867’de İngiliz Kumpanyasına verilen imtiyazların kesinlik kazanması üzerine inşaatı yapacak firma ile anlaşma yapıldı. Bu firma, Cherbourg ve Marsilya limanlarını inşa eden, Triyeste’de ki faaliyeti ve Süveyş kanalı açılmasında ki maddi yardımlarıyla tanınan Marsilyalı Dussaud Kerdeşler’e aitti. Yapılan anlaşmalar ve verilen imtiyazlar sonucunda 1860’lı yılların sonlarında Gümrük Yapılarından Fransız Gümrük Binası’nın inşaatına başlanmıştır. 6 Mayıs 1869 ‘da verilen imtiyazlar el değiştirerek, Dussaud Kardeşler’e geçmesiyle İzmir rıhtımı ve gümrük yapıları hızla tamamlanmıştır (Kütükoğlu, 2017, s. 509).

Şekil 5. 14 Ekim 1889 Yılı İzmir Rıhtım Planı
Kaynak: POLYCARPE. V. 1889. Sıra No-9

Yapı grubu içerisinde inşası tamamlanan binalara ek olarak, 1875 yılına gelindiğinde üç bina grubunun arasında kalan alana Antrepo Binaları eklenerek yapı grubu kısmen tamamlanmıştır (Atay, 1998, s. 99).

Antrepo binalarının da Gümrük yapısına eklenmesi ile 1876 yılında Fransız Gümrük Yapısı ‘nın tamamlanan bölümleri hizmete açılmıştır. Dolayısıyla rıhtımın yenilenmesi ve gümrük yapılarının yeniden yapılması ile rıhtıma yanaşan gemileri yükleyip boşaltma ve yolcu inip binmesinin kolaylaşması mavna ve hamal masraflarını ortadan kaldırmıştır. Bu durumun Osmanlı Hükümetini ve ticaret yapan firmaları memnun etmesi, Dussaud kardeşlere gümrük yapısının açıkta kalan kısımlarını doldurulması için teklifte bulunma

cesareti verdiği anlaşılmaktadır. Fransız Dussaud kardeşler Osmanlı hükümetiyle yap-işlet modeli ile anlaştıklarından dolayı gümrük yapısını işletim haklarını uzatabilmek adına Osmanlı Hükümeti'ne sürekli olarak yeni önerilerle ve ilave inşaat talepleri ile geliyorlardı (Kütükoğlu, 2017, s. 510, Martal, 1999, s. 80). Hükümet ve Dussaud Kardeşler arasında imzalanan ikinci mukavele zeylinden sonra Gümrük Yapısı' na bir kez daha ek yapılmasına karar verildi. İkinci kez yapılan mukavele zeyline göre ise;

“Kuzey rıhtımı üzerine karantina, fenerler, posta-telgraf idaresine aid binalar, pasaport ve liman memurları için idarehanelerle balıkhane inşa edilecek ve bütün bu binalar mukavele zeyli tarihinden itibaren en geç bir sene içinde tamamlanacaktı. Limanın batı rıhtımı üzerinde vapur kömürü için mağazalar, güney rıhtımının batı tarafının bitiş noktasından başlamak üzere bir siper rıhtım yapılacaktı. Kumpanya bütün masrafları kendisine aid olmak üzere 9000 metrekairelik bir sahaya kargirden yeni bir gümrük binası yapmayı da deruhte etmekteydi.”⁹

Yapılan anlaşmalar neticesinde 1905-1913 yılları arasında mevcut depolama alanlarına ek olarak büyük bir hol daha inşa edilerek Gümrük yapısına eklenmiştir. Araştırma kapsamında Büyük Hol adı altında inceleme kapsamına alınan yapının Gustave Eiffel tarafından tasarlandığı düşünölmekte olup onunla birlikte kesin bilgiye ulaşılammıştır. Araştırma kapsamında edinilen bilgiler aşağıdaki gibidir:

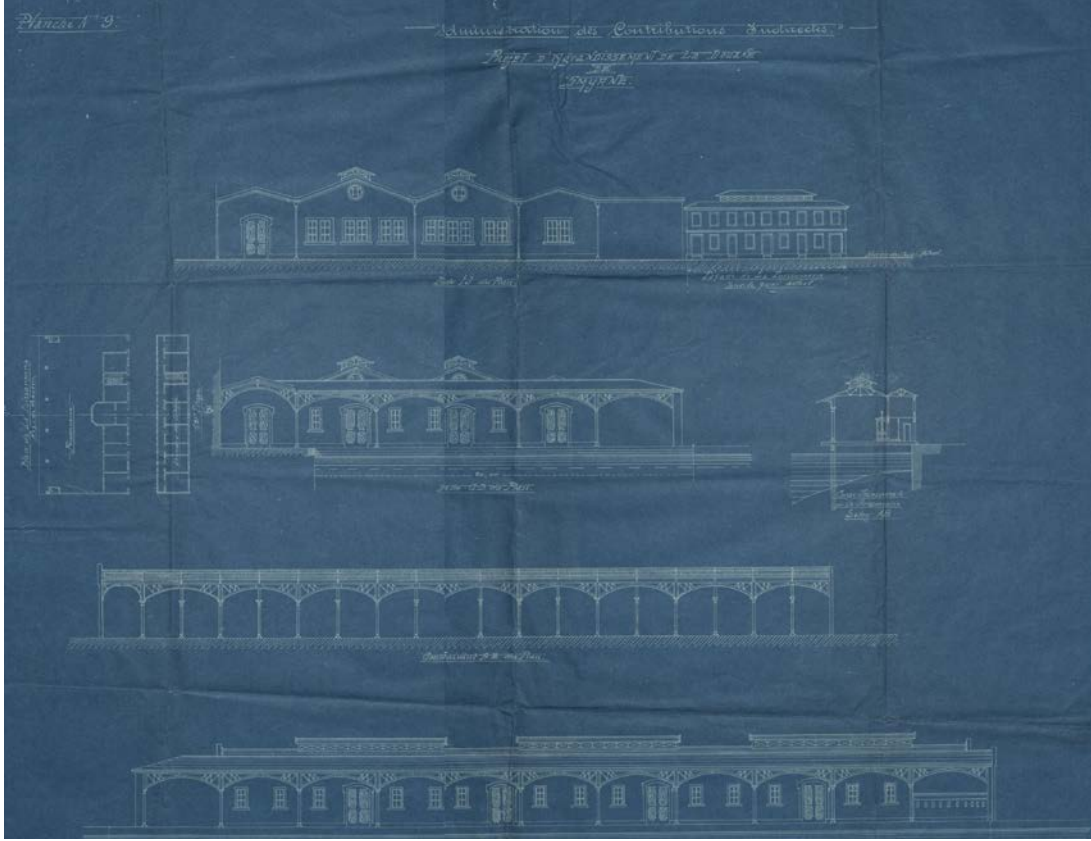
Atay'a göre, ”..... bu depoları, Eyfel Kulesi'nin mimarı Gustave Eiffel inşa etmiştir”(Atay, 2012, s. 206). Güner'e göre ise,

“Belçika'da üretilerek gemilerle İzmir'e getirilen font döküm dairesel kolonlar, U profil kolonlar ve çelik profil çatı makaslarının kullanıldığı büyük hol bölümü eklenmiş ve yapı bugünkü halini almıştır. Çelik strüktür elemanların geometrik formlarında görölen benzerlikler nedeniyle, Gustave

⁹ Kütükoğlu, M., 2011, İzmir Rıhtımı İnşaatı ve İşletme İmtiyazı, Tarih Dergisi, Cilt 0, Sayı 32 , s.518

Eiffel ekolüne ait olabilecekleri düşünülmektedir''(İzmir Mimarlık Rehberi, 2005, s.89).

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nden elde edilen İzmir Liman Rüsumat Dairesi İnşaat Projeleri Alexandre Vallaury tarafından hazırlanmıştır (Say, 2014). (Şekil 6, 7, 82, 92)

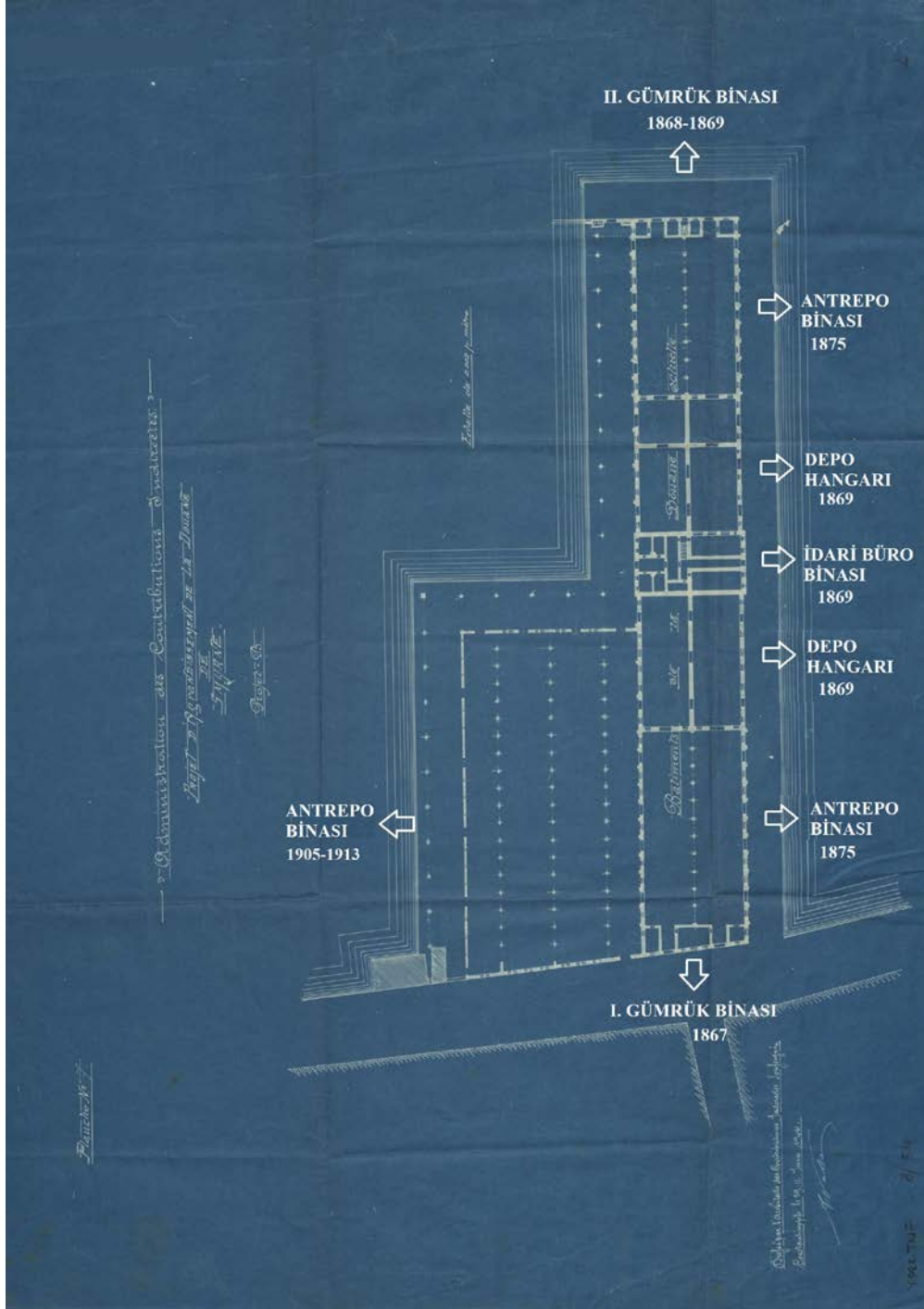
Şekil 6. Konak Pier Yapı Grubunu Oluşturan Binaların Cephe Görünüşleri.

Kaynak: Y.PRK. TNF. 8-54.002

Fransız Gümrük yapı grubuna yapılan eklentiler son depolama alanı ile tamamlanmıştır. (Analiz çalışması için tarihsel süreçte yapı grubuna yapılan eklentilerin gösterilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda araştırmada Şekil 7'de plan şeması üzerinde yapım yılları ve binaların işlevleri gösterilerek incelenmiştir.)

1867 yılında I. Gümrük Binası yapılmış, 1868-1869 yılları arasında II. Gümrük Binası, 1869 yılında Taş Bina idari büro işlevi kapsamında inşa edilerek her iki yanına gümrük mallarının istiflenmesi amacıyla depo hangarları inşa edilmiştir. Yapı grubunun

yer aldığı alanda boş kalan kısımlara ise 1875 yılında Antrepo Binalarının inşaatı gerçekleştirilerek yapı kısmen tamamlanmıştır. Zaman içerisinde gümrük hacminin artması ve depolama ihtiyacından dolayı ek yapılar gereksiniminden dolayı son olarak da 1905 ve 1913 yılları arasında Antrepo yapısı eklenerek Gümrük Yapısı tamamlanmıştır.

Şekil 7. Konak Pier Yapı Grubunu Oluşturan Binaların Özgün İşlevleri ve Yapım Yıllarını Gösteren Plan Şeması.

Kaynak: Y.PRK. TNF. 8-54.002

Fransız Gümrük Yapı Kompleksinin tamamlanması ile 15 Şubat 1934'te 2309 sayılı kanunun 4. Maddesi uyarınca İzmir Liman ve Şirketlerine devri kararlaştırılarak 1935 yılında devlet tarafından satın alınmıştır. 1954 yılına kadar Denizcilik Bankası Türk Anonim Şirketleri tarafından liman ve gümrük işlevi ile kullanılan yapının zamanla artan ticaret hacmini karşılayamamasından dolayı taşınması gerekli görülmüştür.

Gümrük ve limanın taşınması ile 1955-1960 yılları arasında Büyük Holün Güney cephesinde 'Balıkthane' düzenlenmiştir. Aynı yıllarda yapının çeşitli bölümleri TDI'nin kullanımına sunulması, Taş Bina ve yanındaki iki antrepo binası 1974 yılında Deniz Kuvvetleri tarafından kullanılmıştır. Aynı zamanda güney rıhtımının bir bölümü İzmir Belediyesine ait TANSAS tarafından Araç Sevk Amirliği ve ESHOT Otobüs Hareket Amirliği ve Koltuk Ambarı Atölye olarak işlev verilmiştir. Bir dönem ise, Belediyenin Şirketi İZULAŞ, antrepoların bir kısmını kiralarak otopark olarak kullanmıştır.¹⁰

1990'lı yıllara gelindiğinde yapının birden fazla işlev verilerek kullanılması virane duruma gelmesine neden olmuştur. 20 Ocak 1994 yılında, Eski Gümrük Depoları binası ve yakın çevresi İzmir 1 No'lu K.T.V.K Kurulu'nun 'Tarihi Sit Alanı'na dair 4840 No' lu kararı ile tescil edilmiştir. Yapının mülkiyeti ise, Türk Denizcilik İşletmeleri Anonim Şirketi'ne aittir.¹¹ 1995-1997 tarihleri arasında ise, tarihi eser olarak tescil edilen yapının restorasyon projeleri hazırlanmıştır. 36 ay süren inşaat sürecinden sonra yapı İzmir Halkına tekrar kazandırılarak Alışveriş ve Eğlence Merkezi olarak işlevlendirilmiştir. 2002 yılında yapının onarım ve işlev dönüşümü tamamlanarak kullanıma açılmıştır. (Güner, 2005, s. 89)

Yapı grubunun yapıldığı dönemde Gümrük işlevi verilerek planlanması kapsamında, zaman içerisinde gümrük hacminin artış göstermesi Gümrük yapı grubunun taşınmasını gerektirmiştir. Bu durum yapının işlevsiz kalmasına neden olmuştur. Zaman içerisinde yapı grubunun çeşitli mekânları kiralanarak birden fazla işlevi bünyesinde barındırmıştır. Yukarıda yapı kompleksinin yıllar içerisinde değişimleri anlatılmış, araştırma kapsamında ise bu durum dönemlere ayırarak incelenmiştir. Tablo 1'de yer alan

¹⁰ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

¹¹ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

dönemler ve yüklenen işlevlerin gösterimi mevcuttur. Bu kapsamda dönemsel inceleme yapılırken plan şemaları üzerinde yapılan değişikliklerin belirtilmesi gerekli olmuştur. Yapı grubunun üzerinde gerçekleştirilen işlevsel ve buna bağlı fiziksel değişikliklerin 3 farklı dönemde incelenmesi uygun bulunmuştur. (Bakınız Tablo 1)

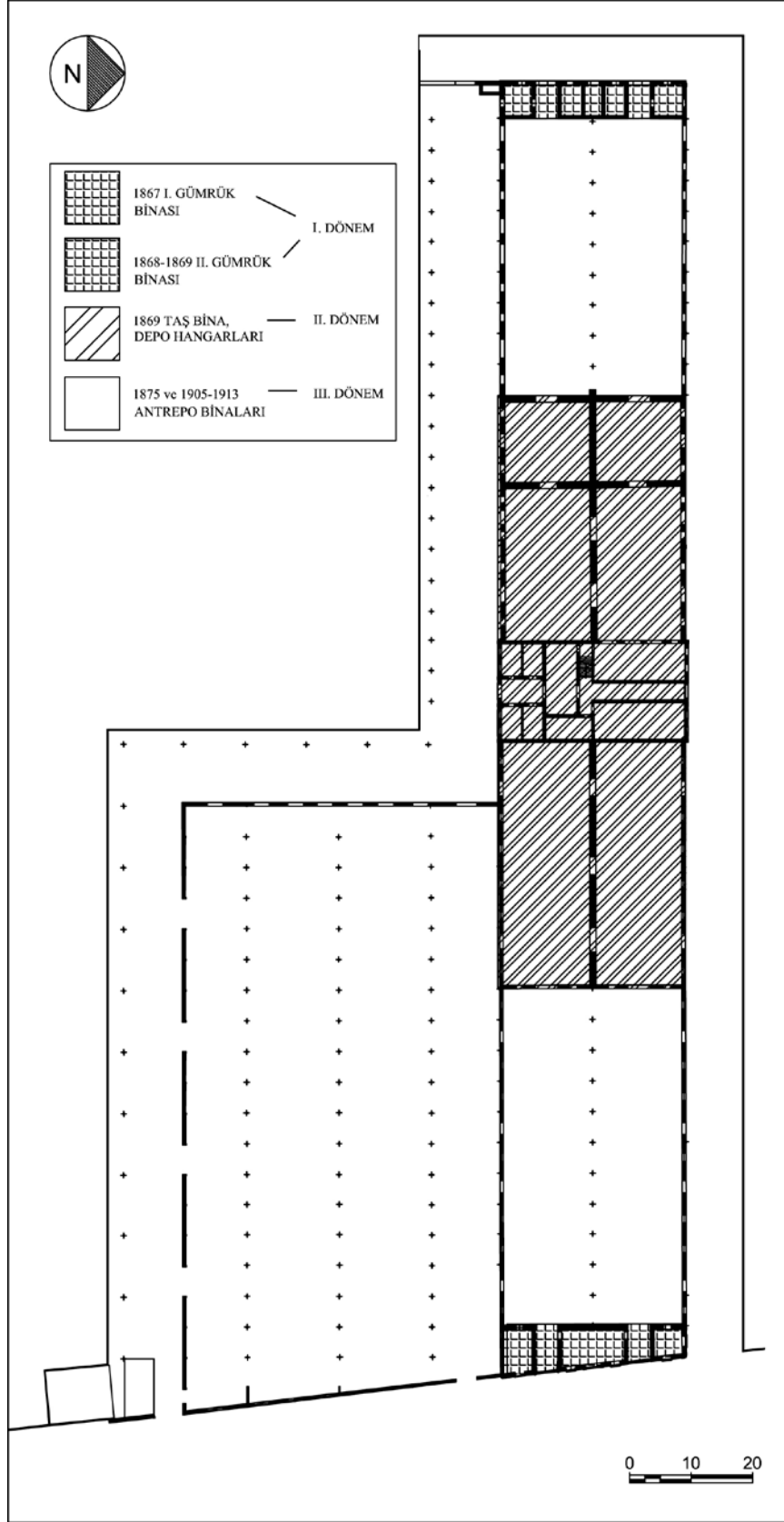
A.V.M ÖNCESİ	DÖNEMLER	YÜKLENEN İŞLEV
	I. DÖNEM	Gümrük Yapısı Cumhuriyet Öncesi
	II. DÖNEM	Denizcilik İşletmeleri, Kışla, Otopark, Balıkxane, Atölye
	III. DÖNEM	A.V.M

Tablo 1. Konak Pier Yapı Grubuna A.V.M Öncesi Verilen İşlevler

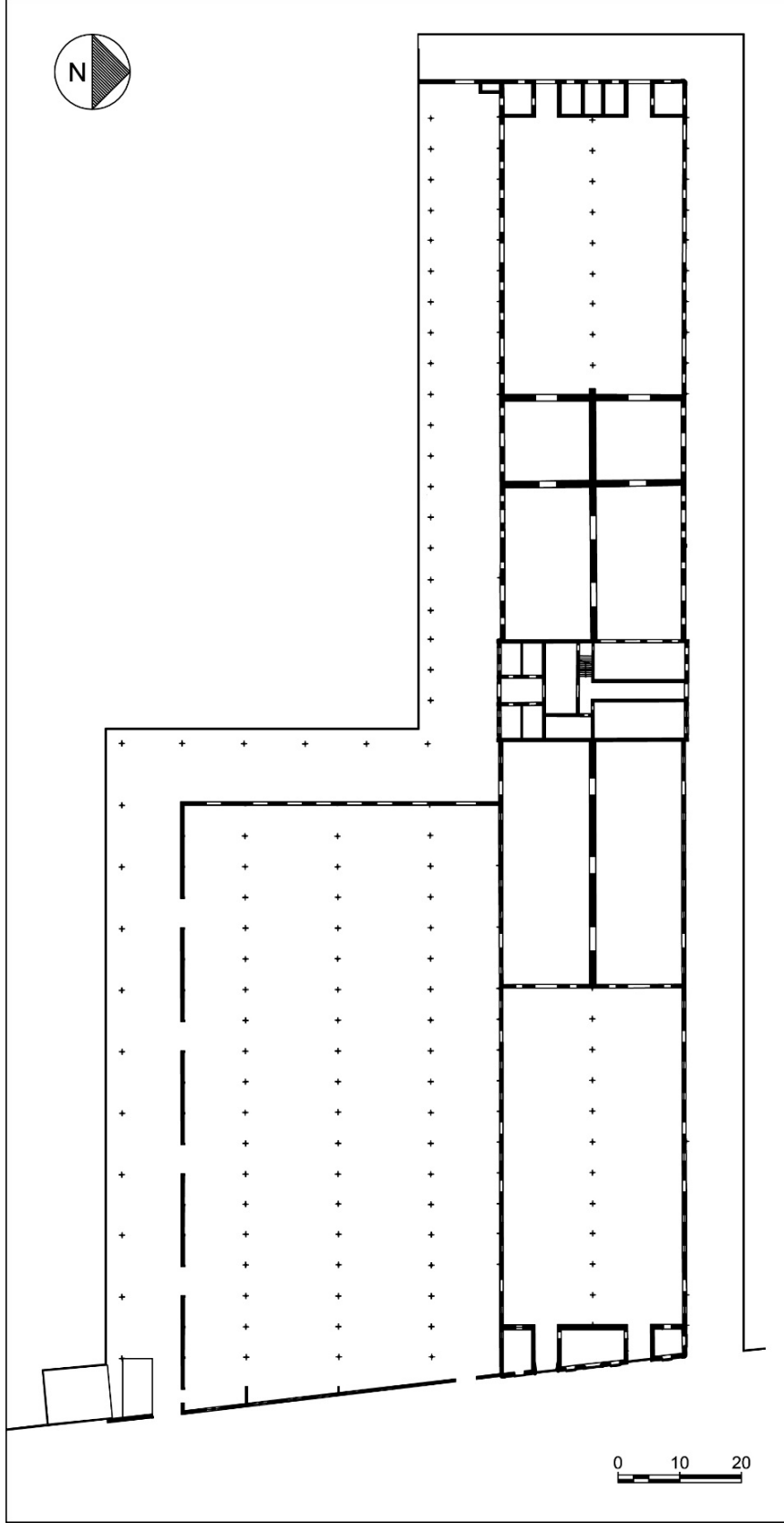
Tez çalışmasında 1'den 3'e kadar numaralandırılan dönemlerin incelenmesinde faydalanılan kaynaklar ise Tablo 2'de gösterilmiştir.

DÖNEMLER	KAYNAKLAR
I. Dönem Gümrük Yapısı	T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü İzmir Liman Rüsumat Dairesi İnşaat Projeleri
II. Dönem Denizcilik İşletmeleri, Kışla, Balık Hali	T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
III. Dönem A.V.M.	Matu Mimarlık A.Ş. ve İzmir İnşaat Sanayi Ticaret ve Turizm A.Ş

Tablo 2. Araştırma Kapsamında Faydalanılan Kaynaklar

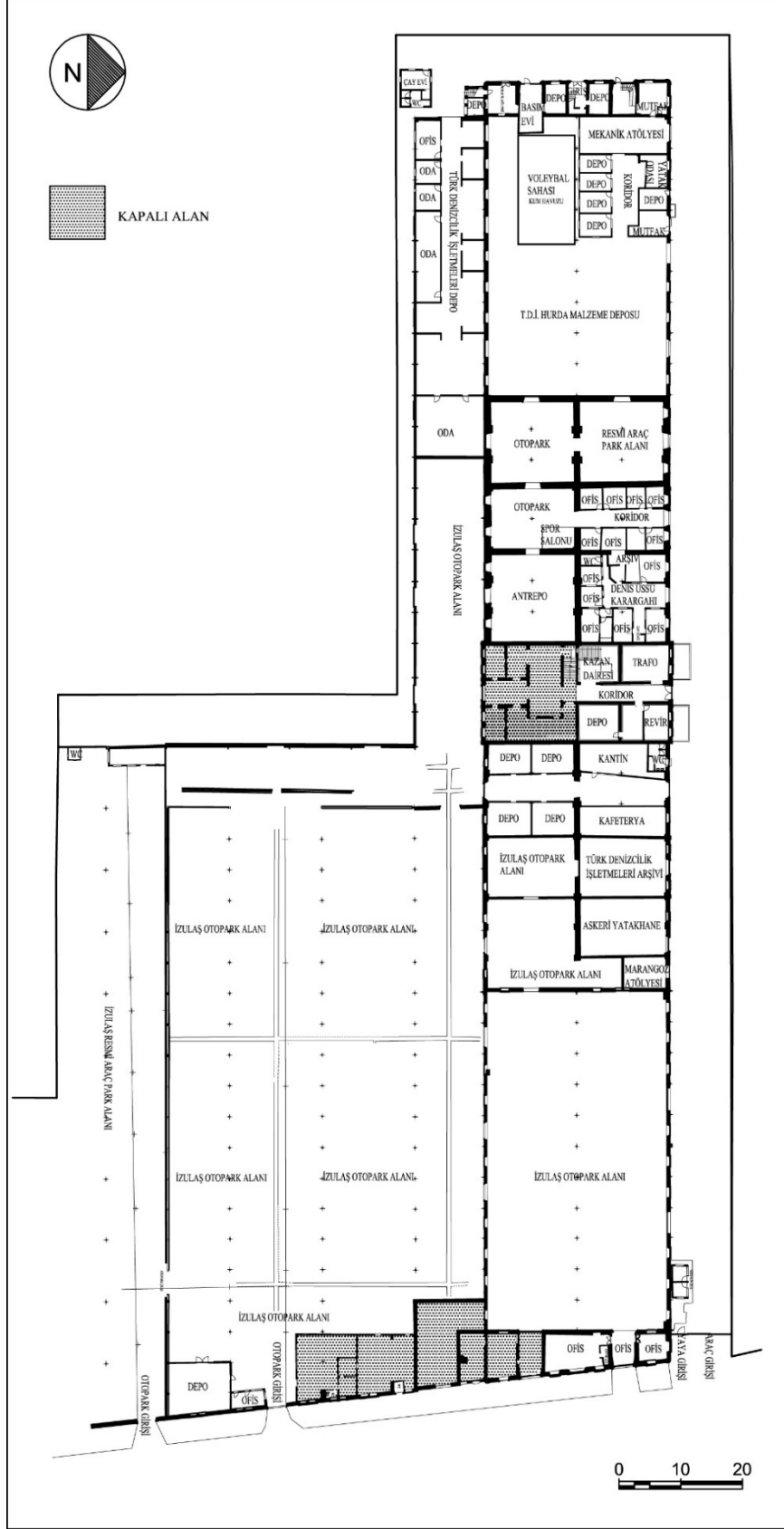
Şekil 8. Fransız Gümrük Yapı Grubu'nun İnşaat Etapları
Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 9. I. Dönem Plan Şeması
Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

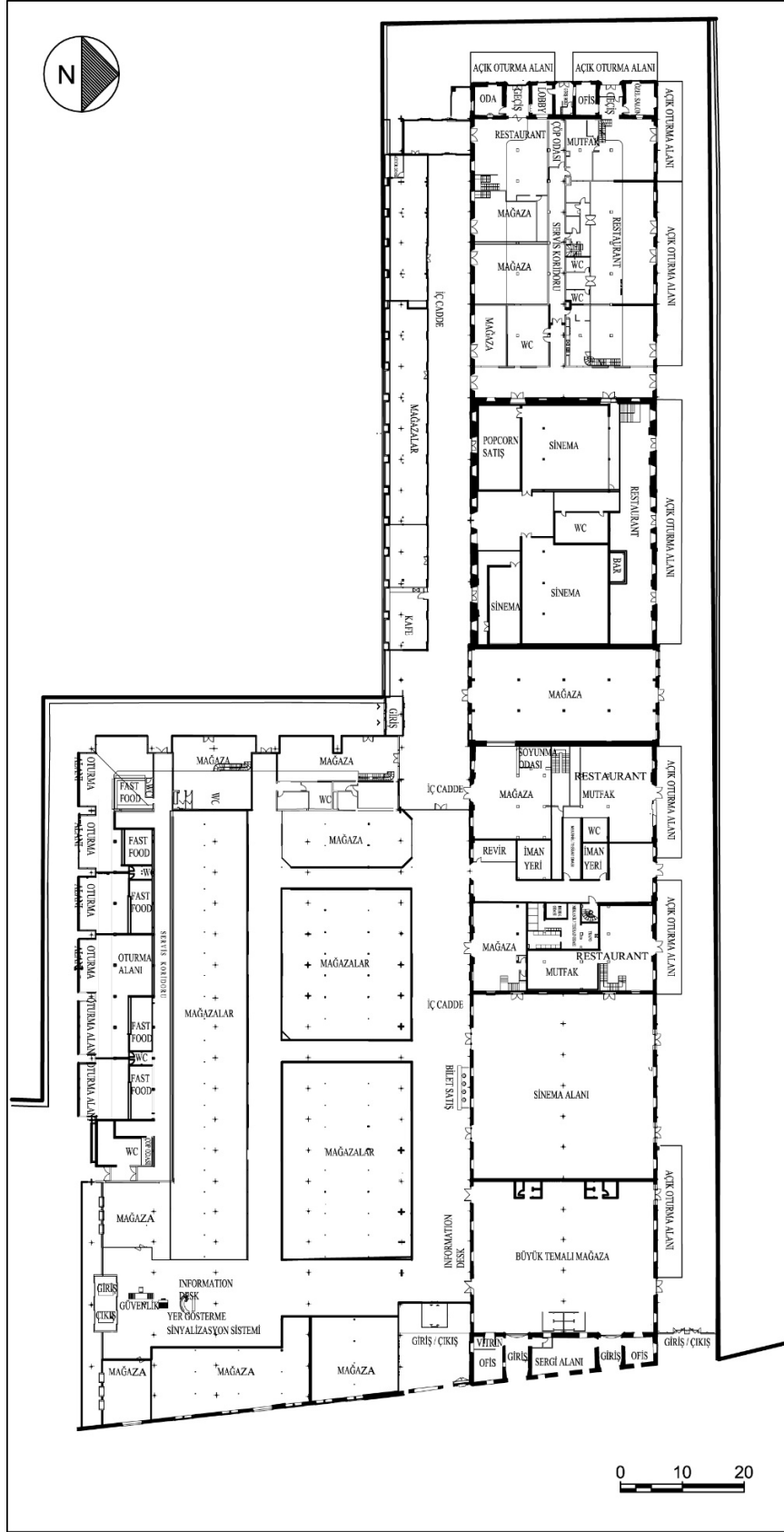
Şekil 10. I. Dönemden, II. Döneme Geçişte ki Yapılan Değişikliklerin Gösterimi
Kaynak: BOA ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 11. II. Dönem Plan Şeması

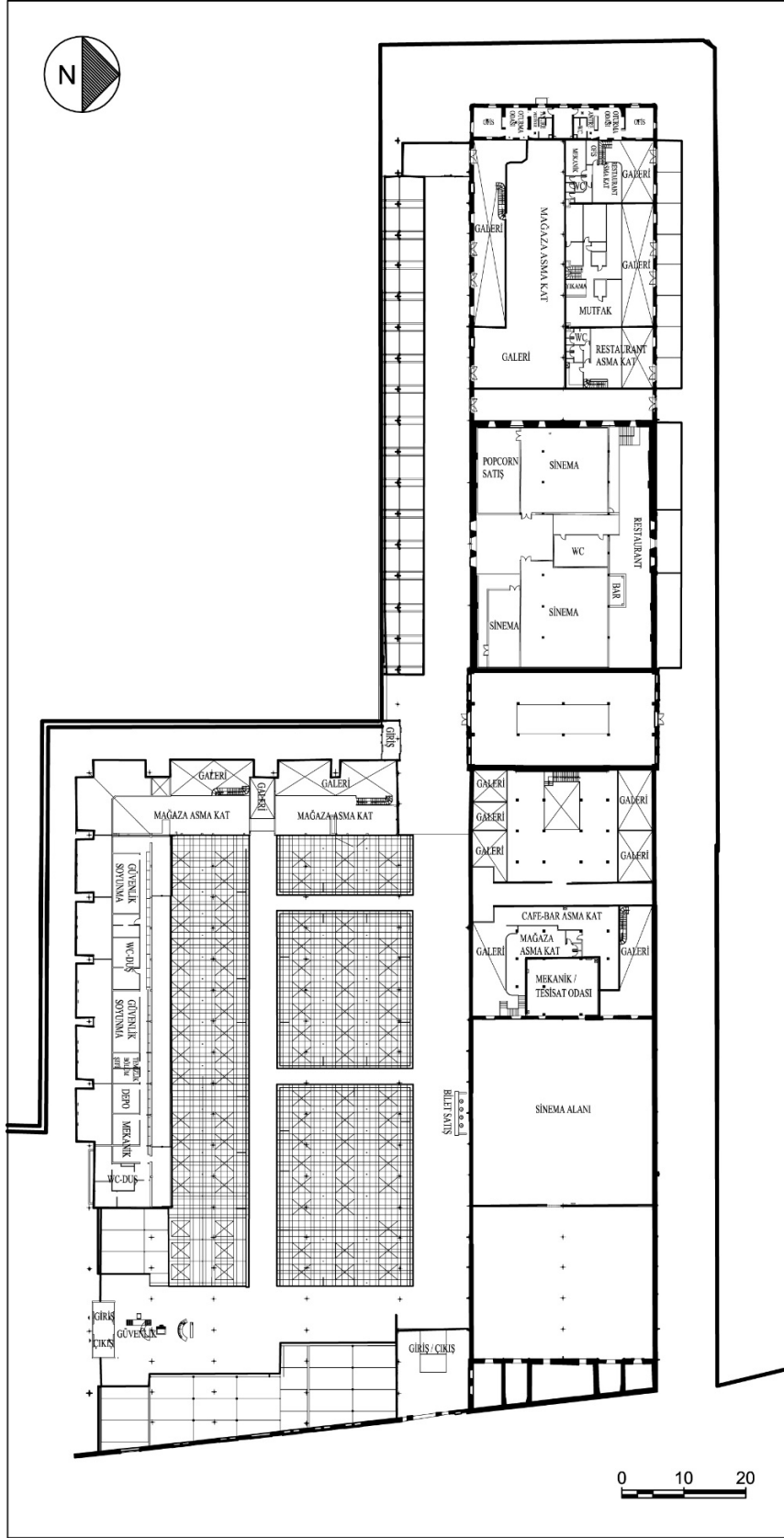
Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 13. III. Dönem Giriş Kat Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 14. III. Dönem 1. Kat Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık 'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

2.1.2.1 Fransız Gümrük Binası Yapı Analizi

Fransız Gümrük Yapı Kompleksi içerisinde yer alan binanın yapımı 1865-67 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Fransızların elde ettiği imtiyazlar sonucunda dolgu zemin üzerine inşa ettikleri ilk yapı olduğundan dolayı Fransız Gümrük Binası olarak adlandırılan bina, günümüzde Atatürk Caddesi üzerinde yapı grubunun doğu cephesinde yer almaktadır. Bu kapsamda, ‘taş söveleri, çatı parapeti ve bina aksındaki süslemeleri, dairesel yontulmuş köşe taşlarıyla, özenli bir cephesi bulunan, tek katlı Gümrük Binası yapılmıştır’ (Baran ve diğerleri, 2006, s.44).

Şekil 15. Fransız Gümrük Binası Ön Cephe Görüntüsü
Kaynak: <http://levantineheritage.com/smyrna.htm>

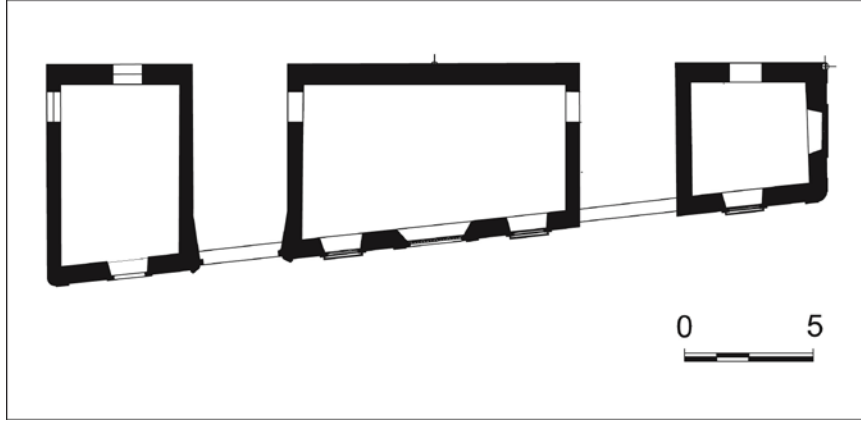
Şekil 16. Fransız Gümrük Binası Ön Cephesi
Kaynak: <http://ege.gtb.gov.tr/kurumsal/izmir-gumrukleri-tarihcesi>

Mimari Plan Özellikleri: Yapının yer aldığı konum itibariyle Atatürk Caddesi'ne paralel olarak yapılan yapının ön cephesi 30m olup, yan cepheleri 7 ve 5. m olarak tek kat olarak inşa edilmiştir. Ön cephede 3 aks sistemi bulunmakla birlikte yan cephelerde 2 aks sistemi bulunmaktadır. Plan simetrik olarak kurgulanmış olup yapının dört giriş açıklığı bulunmaktadır. Giriş açıklıklarının üçü ön cephede konumlandırılmıştır.

Bu açıklıklar, Pekin'e göre, 1865-67 yıllarında ihraç mallarının kontrollü geçişinin sağlanabilmesi için kapı açıklıkları normalden büyük yapılarak, mevcut açıklıkların her iki yanına gümrük memurlarının ve güvenlik görevlilerinin çalışma alanları olarak planlandığını belirtmiştir.¹²

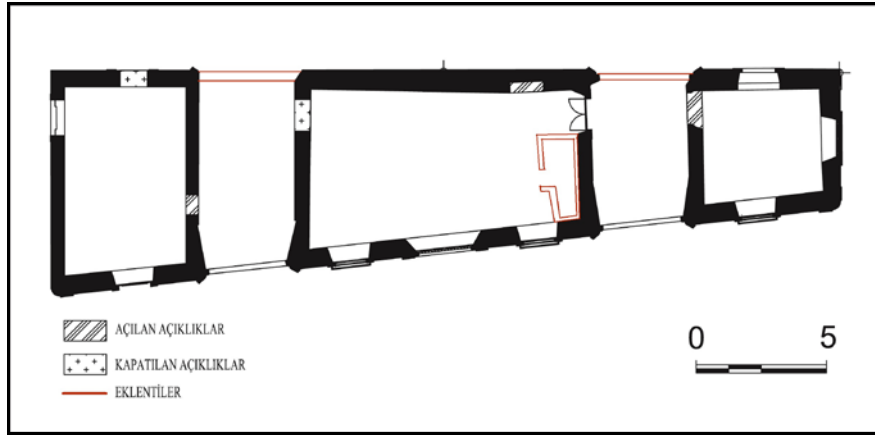
Pencere açıklıkları ise, giriş açıklıklarının her iki yanında giriş açıklıkları gibi simetrik olarak kurgulanmıştır. Ön cephenin yan cephelerle birleşim noktası pahlı olarak, kesme taştan yapılmıştır.

¹² 21.03.2017 < <http://ege.gtb.gov.tr/kurumsal/izmir-gumrukleri-tarihcesi> >

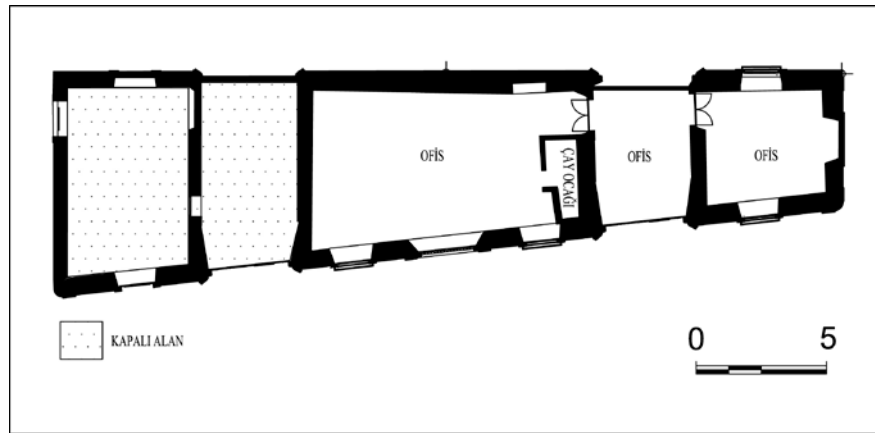
Şekil 17. I. Dönem Fransız Gümrük Binası Plan Şeması

Kaynak: BOA 'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 18. I. Dönemden, II. Döneme Geçişte Fransız Gümrük Binası Plan Şeması

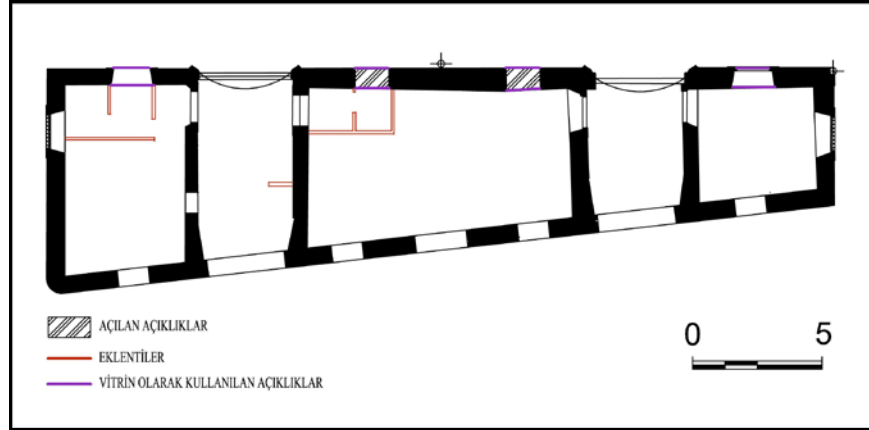
Kaynak: BOA ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

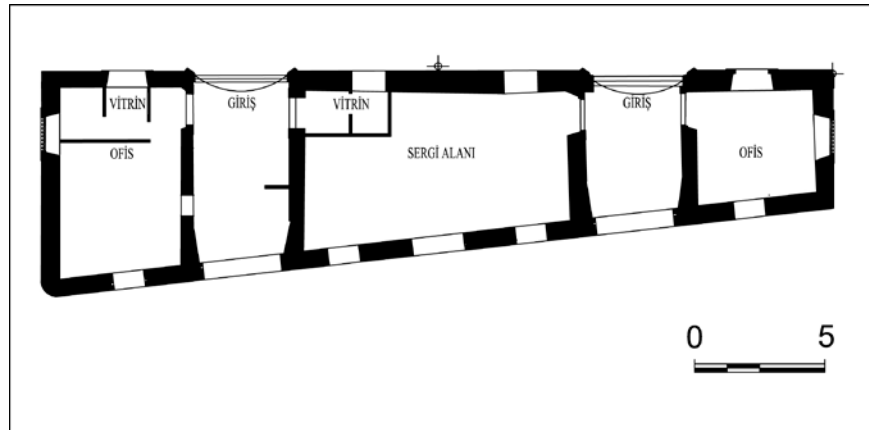
Şekil 19. II. Dönem Fransız Gümrük Binası Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil.19’da gösterilen plan şeması, 1988 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından Türk Denizcilik İşletmelerine kiralanın binanın Denizcilik İşletmelerinde çalışanların ofisleri olarak kullanılmıştır. Şekil.19’de yer alan kullanım dışı kalan mekânlar kapatılmış, orta da konumlandırılan ofis alanına çay ocağı kurgulanarak mekân bölüntüye uğratılmıştır.

Şekil 20. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Fransız Gümrük Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No’ lu Koruma Bölge Kurulu’ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 21. III. Dönem Fransız Gümrük Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık’ dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 21’de gösterilen plan şemasında ise, cephelerde yer alan açıklıklar korunmuştur. Plan şemasının ortasında yer alan sergi alanının her iki yanında yer alan mekânlar ofis olarak işlevlendirilmiştir. Yapının orta alanında giyim mağazasının sergi ve vitrin alanı olarak kurgulanmıştır. Aynı zamanda kapı ve pencere açıklıkları da sergileme amaçlı kullanılarak mağazanın vitrini olarak kullanılmaktadır.

Cephelerde ise, Fransız Gümrük Binasının cepheleri özellikle Atatürk Caddesi'ne paralel olarak konumlanan ön cephesi simetrik ve süslemelerin en yoğun olduğu cephe. Fransız Gümrük Binasının ön cephesinin yan cephelerle kesiştiği noktalar pahlı olarak kurgulanmış olup iki sıra kesme taş ile yapı sınırları netleştirilmiştir. Ön cephede uygulanan ve yan cephelerde de devam ettirilen yapının eteğindeki süpürgelik cepheye hareket katmıştır.

Ön cephede üç kapı bulunmaktadır, kapılar basık çift kemerlidir. Cephenin her iki yanında bulunan kapı açıklıkları cephe ortasında yer alan kapı açıklığına oranla daha geniş kurgulanmıştır. Kapı açıklıklarını çevreleyen basık kemerler iki sıra halinde kesme taştan yapılmış olup ilk kemer kilit taşında hicri takvim ile 1304 yapının yapım yılı yazmaktadır (Demir, 2016). Üst kemer kilit taşında ise, rölyef tekniğinde ay yıldız motifi işlenmiştir. Cephede ki kapılar çift demir kanatlı olarak yapılmıştır. Bu kapıların alt ve üst kısımlarında demir işçiliğiyle geometrik desenli kabartmalar işlenmiştir.

Şekil 22. Fransız Gümrük Binası Ön Cephe Kapısı
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

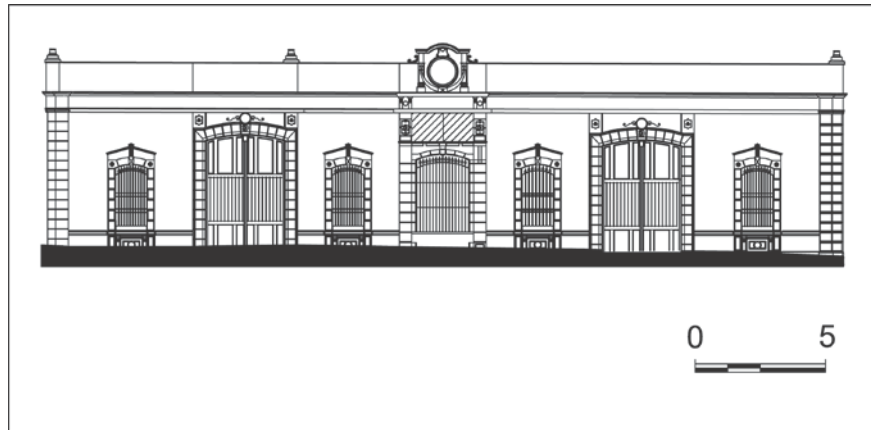
Cephenin iki yanında konumlanan geniş kapılar basık kemerli mermer söveli ve kemerle birleşen duvara gömülmüş yüksek yassı plastrlar cephe yüzeyinde sütun etkisi vermiştir. Bu sütunlar kapı kemerinin hizasına kadar iç içe iki dikdörtgen şekilde geçilmiş,

kemer ve alınlık kısmında volüt desenleri, organik formlar yassı rölyef tekniğinde işlenmiştir¹³.

Şekil 23. Fransız Gümrük Binası Ön Cephe Bezemeleri
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Plastrların üzerinde ay yıldız motifleri her iki tarafta sırt sırta işlenmiştir. Kilit taşında akant yaprağı kullanılmıştır. Türk barok usluapta palmetleri andıran süslemeler, basık kemer kullanımı, kilit taşının kabarıklığı geleneksel mimarlığın severek kullandığı unsurlar arasındadır. Pencere demirliklerinin uçları palmet desenini andıran Art Nouveau tarzını simgeler durumdadır¹⁴.

Şekil 24. Fransız Gümrük Binası Ön Cephesi
Kaynak: Matu Mimarlık' dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

¹³ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmaköğlü Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

¹⁴ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmaköğlü Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

Cephenin ortasına yerleştirilmiş pencere açıklıkları ve açıklıkları çevreleyen kemerler, büyük kilit taşı ve kilit taşı ile aynı nizamda olan rölyefin üçgen alınlığın bitiş noktasında da kullanılmıştır. Pencere açıklıkları orta aksının üzerinde üçgen alınlık kemerin bitiş noktası ile sınırlandırılmış olup ortası alçak kabartma tekniğinde volüt ve organik desenler rölyef tekniğinde işlenmiştir. Kemerlerin üzengi taşlarının uçları kare sivri bırakılmış olup ortasında alçak kabartma tekniğinde volüt deseni işlenmiştir¹⁵.

Zeminle çatıyı ayıran hizada saçak yapılmıştır, giriş kapısı üzerinde bulunan saçak çıkma yapmıştır. Kapıların üzerindeki taş kaplama hizasında yatay hat boyunca derz yapılmıştır. Kat silmesi sade yapılmıştır. Cephenin iki ucunda yer alan çift kanatlı dikdörtgen kapı açıklıklarının bulunduğu akslar, üçgen alınlıkla vurgulanmıştır. Giriş kapısı kesme taş basamaklarla yükseltilmiştir. Yapının çatı alınlığındaki rozetin oturduğu yer yarım daire formunda çiçek ve yaprak motifleri ile bezenmiştir¹⁶.

Yan cephelerde ise, giriş cephesine kıyasla sade, süslemesiz olarak düzenlenmiştir. Giriş cephesinde yer alan kat silmesi ve bina eteğindeki süpürgelik devam ettirilerek yapının bütünlüğü sağlanmıştır. Yan cephelerde pencere açıklıkları, ön cephedeki pencere açıklıklarına oranla daha geniş basık kemerli, kesme taş pervazlıdır. Pencere açıklıklarında demir parmaklıklar yer almakta, parmaklıkların üst kısımlarında ise ay yıldız motifleri ve volüt desenlerini andıran demir işçiliği mevcuttur¹⁷.

Yapının sol cephesinde asma kat olduğu pencere açıklıklarından anlaşılmaktadır. Bu alanda büyük temalı mağazanın üst katı idari ofis kısmı yer almaktadır. Asma kat merdivenlerinin altında mutfak bulunmaktadır. Bu alan aynı zamanda mağazanın depolama alanı olarak işlevlendirilmiştir. Ön cephede yer alan kapılar kullanılmayarak cephe yüzeyinde sergileme unsuru olarak yer almaktadır. Cephe silme ve sıvalarda yapılan çıkmalar cepheye hareket katmıştır.

¹⁵ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmakoglu Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

¹⁶ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmakoglu Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

¹⁷ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmakoglu Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

Şekil 25. Fransız Gümrük Binası Cephe Görüntüsü
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden alınmıştır.

Yapım Tekniği Ve Malzemesi; 1867 yılında (I. Dönem) inşa edilen yapının tüm duvarları moloz taş duvar, üzeri sıva uygulaması yapılmıştır. Tavan volta döşeme tekniği ile yapılmış olup, döşemenin üzeri kireç harcı, foça taşı, su yalıtım katmanı ve sıkıştırılmış horasan harcı kullanılmıştır. Volta döşemenin kenarlarında yaklaşık bir metre yükseklikte teras çatıyı çevreleyen parapetler bulunmaktadır. Yapının kapı ve pencere sövelerinde taş ve ahşap malzeme kullanılmıştır. Kapılar çift demir kanatlı olup, demir parmaklıklar mevcuttur. Binanın köşe sınırlarında taş malzeme kullanılmıştır. Yapının güney cephesinde taş malzeme üzeri bezemeler bulunmaktadır. Ön cephedeki bezemeler alçak kabartma ve orta kabartma tekniğinde yapılmıştır¹⁸.

Süsleme; 19. yy' da Osmanlı Devleti'ne II. Abdülhamit'in izni ile yabancı mimarların şehrin çeşitli yerlerinde yapılar inşa ettirmesi, yerli mimarların yabancı mimarlardan etkilenmesine neden olmuştur. Binanın imtiyazlarının Fransızların elinde olması sebebiyle o dönemde Avrupa'da yoğun olarak Barok ve Rokoko üslubun etkin olması, gümrük yapısının I. Dönemde inşa edilen bölümlerde özellikle Fransız Gümrük Binasının ön (giriş) cephesinde Rokoko, Barok ve Neo- Klasik üslup tarzlarının görülmesi rastlantı değildir. Fakat Osmanlı Devleti tam olarak bu akımı kabullenmemiş Osmanlı mimarisinin geleneksel motifleri, o dönemde inşa edilen yapılarda etkin olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok üslubu içinde barındıran yapının eklektik tarzda yapıldığını söyleyebilmekteyiz¹⁹.

¹⁸ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

¹⁹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmakoglu Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

Prof. Dr. Alev Çakmakoglu Kuru' ya göre, ‘yapı Neo-Klasik çizgileri, yer yer Barok tarzı süslemeleri ile Fransa’da ortaya çıkmış, o dönem moda olmuş Ampir üslup’ ta bir yapı olduğunu ve o dönem süslemeleri arasında devlet sembollerine de yer verilmiş yapılarda. Yapının kemerleri üzerindeki ay yıldız kabartmaları buna örnek verilebilir’’ demiştir.

Binanın ön (giriş) cephesinin süslemeleri ve kitabesi incelendiğinde, cephe yüzeyinde bulunan kapı açıklıklarının etrafını çevreleyen basık kemerlerin üzerinde ay-yıldız motifinin işlenmesi İmparatorluğu temsil eden semboller olarak kullanılmış, aynı zamanda kapı üzerlerindeki üçgen alınlıkların tepelik kısımlarında bulunan çember biçiminde düzenlenmiş gül desenini andıran ‘gül bezek’ motifi işlenmiştir. Bu motiflerin alt kısımlarının her iki yanında taş konsollar yer almaktadır. Konsolların iç kısımlarında ise, gül bezek motiflerinin konumlandığı yönün tam zıt yönde dönerek destek yastık gibi yapan sarmal şeklinde volütler bulunmaktadır. Yapının cephelerinde çatı üzeri küçük kubbeyi andıran yapıların cephe yüzeyine hareket katma amacıyla yapılmıştır²⁰.

Şekil 26. Fransız Gümrük Binası Rozeti
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden alınmıştır.

²⁰ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmakoglu Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

Tepeliğin alt kısmında üçgen alınlığın ortasına, altta ve üstte akantus yaprakları, yanlarda iki nokta arasına asılmış yaprak ve çiçeklerden oluşturulmuş çelenk biçiminde bezeme bulunmaktadır. Bu bezeme tarzı Rönesans ve Barok dönemlerinde kullanılan girland olarak adlandırılan bezeme çeşididir. Girlandların çevrelediği oval madalyon içinde Türkiye Cumhuriyeti Gümrük İşletmelerinin Kısaltılmış monogram şekli görülmektedir²¹.

Bu şekilde iç içe geçmiş T,G,O harfleri yer almaktadır. Fakat bu amblemin Osmanlı döneminde inşa edilen binanın rozetinde Latin harflerin olamayacağı anlaşılmış olup Cumhuriyet'in ilanı ile yapının rozeti yeniden yapılmıştır.²²

Şekil 27. Fransız Gümrük Binası Kitabenin Yer Aldığı Kapı
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden alınmıştır.

²¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmakoğlu Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

²² Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim İş Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Alev Çakmakoğlu Kuru ile 18.07.2017 tarihli yapılan görüşmede kendisine ait değerlendirmedir.

Şekil 27’de kitabenin yer aldığı ana giriş kapısının üst kısmında gösterilmektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra kitabe yerinden çıkarılmıştır. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde Öğretim Görevlisi olan Aydoğan Demir tarafından yapılan araştırma kapsamında gümrük kitabesine ulaşılmış ve kitabe açıklanmıştır (Demir, 2016).

Kitabeye göre,

KİTABE I

شاه اسکندر اثر عبد الحمید یم هم
امر ایدرسه بحر اولور بر برده دریا رونما
وزنه کلمزهمتی تخمینہ صیغمز قدرتی
اشته ازمیر کمرکی برهان بحث مدعا
سعدیا یوزده سکزله ایله تاریخن حساب
طرح ایدلدی کمرکه رسم بهین اوزره بنا
۲۹۶
نمقه سامی غفر ذنوبه

Şekil 28. Gümrük Yapısı Kitabesi

Kaynak: İzmir Gümrük Binası Kitabeleri (Demir, 2016, s.50)

Çeviri:

Şâh-ı İskender-eser Abdülhamid-i yemm-himem
Emr iderse bahr olur bir berrde deryâ rû-nümâ
Vezne gelmez himmeti tahmine sığmaz kudreti
İşte İzmir Gümrüğü bürhân-ı bahs-i müddeâ
Sa'dîyâ yüzde sekizle eyle târihin hisâb
Tarh idildi gümrüğe resm-i bihîn üzre binâ
296

Şekil 29. Gümrük Yapısı Kitabesi’ nin Çevirisi

Kaynak: İzmir Gümrük Binası Kitabeleri (Demir, 2016, s.50)

Kitabede, “şair Sa’di’ye Büyük İskender gibi olan II. Abdülhamid’in gayretleri, çabaları da deniz gibidir. O emr ederse, deniz, bir karadan görünen derya olur. O, gayretleri ölçüye, kudreti, tahmine sığmayan bir padişahtır. Bu iddialı sözlerin delili de İzmir gümrük binasıdır”(Demir, 2016, s.50).

Tarih yüzde sekizle gösterilmiş olup, mısraların toplamı 1200, yüzde sekizi de 96'dır. Bu ikisinin toplamı 1296 etmektedir hicri takvime göre 1296 yılı ise, miladi takvimde 1879 yılına denk gelmektedir. Kitabenin çevirisinde Şekil 29 'da 5. Satırında gösterilmektedir. Kitabede 1296 hicri tarihinin verilmesi kitabenin metninin, inşaatın bitiminden önce hazırlandığı anlaşılmaktadır. (Demir, 2016, s.50)

Kitabeye göre,

KİTABE II

ازمیر عثمانلی و افرنجکمرکلری دائره لريله تیمور
اورتولر و چشمه حسن پاشازاده سعادتلو محی الدین
حمدالله بك افندی حضرتلری رسومات ناظری ایکن انشا ایدلمشدر
سنه ۱۳۰۴

Şekil 30. Gümrük Yapısı Kitabesi

Kaynak: İzmir Gümrük Binası Kitabeleri (Demir, 2016, s.52)

Çeviri:

1- İzmir Osmanlı ve Efrenc Gümrükleri daireleriyle demir (timür) örtüler ve çeşme Hasan Paşa-zâde sa'âdetlü Muhiddin

2- Hamdullah Beyefendi hazretleri Rûsûmât Nazırı iken inşa edilmişdir sene 1304.

Şekil 31. Gümrük Yapısı Kitabesi' nin Çevirisi

Kaynak: İzmir Gümrük Binası Kitabeleri (Demir, 2016, s.52)

Şekil 31'de Kitabenin çevirisinde II. Dönemde inşa edilen gümrük yapıları ile yapıların demir örtüleri ve çeşmenin inşa edildiği yazılmıştır (Demir, 2016).

Fransız Gümrük Yapı Grubu'nun Çeşmesi;

Gümrük yapısının giriş kısmında yer alan çeşme yapısı İzmir Rûsumat Nazırı Muhiddin Hamdullah Bey tarafından yaptırılmıştır. Hicri takvime göre 1304 yılında yaptırılan çeşmenin yapımı miladi takvime göre ise, 30 Eylül 1886 yılından 18 Eylül 1887 yılına kadar sürmüştür. Yapının açılışı 1888 yıllarına denk gelmektedir (Demir, 2016).

Yaptırılan çeşme kitabesinde hicri takvime göre 1304 yılında yapılmıştır. 1304 hicri yılı 30 Eylül 1886'da başlamış olup 18 Eylül 1887 'ye kadar sürmüştür. Yapının açılması ise 1888 yılına denk gelmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere yapı açılmadan kitabesi yazılmıştır (Demir, 2016).

Kitabeye göre,

ابدست الوب ايچديكجه صو
ارباب توحيد و فتوح
اول شاه ايچون قيلسون طلب
درگاه حقدين عمر نوح
تاريخ منقوطن ديدم
اب طراوت بخش روح
زينب نظرگاه وضوح
۱۳۰۴

Şekil 32. Fransız Gümrük Yapısının Çeşme Kitabesi
Kaynak: İzmir Gümrük Binası Kitabeleri (Demir, 2016, s.53-54)

Çeviri:

*Yenbû'-ı adl u merhamet
Şahinşeh-i deryâ-semûh
(Abdülhamid Ha)n-ı kerîm
Sultan-ı İskender-fütûh
Kıldı bu dilkeş çeşmeyi
Zib-i nazar-gâh-ı vuzûh
Abdest alub içdikçe su
Erbâb-ı tevhid ü fütûh
Ol şah için kıl sun taleb
Dergâh-ı Hak'dan ömr-i Nûh
Tarih-i menkutun didim
Âb-ı tarâvet-bahş-ı rûh
1304 / (30.9.1886 - 18.9.1887)*

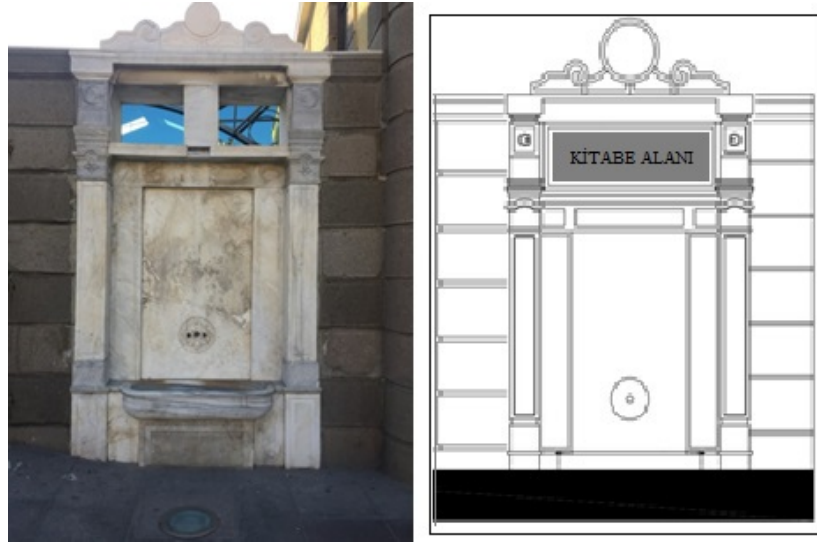
Şekil 33. Fransız Gümrük Yapısının Çeşme Kitabesi' nin Çevirisi
Kaynak: İzmir Gümrük Binası Kitabeleri (Demir, 2016, s.54)

Şekil 32'ye göre, II. Abdülhamid övgüyle anlatılmıştır. Kitabenin çevirisine göre,

‘‘Abdülhamid Han, adalet ve merhamet kaynağıdır; derya kadar cömert, şahlar şahıdır; Sultan (Büyük) İskender gibi galiptir, zafer sahibidir. Bakıldığında aydınlık, süslü bu gönül çekici çeşmeyi yaptı. Tanrının birliğine inananlar, (gönülleri ferah olanlar)?, su içip abdest aldıkça O Şah (Abdülhamid) için Tanrı’dan Nuh’un ömrü gibi (uzun bir ömür) talep etsinler. Tarihini noktalı harflerle dedim. Gençlik suyu (insana) canlılık veriyor’’. Sözleriyle kitabeyi açıklamıştır (Demir, 2016, s. 55).

Çeşme Yapısının Mimari Analizi;

Fransız Gümrük Yapısının ön giriş kapısının demir parmaklık kapısı ile bir arada yer alan çeşme yapısı tek cepheli, tek musluklu gövdeye sahiptir. Yapının malzemesi mermerdir.

Şekil 34. Fransız Gümrük Yapısı Çeşmesi
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden alınmıştır.

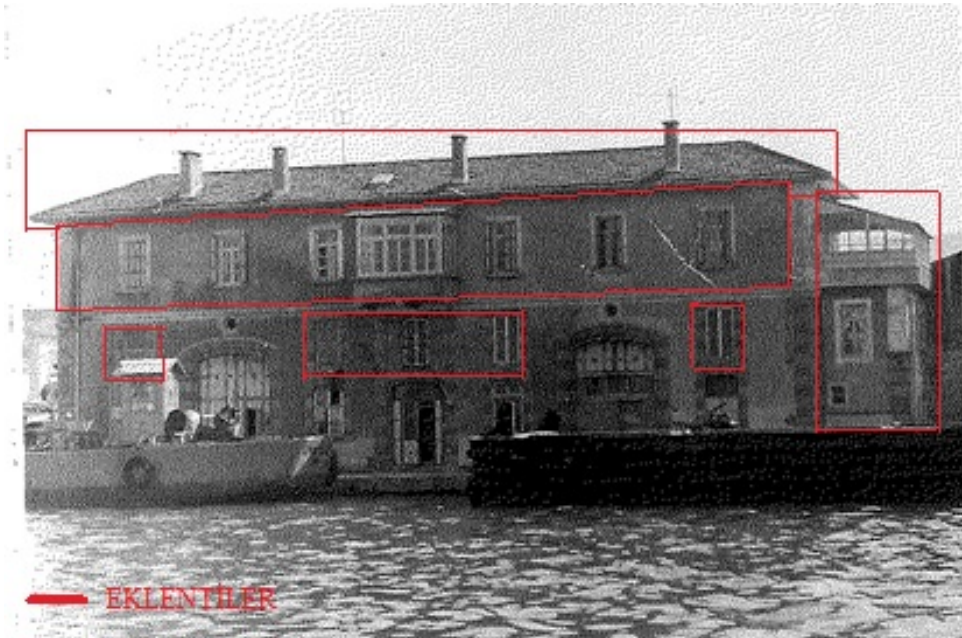
Dikdörtgen prizma şeklinde olan çeşme yapısını her iki yanında yüksekliği 2.60 m olan sütunlar arasında konumlandırılmıştır. Aynı zamanda sütunlar arasında ayna taşı, yalak, kitabe ve musluk yer almaktadır. Bu sütunların kaidesi geometrik desenlerin hâkim olduğu dikdörtgen motiflerle işlenmiştir. Çeşme yalağı da dikdörtgen biçimli ve kenarları pahlı olarak yapılmıştır. Yalağın üst kısmında çeşme yapısının aynalığı bulunmakta,

aynalık kısmı çıkma ile sonlandırılmıştır. Çıkmanın üstünde ise kitabe yer almaktadır. Kitabenin her iki yanında sütunların üzerinde kabartma ay yıldız motifi simetrik olarak her iki sütunda da işlenmiştir. Yapının en üst kısmı alınlıkla sonlandırılmış olup musluk eksenini aynı hizada tepeliğin üzerinde daire formlu rozet yer almaktadır²³.

2.1.2.2 Kılavuz Kaptanlar Köşkü Yapı Analizi

Yapı grubu içerisinde Fransız Gümrük Binası ile I. Dönemde inşa edilen bina konumu itibariyle, 289. Ada, 3. Parselde yer almaktadır²⁴. Binanın, zaman içerisinde artan ithal malların gümrükte kontrolünün sağlanması amacıyla inşa edildiği düşünülmektedir.²⁵

Mimari Plan Özellikleri; tek katlı olarak tasarlanan bina, zaman içerisinde ara kat ilaveleri ve yeni mekân eklemeleri ile kullanım alanı genişletilmiştir. Şekil 35 'de, cumba eklemeleri, belirli bir bölümünün bağımsız kullanılabilmesi için merdiven ve yeni inşa edilen alanlar gösterilmektedir.

Şekil 35. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Ön Cephesi
Kaynak: İzmir 1 No' lu Koruma Kurulu Fişlerinden alınmıştır.

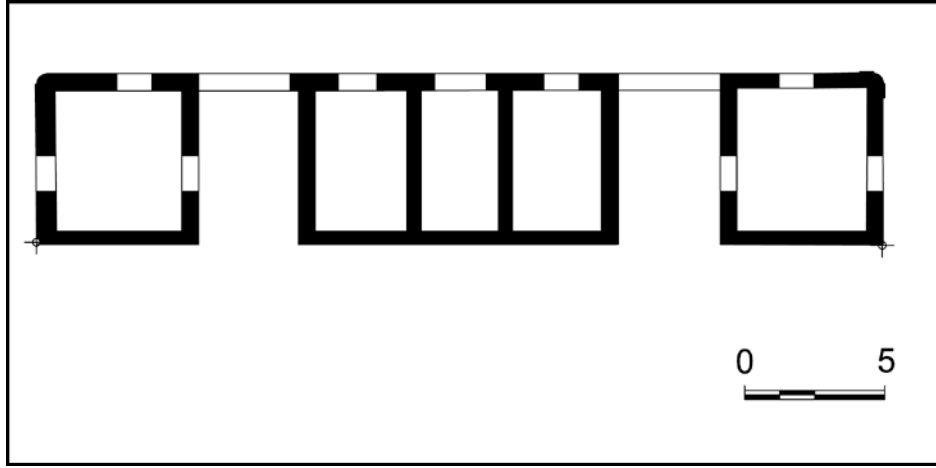
²³ Kınlıçay, S. S., 2010. İ.T.Ü., Mimarlık Bölümü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010

²⁴ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

²⁵ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Binanın gümrük işlevini yitirdikten sonra ki dönemlerde verilen yeni işlev net olarak bilinmemesine rağmen, 1960'lı yıllarda Türk Denizcilik İşletmeleri'nin Denizcilik Bankası, Gümrük Sahil Muhafaza Müdürlüğü olarak kullanıldığı düşünülmektedir²⁶.

Pekin'e göre, Kılavuz Kaptanlar Köşkü olarak adlandırılan bina, gümrük işlevini yitirdikten sonra kılavuz kaptanların dinlenme ve çalışma mekânları olarak kullanılmıştır.²⁷ Tez kapsamında bina, Kılavuz Kaptanlar Köşkü olarak adlandırılmıştır. Binanın mimari plan incelemeleri yapılarak zaman içerisinde yapılan eklemeler gösterilmektedir²⁸.

Şekil 36. Kılavuz Kaptanlar Köşkü I. Dönem Plan Şeması

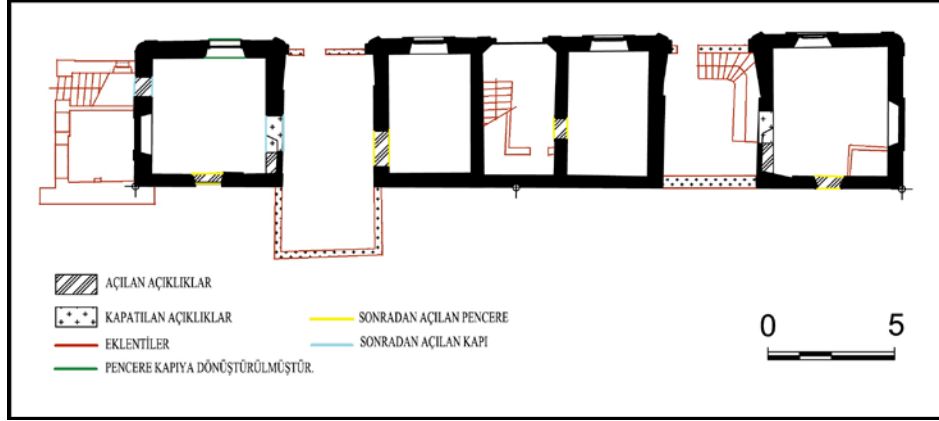
Kaynak: BOA' dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Tek kat olarak tasarlanan bina, zeminin doldurulması ile 30metre'ye 5 metre olarak inşa edilmiştir. Şekil 36'da ki plan şemasında, plan simetrik olarak kurgulanmış olup yapının ana giriş kapısı ve her iki yanında yan giriş kapıları bulunmaktadır. Bu kapılar ilk yapılan Fransız Gümrük yapısının açıklıkları ile aynı hizada bulunan gümrük mallarının geçişini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Kapıların her iki yanında pencere açıklıkları simetrik olarak ön cephede yer almaktadır.

²⁶ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

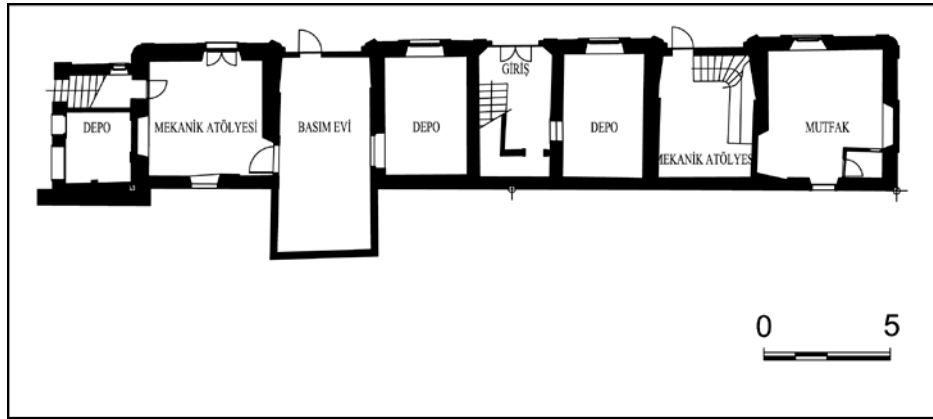
²⁷ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

²⁸ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

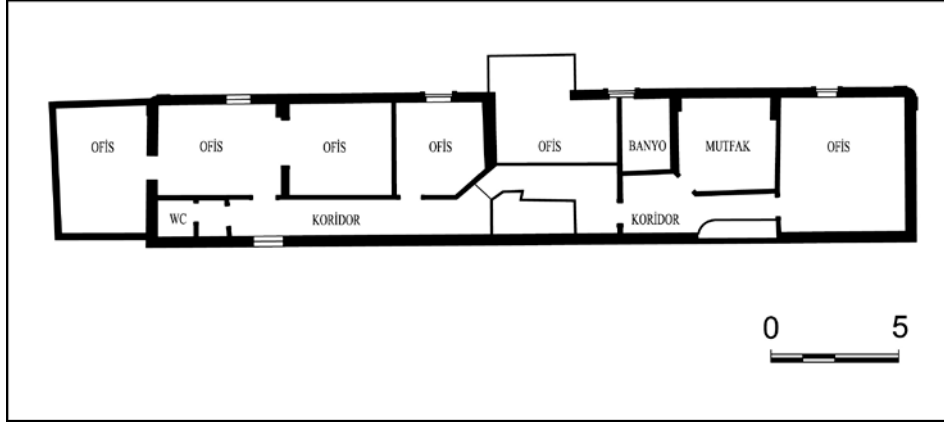
Şekil 37. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Kılavuz Kaptanlar Köşkü Plan Şeması
Kaynak: BOA ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Kılavuz Kaptanlar Köşkü'nün iç ve dış mekânlarında yapılan eklemeler, açılan ve kapatılan açıklıklar, pencere açıklıklarının kapıya dönüştürülmesi, sonradan açılan pencere ve kapı açıklıkları Şekil 37'de gösterilmektedir.

Şekil 38. II. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü Giriş Kat Plan Şeması
Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

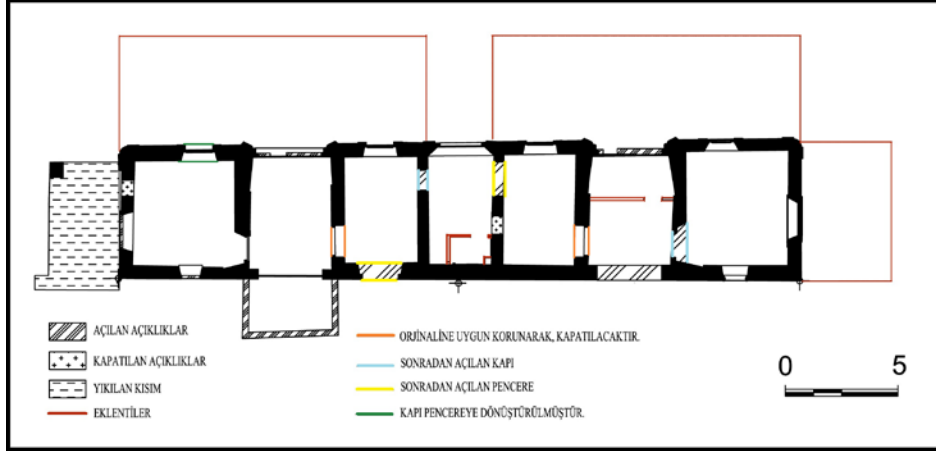
Türk Denizcilik İşletmeleri tarafından kullanılan binanın iç mekân yeniden işlevlendirilerek basım evi, Denizcilik İşletmeleri'nin mekanik atölyeleri, depo alanları ve mutfak olarak kullanılmaktadır. Giriş kat plan şemasında yer alan depo alanı ile aynı hizada 1. Katta bulunan ofis, merdiven eklemesi yapılarak yapıdan bağımsız kullanılmaktadır. Ana giriş kapısının her iki yanında yer alan pencere açıklıklarının hizasında, birinci katta da pencere açıklıkları yapılmıştır.

Şekil 39. II. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü 1. Kat Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

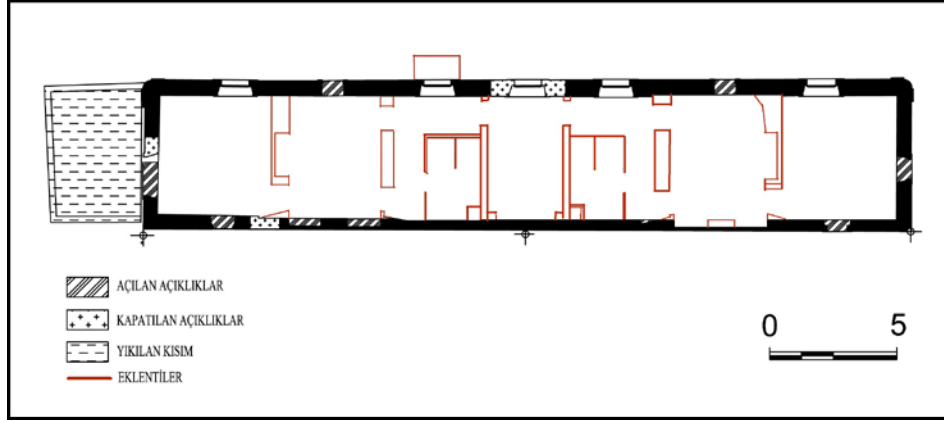
Denizcilik İşletmeleri'nin kullanımında olan binanın 1. Katında, iç mekânda eklentiler ile ofis mekânları, banyo, mutfak ve wc alanları gösterilmektedir.

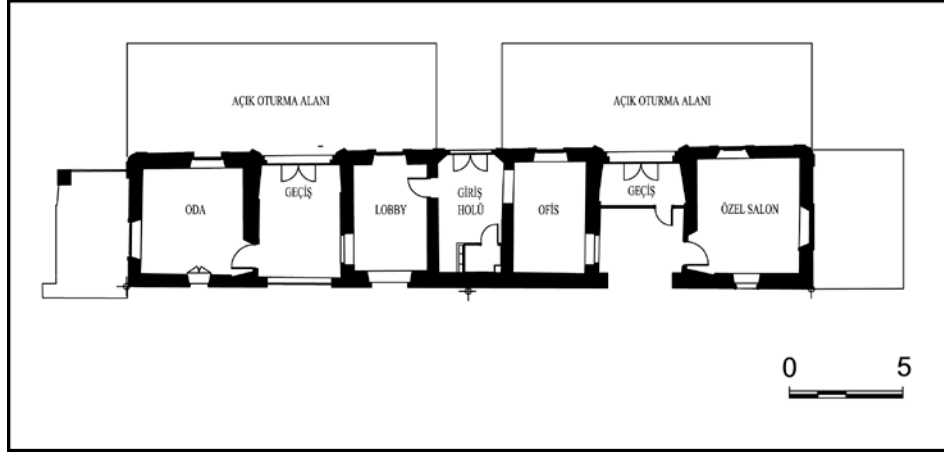
Şekil 40. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Kılavuz Kaptanlar Köşkü Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Kılavuz Kaptanlar Köşkü Denizcilik İşletmeleri'nin kullanımından Alışveriş Merkezi olarak yeniden işlevlendirme çalışmaları kapsamında Şekil 40 ve Şekil 41'de plan şemaları üzerinde gösterilmektedir.

Şekil 41. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Kılavuz Kaptanlar Köşkü 1. Kat Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

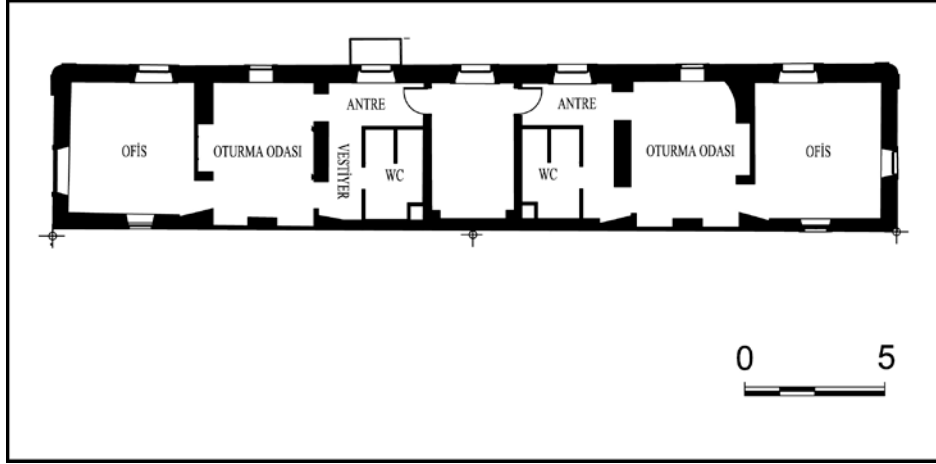
Şekil 42. III. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü Giriş Kat Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık'tan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

III. Dönem plan şemalarında (Şekil 42, Şekil 43) beş yıldızlı 'executives' Hotel şeklinde işletmeye açılması planlanan yapıda ofis alanları, özel salon, loby, odalar, wc ve vestiyer alanları planlanmıştır.²⁹ Fakat günümüzde restoran işlevi ile hizmet vermektedir.

Cepheler; Kılavuz Kaptanlar Köşkü I. Dönemde inşa edilen Fransız Gümrük Binasının cephe özellikleri ile benzer özellikler gösterse de süsleme yönünden daha yalın

²⁹ Pekin. S. Z.(1998, 03). Eski Binaları Restorasyon ve Yenileştirme Projesi Konak Pier. Yapı Dergisi. sayı 196, s. 80-89

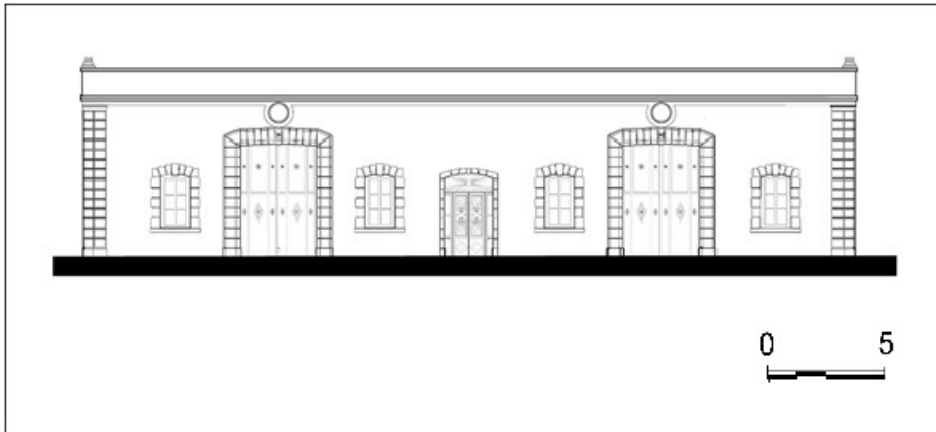
ve sade tasarlanmıştır. Binanın ön cephesinin yan cephelerle kesiştiği noktalar pahlı, 2 sıra kesme taş ile bina sınırlandırılmıştır. Ön cephe ve yan cephelerde bina eteğindeki süpürgelikler, cephe yüzeylerine hareket katmaktadır. Kapı ve pencere açıklıkları ön (giriş) cephede basık kemer üzeri kesme taşlarla çevrelenmiştir.

Şekil 43. III. Dönem Kılavuz Kaptanlar Köşkü 1. Kat Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık'tan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Ön cephe üzerinde ortada yer alan düz atkılı, taş pervazlı, çift kanatlı giriş kapısı yer almaktadır. Giriş kapısının her iki yanında ise, daha küçük boyutlarda kurgulanan kapı açıklıkları bulunmaktadır. Bu kapı açıklıkları ilk olarak inşa edilen Fransız Gümrük Binası'nın kapı açıklıkları ile aynı hizada yapılmıştır.

Şekil 44. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Ön Cephe Görünüşü

Kaynak: Matu Mimarlık'tan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. BÜKE DOĞRU tarafından çizilmiştir.

19.yy sonlarına gelindiğinde ise, binaya volta döşeme ile ara kat ilavesi yapılmıştır. Yapının ön cephesinde bulunan yan giriş kapıları hariç pencere açıklıkları yapılmıştır.

Şekil 45. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Eklentilerinin Cephe Görünüşünde Gösterimi

Kaynak: Matu Mimarlık'tan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. BÜKE DOĞRU tarafından çizilmiştir.

Yapım Tekniği ve Malzeme; I. Dönemde inşa edilen binanın duvarları moloz taş duvar, üzeri sıva uygulaması yapılmıştır. Tavan volta döşeme tekniği ile yapılmış olup, döşemenin üzeri kireç harcı, Foça taşı, su yalıtım katmanı ve sıkıştırılmış horasan harcı kullanılmıştır³⁰.

II. Dönemde volta döşeme üzerine kat çıkılarak kullanım alanı genişletilen yapının üst örtü sistemi kırma çatı olarak inşa edilmiştir. Yapının kapı ve pencere sövelerinde taş ve ahşap malzeme kullanılmıştır. Kapılar çift demir kanatlı olup, demir parmaklıklar mevcuttur.

³⁰ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

Binanın köşe sınırlarında taş malzeme kullanılmıştır. Binanın giriş (ön) cephesinde taş malzeme üzeri bezemeler bulunmaktadır. Giriş cephedeki bezemeler kabartma tekniğinde yapılmıştır.

2.1.2.3 Taş Bina Yapı Analizi

Yapı grubu içinde II. Dönemde inşa edilen yapının, gümrük hacminin her geçen gün artması ve I. Dönemde (Fransız Gümrük Yapısı, Kılavuz Kaptanlar Köşkü) inşa edilen yapıların yeterli gelmemesinden dolayı binanın inşa edilmesi gerekliliği gündeme gelmiştir. Yapı grubu içerisinde 289. Ada, 6. Parselde yer almaktadır³¹.

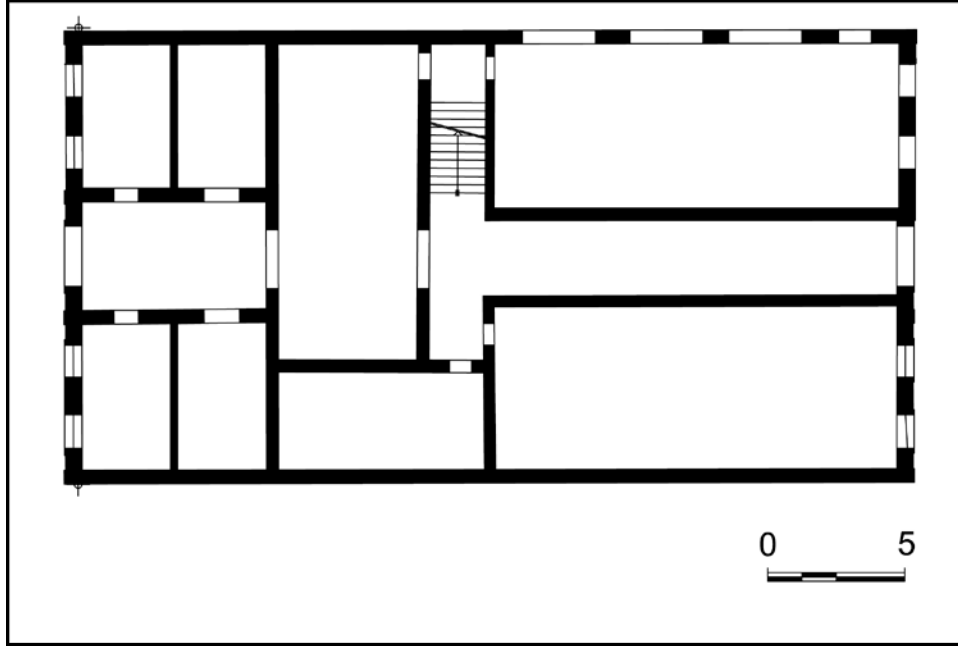
Şekil 46. 1980'li Yıllara Ait Fotoğraf Taş Bina Ön Cephesi

Kaynak: İzmir 1 No' lu Koruma Kurulu Fiş

Mimari Plan Özellikleri; Dolgu zemin üzerine, 30 m'ye, 16,55 m ebatlarına 2 katlı olarak inşa edilen yapı simetrik olarak kurgulanmıştır³². Ön cephe ortasında giriş kapısı bulunmaktadır, aynı aksta birinci katta balkon yer almakta giriş katı ve birinci kat kapılarının her iki yanında simetrik olarak ikişer adet pencere bulunmaktadır.

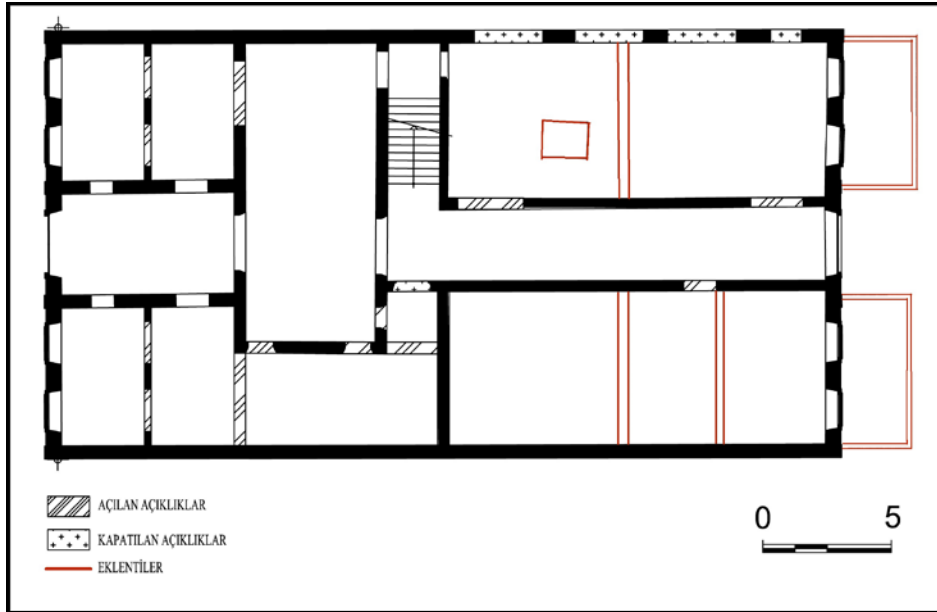
³¹ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

³² 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Şekil 47. Taş Bina İlk Dönem Giriş Kat Plan Şeması

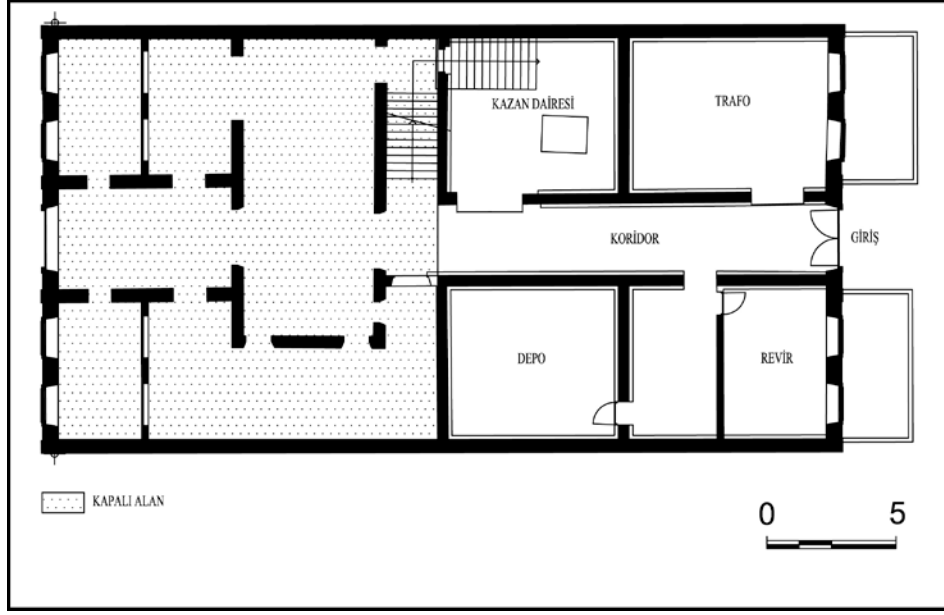
Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 48. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Taş Bina Giriş Kat Plan Şeması

Kaynak: BOA ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklarından faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

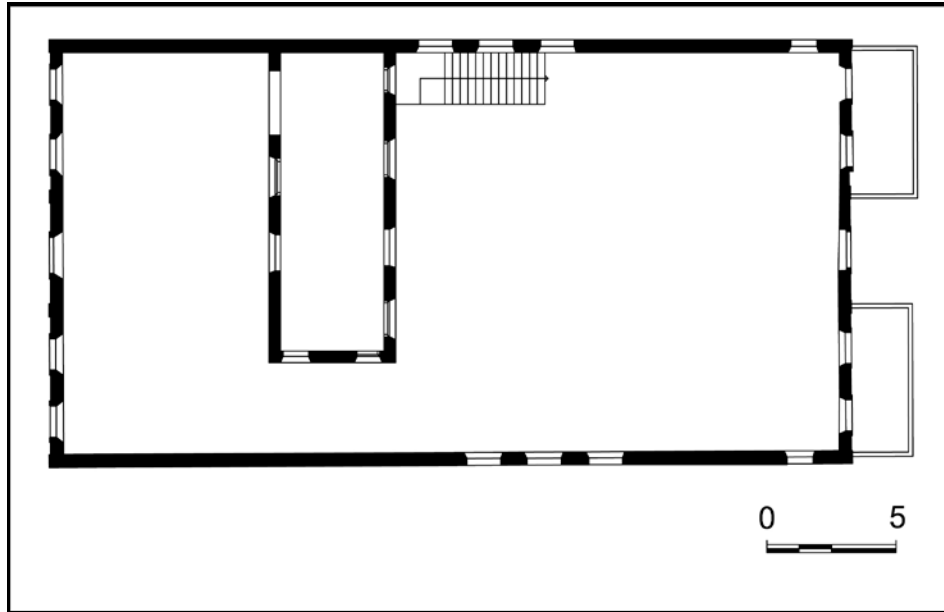
II. Dönemde Deniz Kuvvetlerinin kullanımı için tahsis edilen yapının giriş katında trafo, kazan dairesi, revir, depo olarak bölümlere ayrılmıştır. İç mekânda eklemelerle mekânlar bölüntüye uğratarak, mekânlar arası geçişler açılan ve kapatılan açıklıklarla yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 49. II. Dönem Taş Bina Giriş Kat Plan Şeması

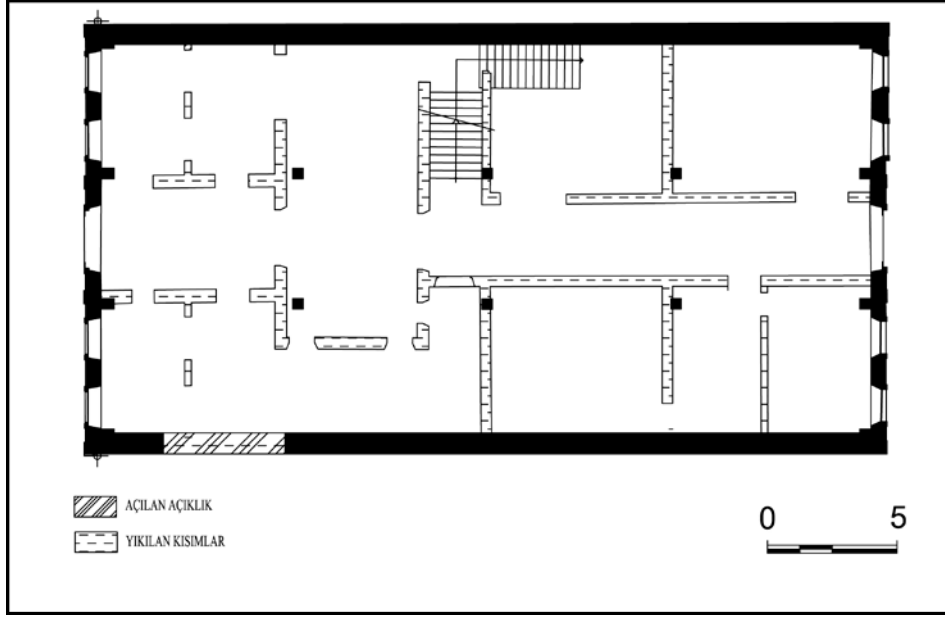
Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Plan şemasında yer alan kazan dairesi, trafo, revir ve depo alanları olarak işlevlendirilen mekânlar Şekil 45'te yer alan plan şemasında gösterilmektedir. Binanın bir bölümü kapatılarak kullanım dışı bırakılmıştır.

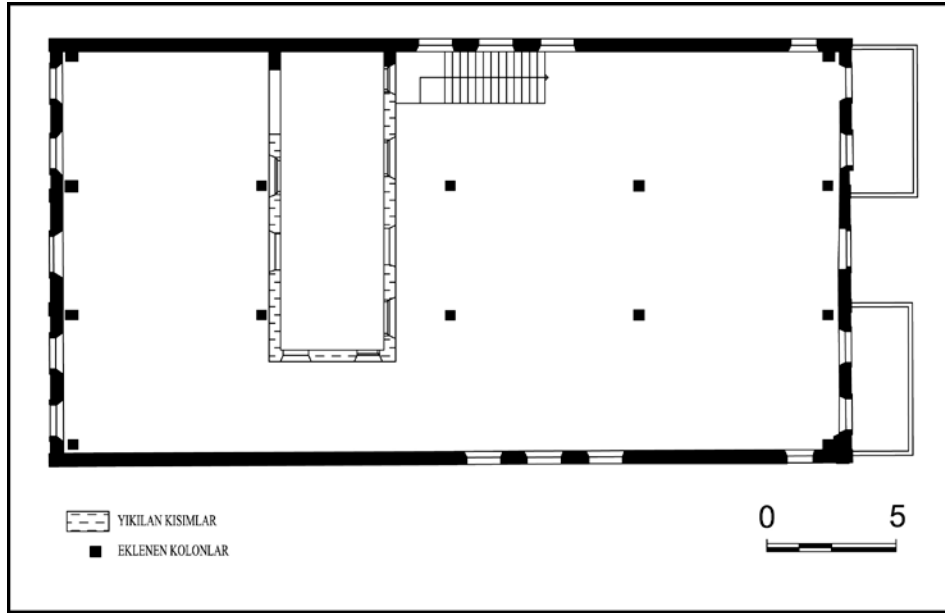

Şekil 50. II. Dönem Taş Bina 1. Kat Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

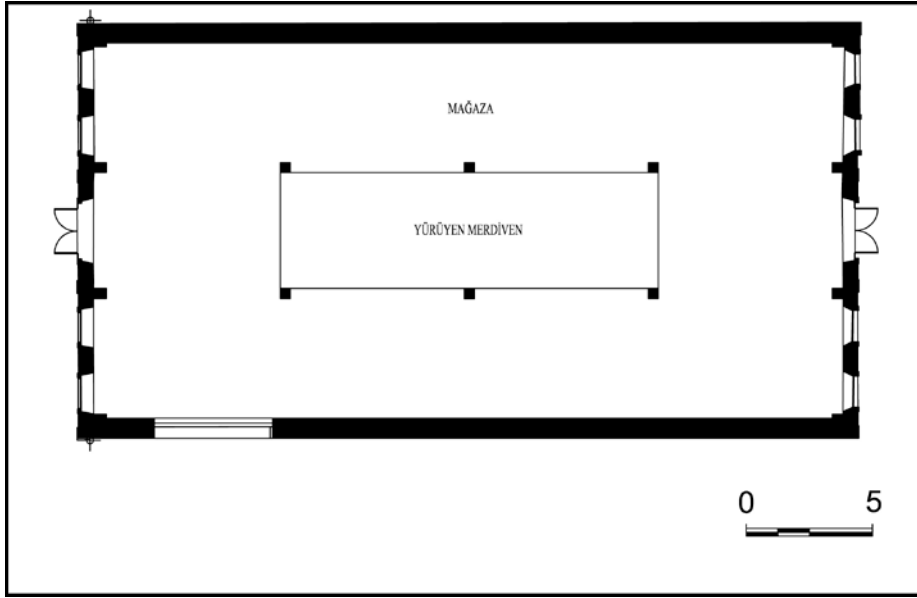
Şekil 51. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Taş Bina Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu' ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 52. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Taş Bina 1. Kat Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu' ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

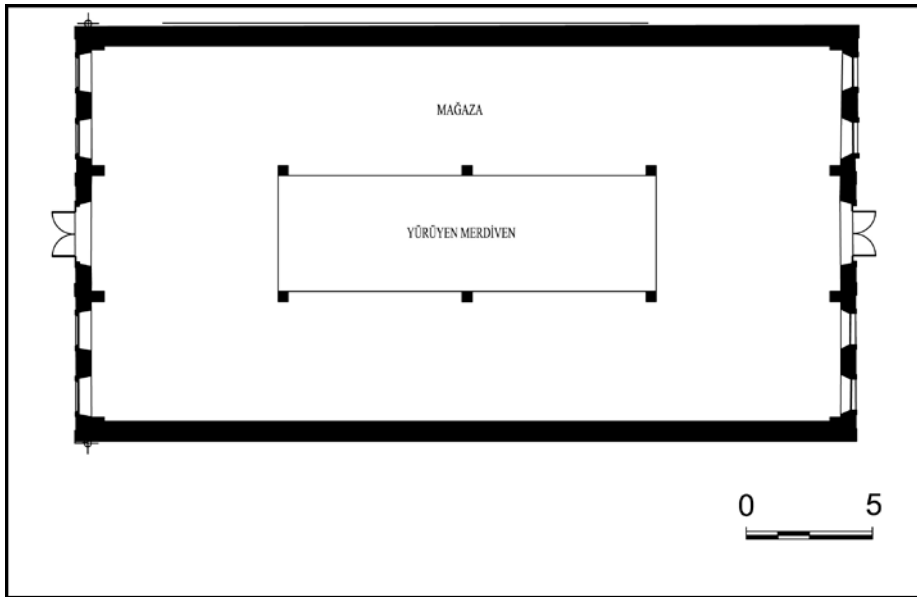
Şekil 53 ve 54 'de son dönemde giyim mağazası olarak işlevlendirilen yapının iç mekânda ki bölücü duvarları tamamen yıkılarak taşıyıcı kolonları bırakılmıştır. II. dönem plan şemasında ki zemin ve birinci kata iniş çıkışı sağlayan merdiven yerine iç mekânın orta kısmında yer alan yürüyen merdiven konumlandırılmıştır. Yürüyen merdiven üç kata

da ulaşımın sağlanması için kullanılmaktadır. 1. katta da II. dönem planında yer alan ara duvarlar yerine taşıyıcı kolonlar ile yapı taşınmaktadır. Yapının ön cephe ve arka cephelerinde ki kapı ve pencere açıklıkları korunmuştur. Yapı son dönem müdahalesi ile kat ilavesi yapılarak 3 katlı olarak yeniden işlevlendirilmiştir.

Şekil 53. III. Dönem Taş Bina Giriş Kat Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık'tan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 54. III. Dönem Taş Bina 1. Kat Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık'tan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Cepheler; Yapının rıhtıma bakan cephesi simetrik nizamlı tezyin edilmiştir. Giriş kat cephe ortasında çift demir kanatlı, kapı aynalığı bitkisel motiflerle işlenmiştir. Kapı açıklığı basık kemerli, kemerin ortasında büyük kilit taşı bulunmaktadır. Giriş kapısı ile aynı aksta birinci katta balkon bulunmaktadır. Balkonu dört adet S şeklinde iki ters kıvrımlı konsol taşımaktadır. Balkonun korkuluk kısmı kaldırılmıştır. Balkona açılan kapı taş pervazlı, monolit bir blok halinde düz atkı yerleştirilmiştir. Atkının ortasında büyük kilit taşı bulunmaktadır³³. Cephenin orta bölümünde yer alan portalın iki yanında duvara gömülmüş plastrlar bulunmaktadır (Cragoe, 2012). Cephe ortasında yuvarlak kemerli, taş pervazlı, çift demir kanatlı giriş kapısı yer almaktadır.

Giriş katında ve birinci katta portalın (giriş ve birinci kat) iki yanında taş pervazlı düz atkılı, büyük kilit taşlı pencere yer almaktadır. Pencereilerin panjur ve kepenkleri çıkartılmıştır. Alt kat pencereleri üzerinde sade profilli kat arası silmesi yer almaktadır. Cephelerin kenarı portalın iki yanında bulunan plastrlarla sonlandırılmıştır³⁴.

Şekil 55. Taş Bina Restorasyon Çalışmaları 1

Şekil 56. Taş Bina Restorasyon Çalışmaları 2

Kaynak: <http://www.news2023.com/haber/335227-izmir-konak-pier-kacak-pier-kalesi-oluyor>

Yapım Tekniği ve Malzeme; Yapıda dış cephede pencere ve kapı sövelerinde taş kullanılmıştır. Pencere demirlikleri ve ön giriş kapıda demir malzeme kullanılmıştır. Yapının düşey düzlemsel elemanlarında moloz taş kullanılmış üzeri serpme sıva ile kaplanmıştır. Cephelerde masif beyaz kesme taş payandalara oturtulmuş zemin kaplaması beyaz kesme mermer kullanılmıştır.³⁵

³³ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

³⁴ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

³⁵ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

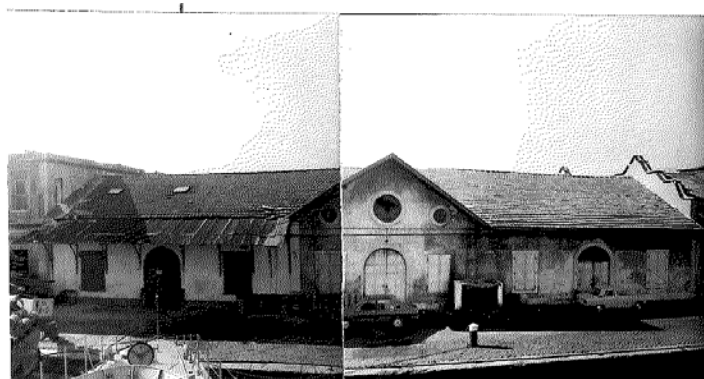
Şekil 57. Taş Bina Restorasyon Çalışmaları 3

Kaynak: <http://www.news2023.com/haber/335227-izmir-konak-pier-kacak-pier-kalesi-oluyor>

Balkonun korkuluk kısmı ve pencere kepenk, panjurları çıkartıldığı için yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. 1865-1870 yılları arasında ilk yapıldığında çatı teras çatı olarak yapılmış daha sonra ki dönemlerde çatı ahşap oturtma çatı üzeri Marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır. Daha sonra ki yıllarda çıkan bir yangınla binanın çatısı yanmış ve üst kat dökmesi çökmüştür³⁶.

2.1.2.4 Depo Binası (Taş Bina Sağında) Yapı Analizi

1869 yıllarında Taş bina ve iki yanındaki depo alanları yapılmıştır. Taş Bina'nın sağ yanında yer alan depo binasıdır. Gümrük hizmetleri kapsamında depo alanlarının yetersiz kalması ile inşa edilen bina 285. Ada, 7. Parselde yer almaktadır³⁷.

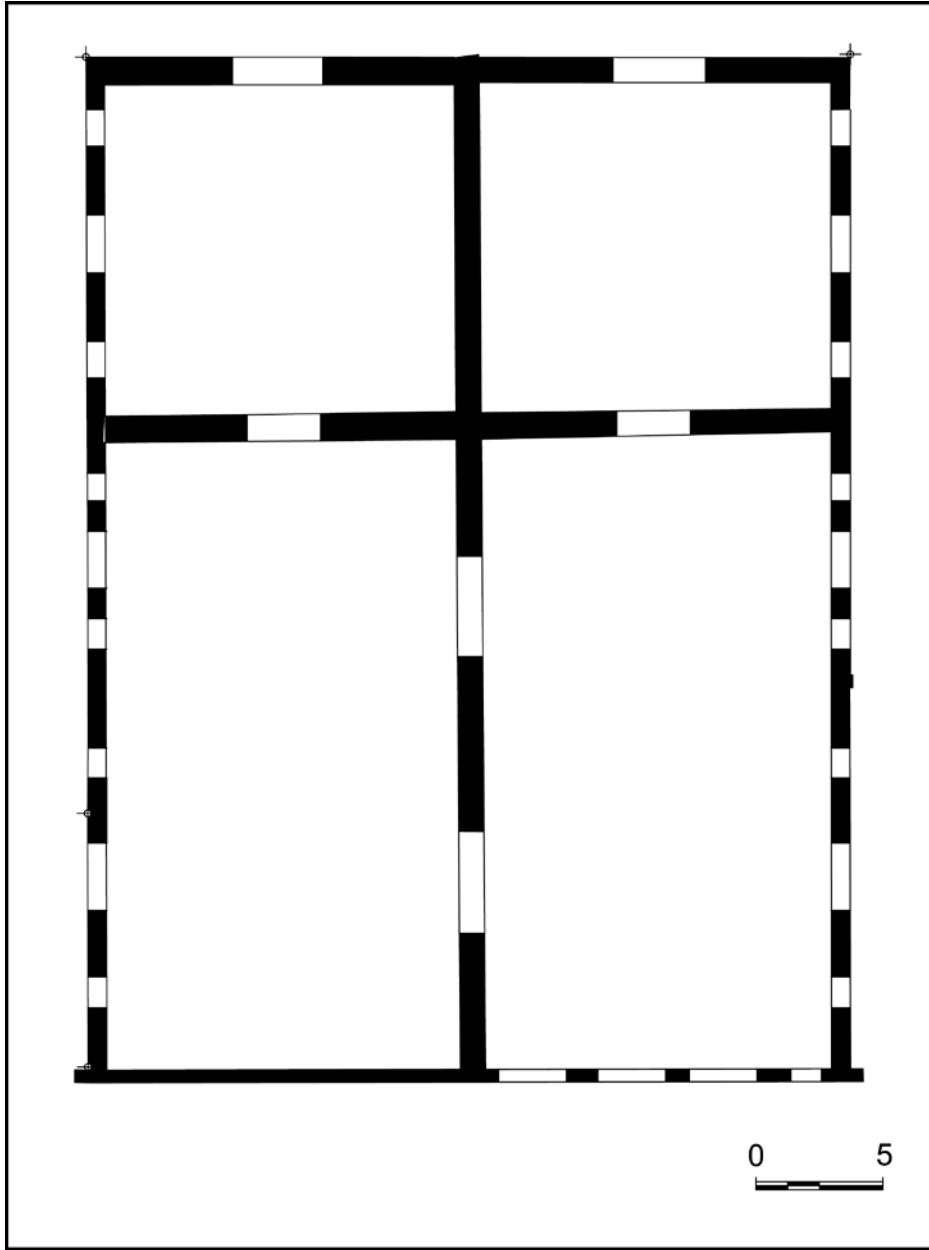
Şekil 58. 1980'li Yıllara Ait Fotoğraf Depo Binası Ön Cephesi

Kaynak: İzmir 1 No' lu Koruma Kurulu Fiş

³⁶ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

³⁷ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

Mimari Plan Özellikleri; Dikdörtgen planlı 4m'ye 3m olarak uzun kenarı rıhtıma paralel olarak inşa edilen yapı tek kattan oluşmaktadır³⁸. Yapı genelinde olduğu gibi genel olarak simetrik kurgulanmıştır. Giriş cephesinde kapı açıklığının her iki yanında pencere açıklıkları yer almaktadır. Giriş kapısının üzerinde çatı altında üç adet yuvarlak pencere bulunmakta olup, kapının üzerindeki pencerenin boyutu diğer pencerelerden daha büyüktür. Binanın giriş cephesinin sağ ve sol kısımlarında açıklıklar benzer şekildedir.

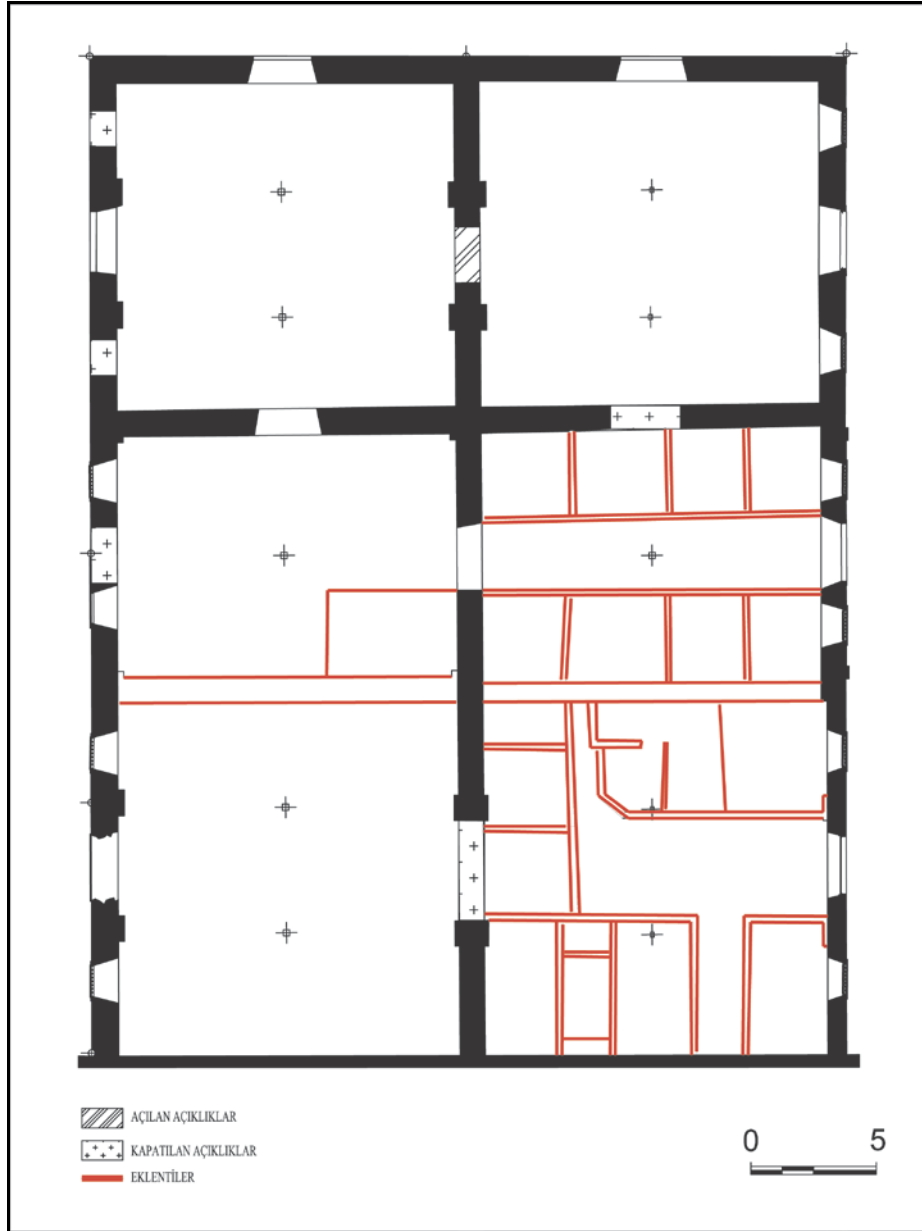

Şekil 59. I. Dönem Depo Binası Plan Şeması

Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

³⁸ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Şekil 59’da Depo Binasının planında iç mekân depolama alanı olarak inşa edildiğinden dolayı fazla bölüntü yoktur. Mekânlar arası geçişler açıklıklarla sağlanmıştır.

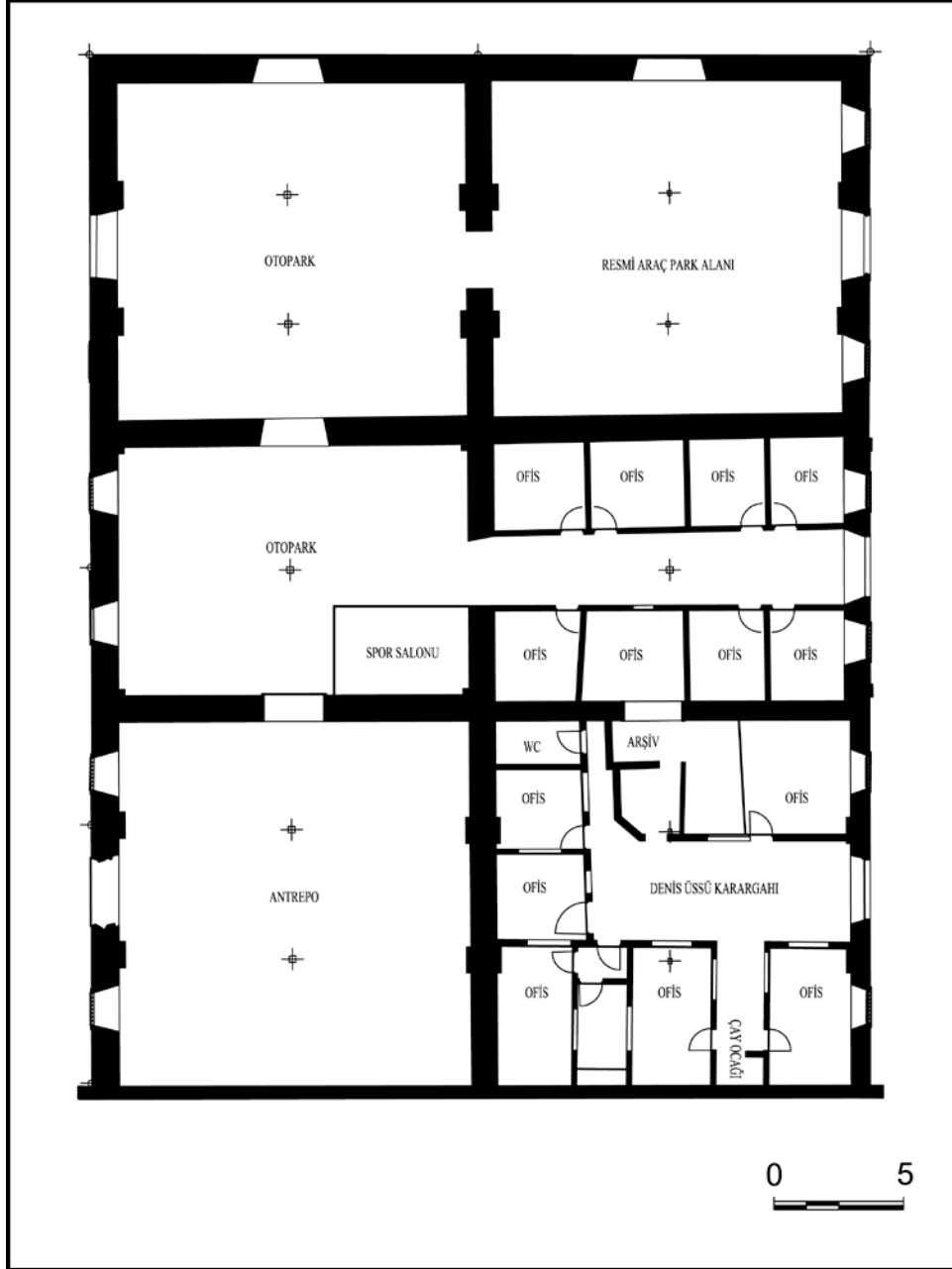

Şekil 60. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Depo Binası Plan Şeması

Kaynak: BOA ve İzmir I. No’ lu Koruma Bölge Kurulu’ ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

İlk dönemden ikinci döneme geçerken iç mekânda çeşitli işlevler için eklentiler yapılmıştır. Bu eklemelerin gösterimi Şekil 60’da yer alan plan şemasında mevcuttur. Açılan açıklıklar, kapatılan açıklıklar ve eklentiler olarak gösterilmektedir. 1974 yıllarında Deniz Kuvvetleri’ne verilen yapının bir bölümü ahşap bölmelerle bölünerek komodorluk

ofisleri olarak kullanılmıştır, diğer kısımlar ise İzulaş kullanımında Otopark alanları olarak yeniden işlevlendirilmiştir³⁹.

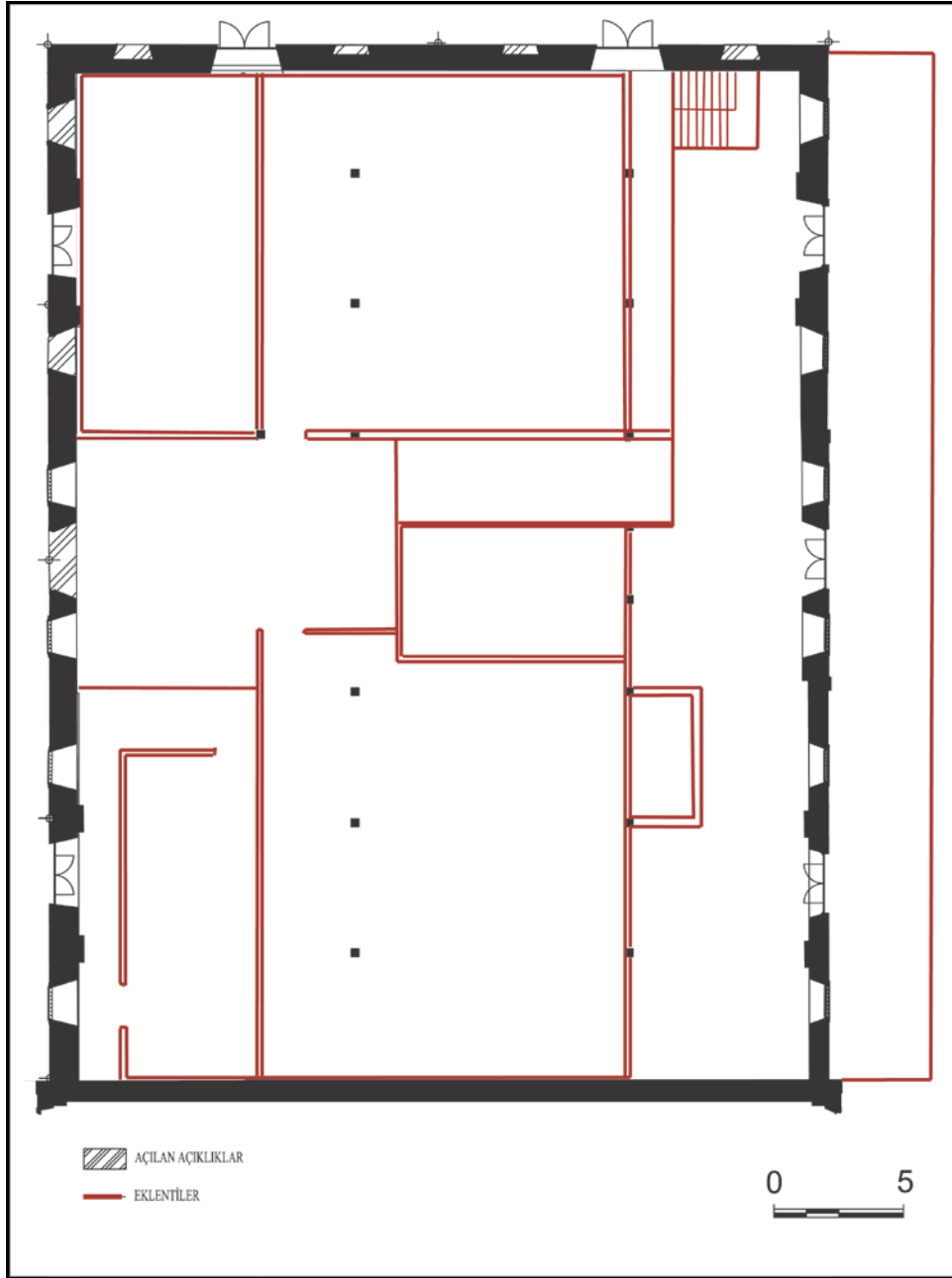

Şekil 61. II. Dönem Depo Binası Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

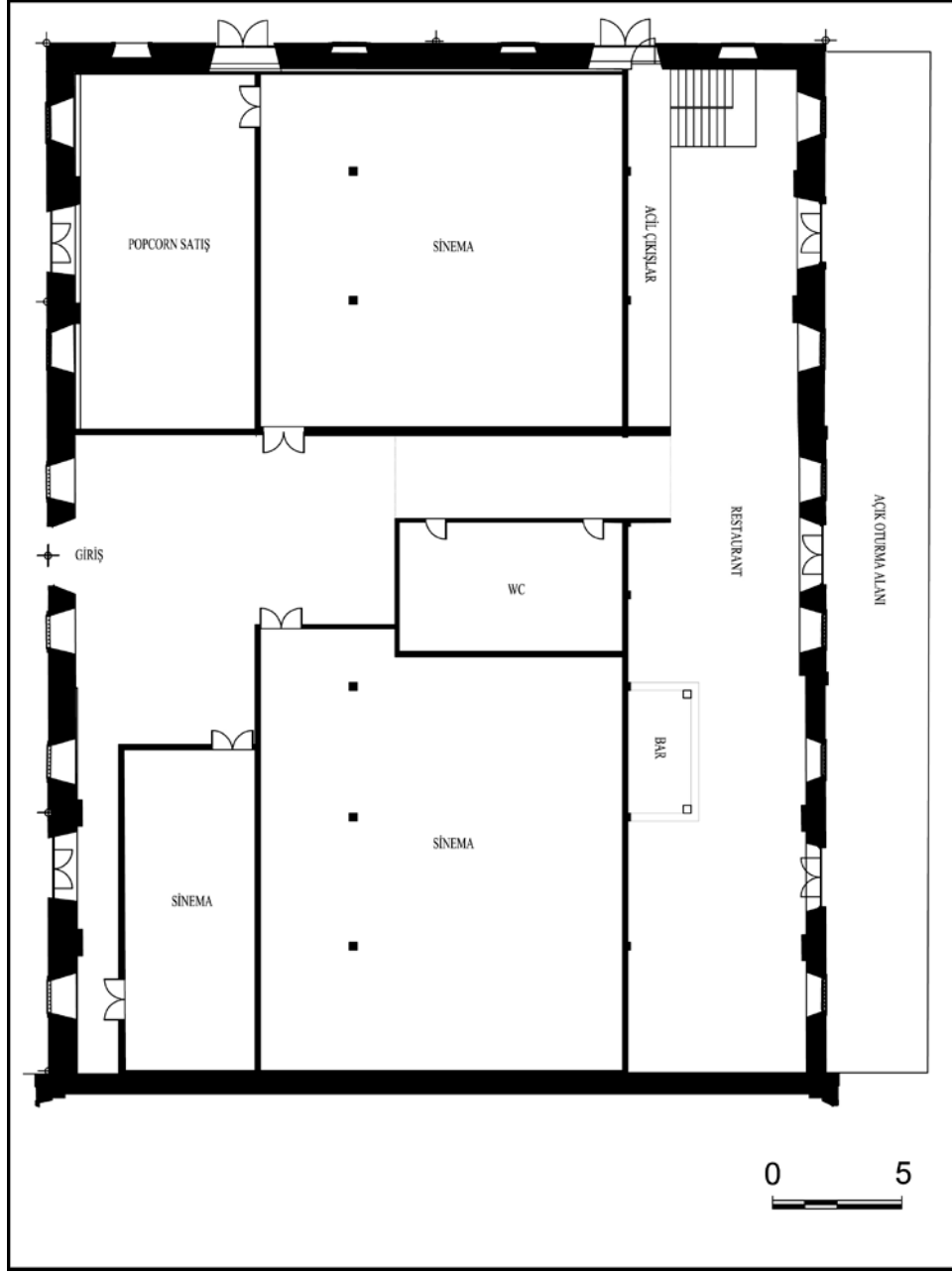
³⁹ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Deniz Kuvvetleri'nin kullanımında olan depo binasında, ofis mekânları, arşiv, spor salonu olarak, diğer kısımlar İzulaş tarafından otopark olarak kullanılmaktaydı.

Şekil 62. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Depo Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

III. Dönemde Alışveriş merkezi olarak işlevlendirilen yapı grubunun depo binasının iç mekân müdahaleleri Şekil 62'de yer alan plan şemasında gösterilmektedir.

Şekil 63. III. Dönem Depo Binası Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık' dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Alışveriş merkezi olarak yeniden işlevlendirilen binanın iç mekân düzenlemesi kapsamında sinema salonları, popcorn satış alanlarının yer aldığı eğlence mekânı olarak kullanım kapsamına alınan yapının ön cephesinde rihtim aktivitelerine yönelik kafe, bar ve mutfak alanları yer almaktadır. Bina önünde açık oturma alanları oluşturularak iç ve dış mekânların ilişkilendirilmesi sağlanmıştır.

Cepheler; Yapının ana kütlesi üzeri beşik çatı ile örtülmüş. Çatının dar kenarları tepe mahyası hizasında kırılarak kırma çatı düzeni oluşturulmuştur. Ana kütle üzerini örten çatıya dik şekilde saplanan giriş holünün beşik çatısı ile saçak çıkmalı beşik çatı elde edilmiştir. Giriş holü bu şekilde daha belirginleşmiş ve rahat algılanması sağlanmıştır. Giriş aksı üzerindeki çatı saçağı daha geniş tutulmuştur. Çatı arasının aydınlatılması ve havalandırılması için üç tane yuvarlak pencere açılmıştır, giriş kapısı hizasında ki pencere daha büyük yapılmıştır.

Yapının giriş kısmındaki çatı bitiş akslarında başlayan giriş kapısında beşik kemer kullanılmıştır. Kapı pervazları taş malzemedden yapılmıştır. Çift demir kanatlı kapı cephenin orta bölümünde yer alan portalın iki yanında duvara gömülmüş plastrlar bulunmaktadır. Giriş kapısının iki yanında düz atkılı, taş pervazlı, demir kepenkli pencereler bulunmaktadır⁴⁰.

Yapının giriş portalının her iki yanı simetrik kurgulanmış olup aynı özellikleri taşımaktadırlar. Her iki yanında da giriş kapısıyla aynı özelliklerde beşik kemer uygulanmış kapıların iki yanında da pencere açıklıkları bulunmaktadır. Rıhtıma bakan cephesinin tamamı açık olan yapının, diğer cepheleri komşu binalarla kapatılmış durumdadır⁴¹.

Yapım Tekniği ve Malzeme; Bina moloz taş duvar malzemedden inşa edilmiştir. Taşıyıcısı ahşap olan çatı, asma oturtma sistemlerin birlikte kullanıldığı makaslara taşıtılmaktadır. Duvarlar moloz taş malzemedden inşa edilmiştir. Taşıyıcı kolonlar ve çatı makasları ise ahşap malzemedden yapılmıştır. Çatılarda kırma çatı kullanılmıştır. Üst örtü Marsilya tipi kiremittir. Pencere ve kapılarda taş söve ve metal malzeme kullanılmıştır⁴².

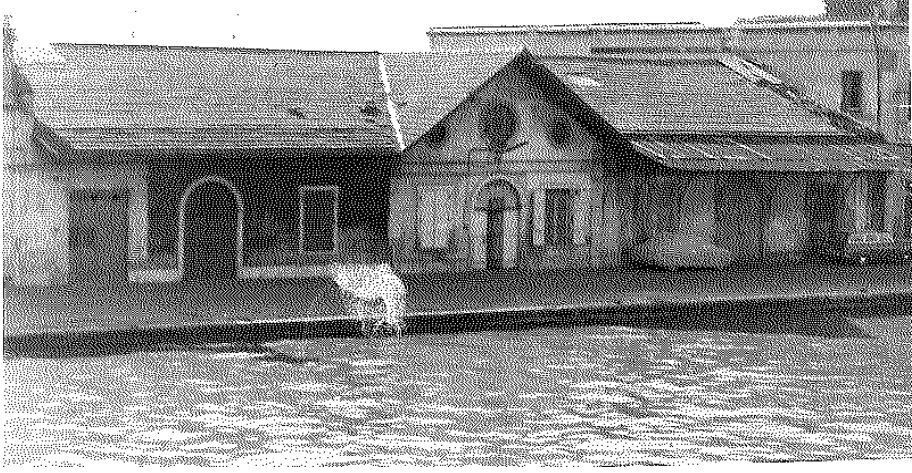
⁴⁰ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

⁴¹ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

⁴² İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

2.1.2.5 Karakol Filo Binası (Taş Bina Solunda) Yapı Analizi

1869 yıllarında Taş bina ve iki yanında inşa edilen depo alanlarından sol yanında Karakol Filosu ve Depo binası olarak inşa edilen bina dolgu zemin üzerine yapılmıştır.

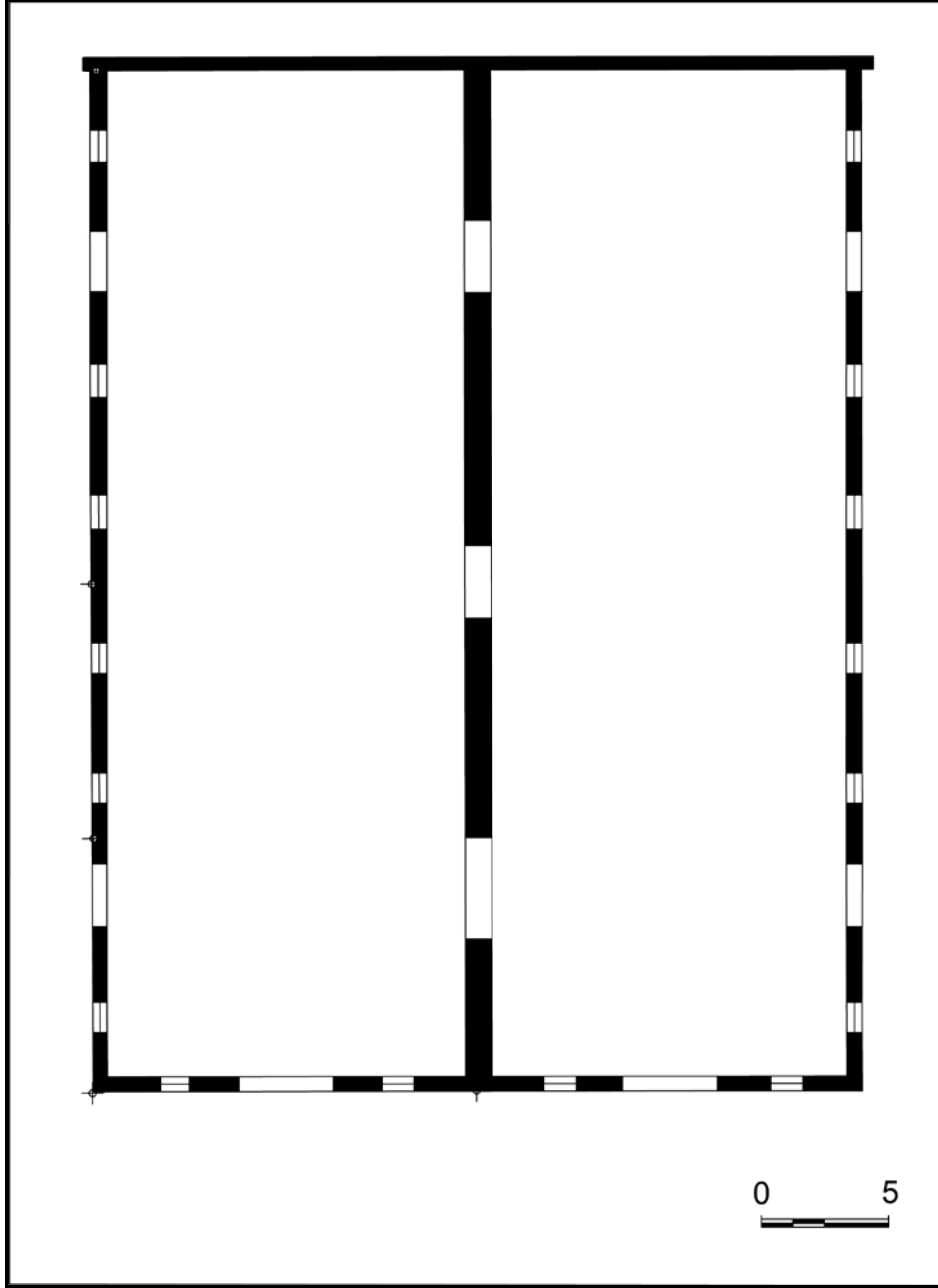

Şekil 64. 1980'li Yıllara Ait Fotoğraf Karakol Filo Binası Ön Cephesi
Kaynak: İzmir 1 No' lu Koruma Kurulu Fişlerinden faydalanılmıştır.

Mimari Plan Özellikleri; Dikdörtgen planlı, 4m'ye 3 m. olarak, uzun kenarı rıhtıma paralel olarak inşa edilen yapı tek kattan oluşmaktadır⁴³. Yapı genelinde olduğu gibi genel olarak simetrik kurgulanmıştır. Giriş cephesinde kapı açıklığının her iki yanında pencere açıklıkları yer almaktadır. Giriş kapısının üzerinde çatı altında üç adet yuvarlak pencere bulunmakta olup, kapının üzerindeki pencerenin boyutu diğer pencerelerden daha büyüktür. Binanın giriş cephesinin sağ ve sol kısımlarında açıklıklar benzer şekildedir⁴⁴.

⁴³ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

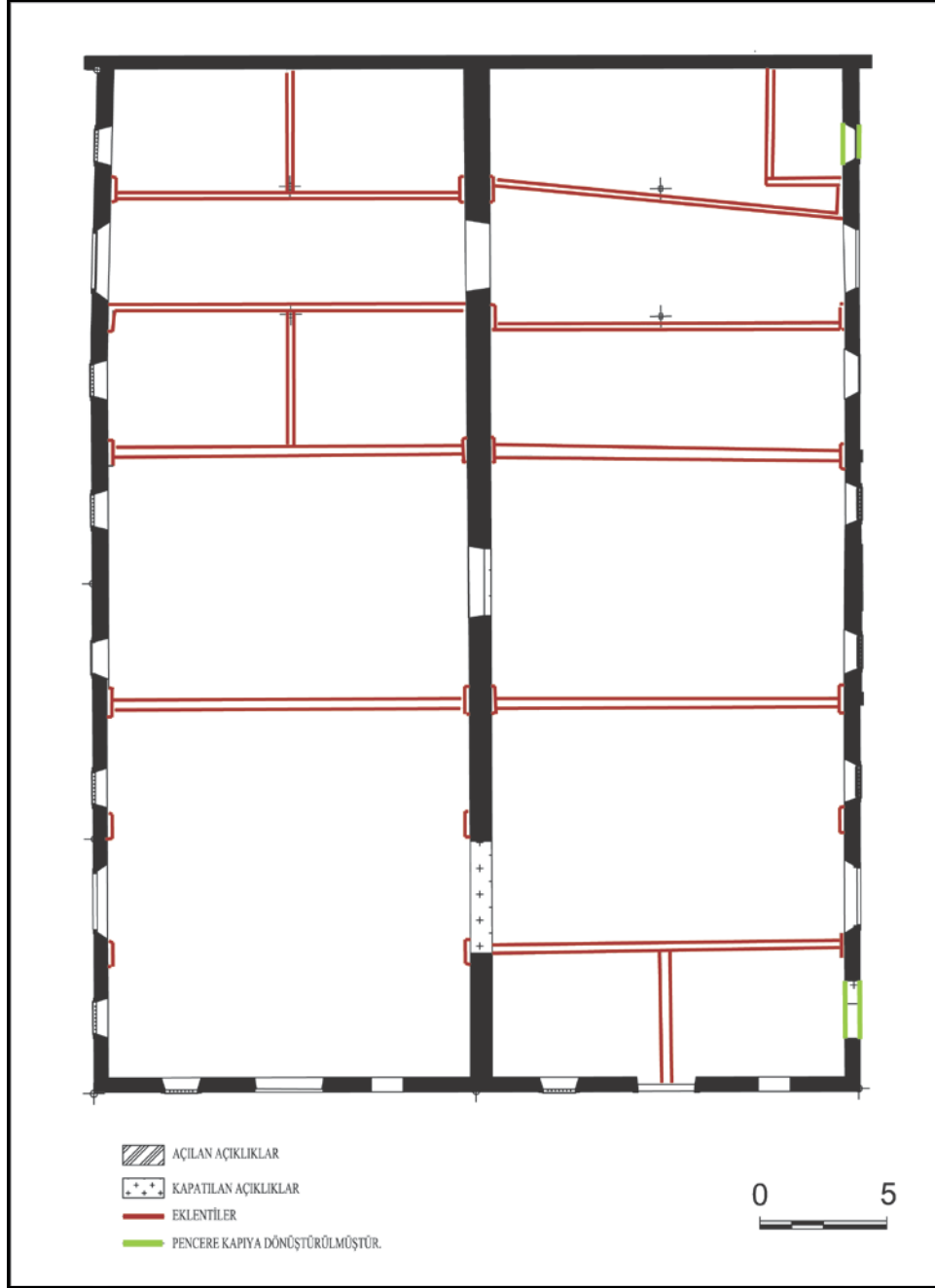
⁴⁴ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

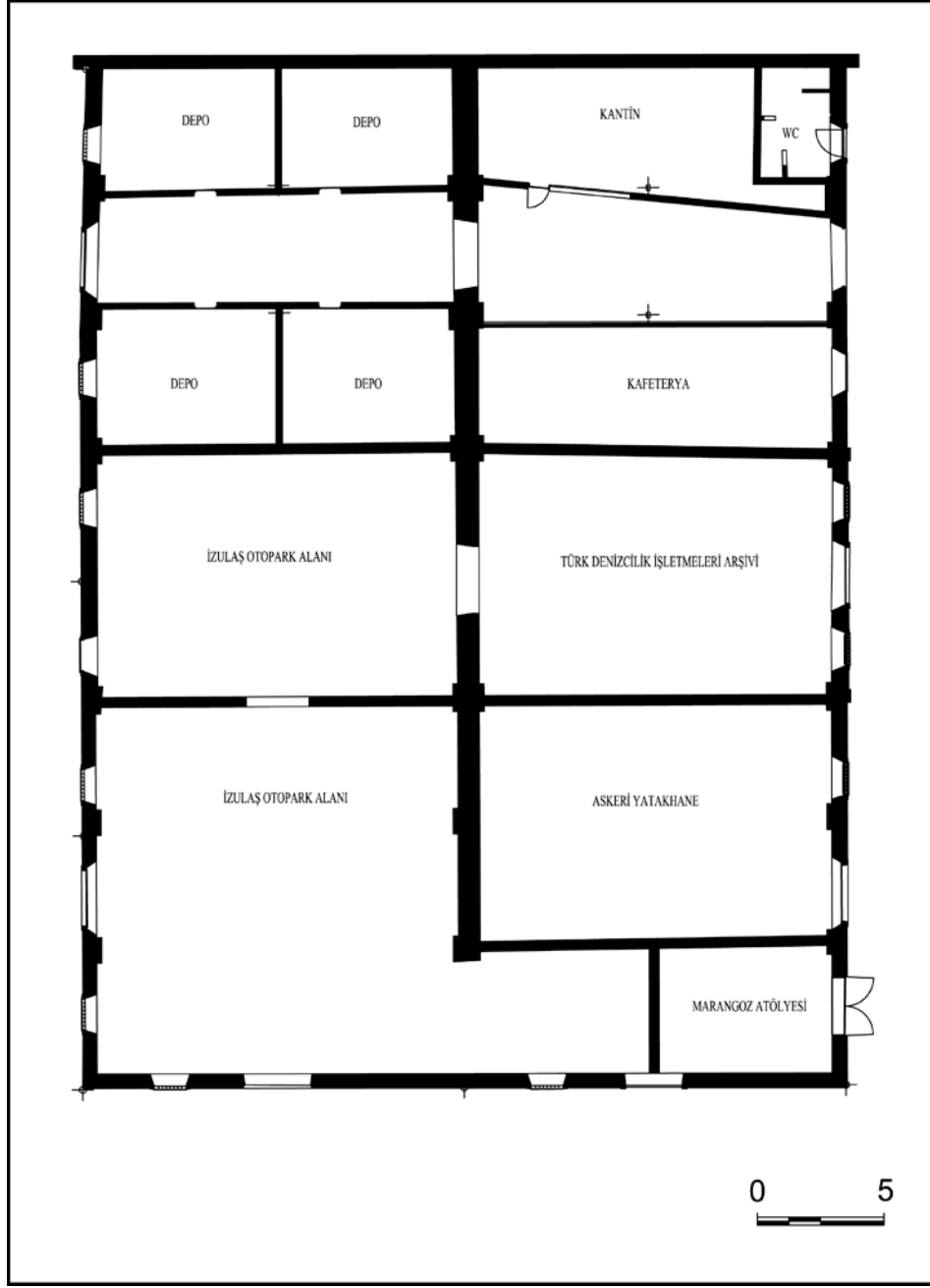

Şekil 65. I. Dönem Karakol Filo Binası Plan Şeması

Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

İç mekânda total alanlar oluşturularak, üst örtüyü taşıyan kolon hattı boyunca duvar örülmüştür. İç mekânda bölücü duvarlarda açıklıklar açılarak mekânlar arası bağlantı sağlanmıştır.

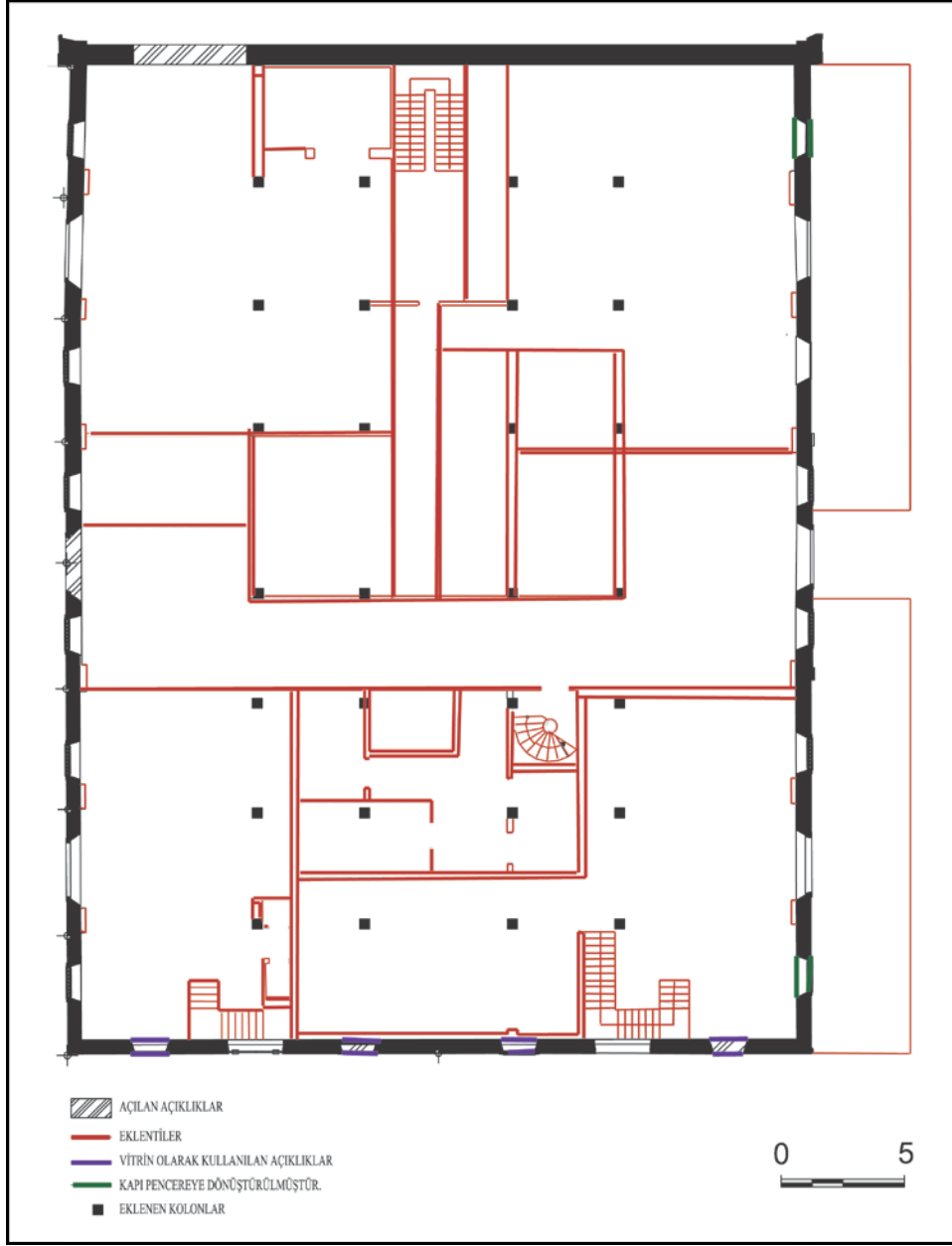

Şekil 67. II. Dönem Karakol Filo Binası Plan Şeması

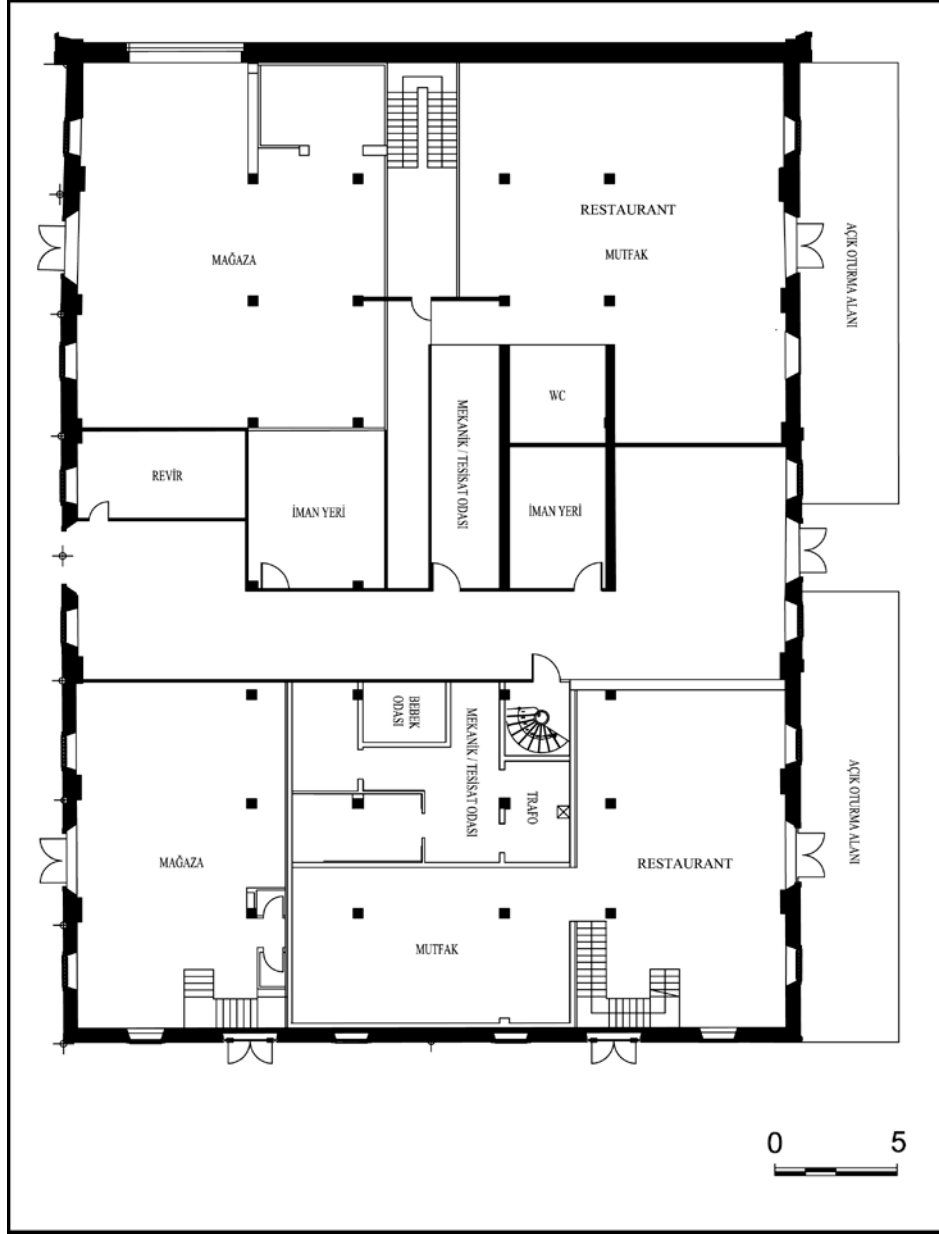
Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Depo Binasının bir bölümü Denizcilik İşletmeleri'nin kullanımında askeri yatakhane, Denizcilik İşletmeleri arşivi, marangoz atölyeleri, kafeterya, depo alanları olarak işlevlendirilirken, binanın diğer kısmı ise İzulaş'a ait otopark alanları olarak kullanılmıştır.

Şekil 68. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Karakol Filo Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 68'de yer alan plan şemasında açılan açıklıklar, iç mekânda ve dış mekânda yapılan eklentiler, vitrin olarak kullanılan pencere ve kapı açıklıkları gösterilmektedir. İç mekânda aynı zamanda mevcut kolonlar kaldırılarak yeniden yapılmıştır. Yapı genelinde kapı açıklıklarının bir kısmı pencereye dönüştürülmüştür.

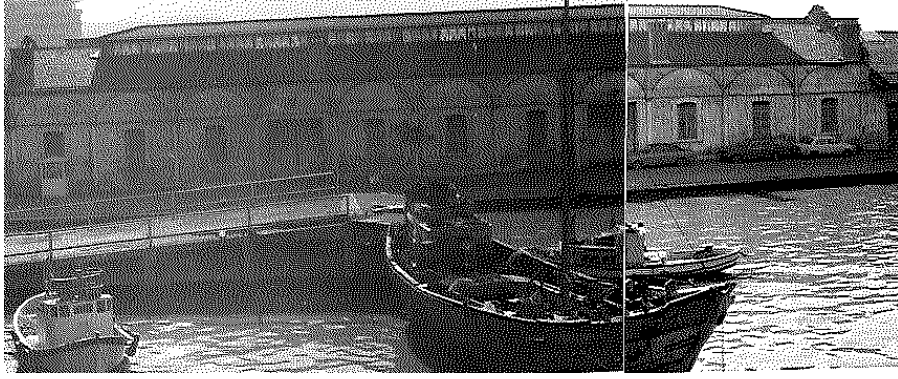
Şekil 69. III. Dönem Karakol Filo Binası Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık' dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Yeniden işlevlendirme projesi kapsamında iç mekân düzenlemesi ve işlev değişikliği yapılarak mağazaların, restoranların ve mekanik bölümün yer aldığı alanlar mekânlar oluşturulmuştur. İç mekânda mutfak ve restoran olarak düzenlenen alan açık oturma alanına hizmet vererek iç ve dış mekânlar arası bağlantı sağlanmıştır. Binanın Cephe özellikleri ile yapım tekniği ve malzeme bakımından depo binası yer alan bina ile aynı teknik ve malzeme özelliklerine sahiptir.

2.1.2.6 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 1

III. Etapta (1870- 1875) inşa edilen yapı grubuna giren bina, Antrepo Deposu olarak yapılan yapı daha sonra ki yıllarda Türk Denizcilik İşletmelerine verilmesi üzerine Hurda Ambarı, Palamar Servisi ve Bakım Atölyeleri' nin bulunduğu bina olarak işlevlendirilmiştir.

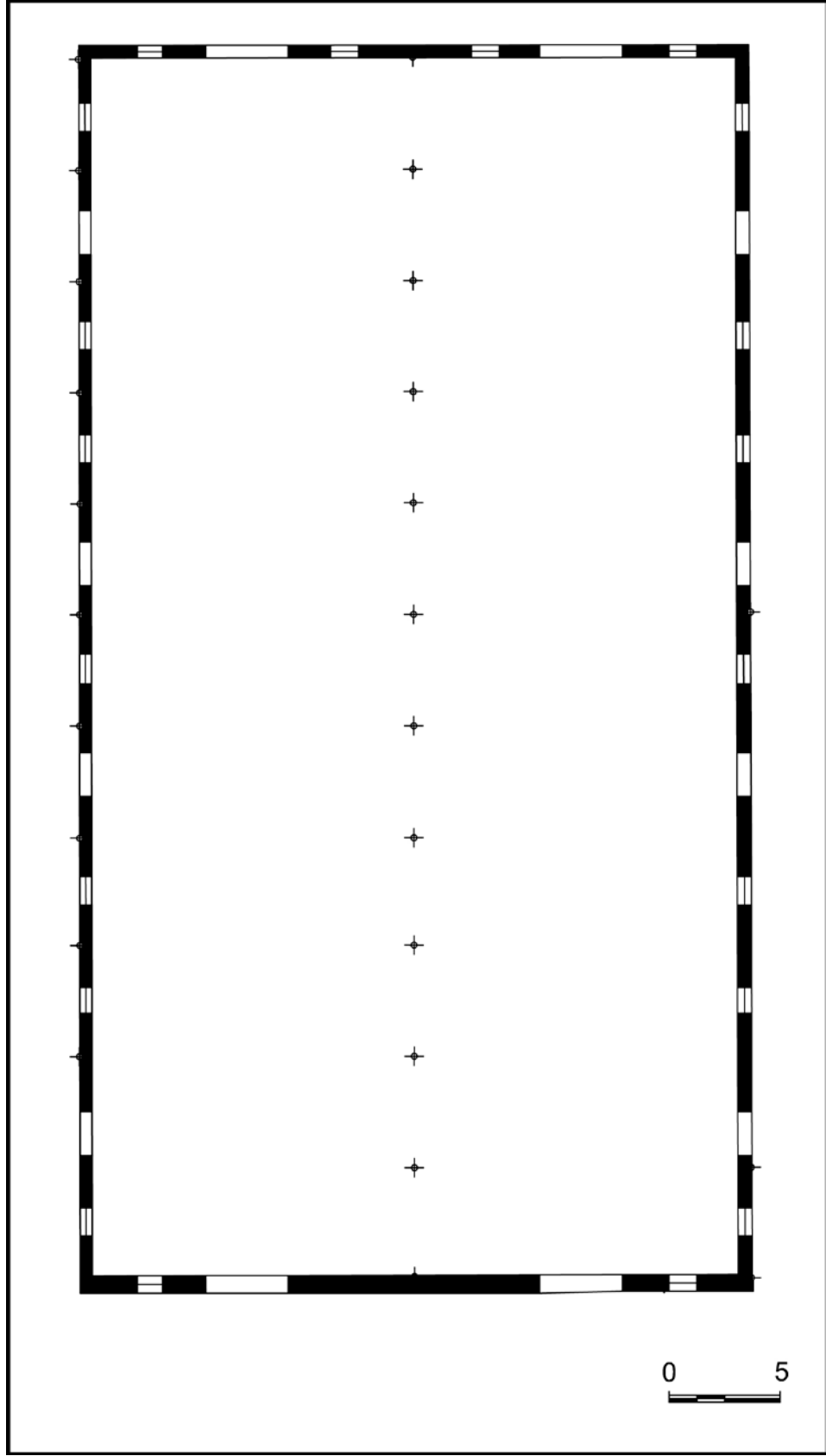

Şekil 70. 1980'li Yıllara Ait Fotoğraf Hurda Ambarı 1 Binası Ön Cephesi
Kaynak: İzmir 1 No' lu Koruma Kurulu Fiş

Mimari Plan Özellikleri; Doğu batı doğrultusunda tek katlı, dikdörtgen planlı olan yapı ambar ve atölye servislerinin olduğu birimi olarak yapılmıştır. Simetrik olarak kurgulanan yapının girişi rıhtıma bakan ön cephesinde konumlandırılmıştır. Yapının ön cephesinde dört adet kapı ve kapıların her iki yanında olmak üzere yedi adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Ön cephe ve arka cephe simetrik, kapı ve pencere açıklıkları aynı hizada yer almaktadır. İç mekânın orta aksında 9m*5m, 11m*5m pik döküm çelik kolonlar taşınan profillerle taşınan çatı makasları bulunmaktadır⁴⁵. 1988 yılında İzmir Belediyesi 'nin Şirketi İzulaş tarafından otopark olarak kullanılan binanın iç mekânda çeşitli değişikliklere maruz kalmasına neden olmuştur. Plan şemasında yer alan ilk dönem yapılan kapı açıklıklarının yerine pencere açıklıkları, pencere açıklıklarının yerine kapı açıklıkları yapılmış, bazı pencere açıklıkları kapatılarak iç mekânda çeşitli müdahaleler yapılmıştır. Otopark işlevi verilmesi ile araç geçişinin sağlanması amacıyla giriş kapıları genişletilerek araç giriş, çıkışına uygun hale getirilmiştir⁴⁶.

⁴⁵ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

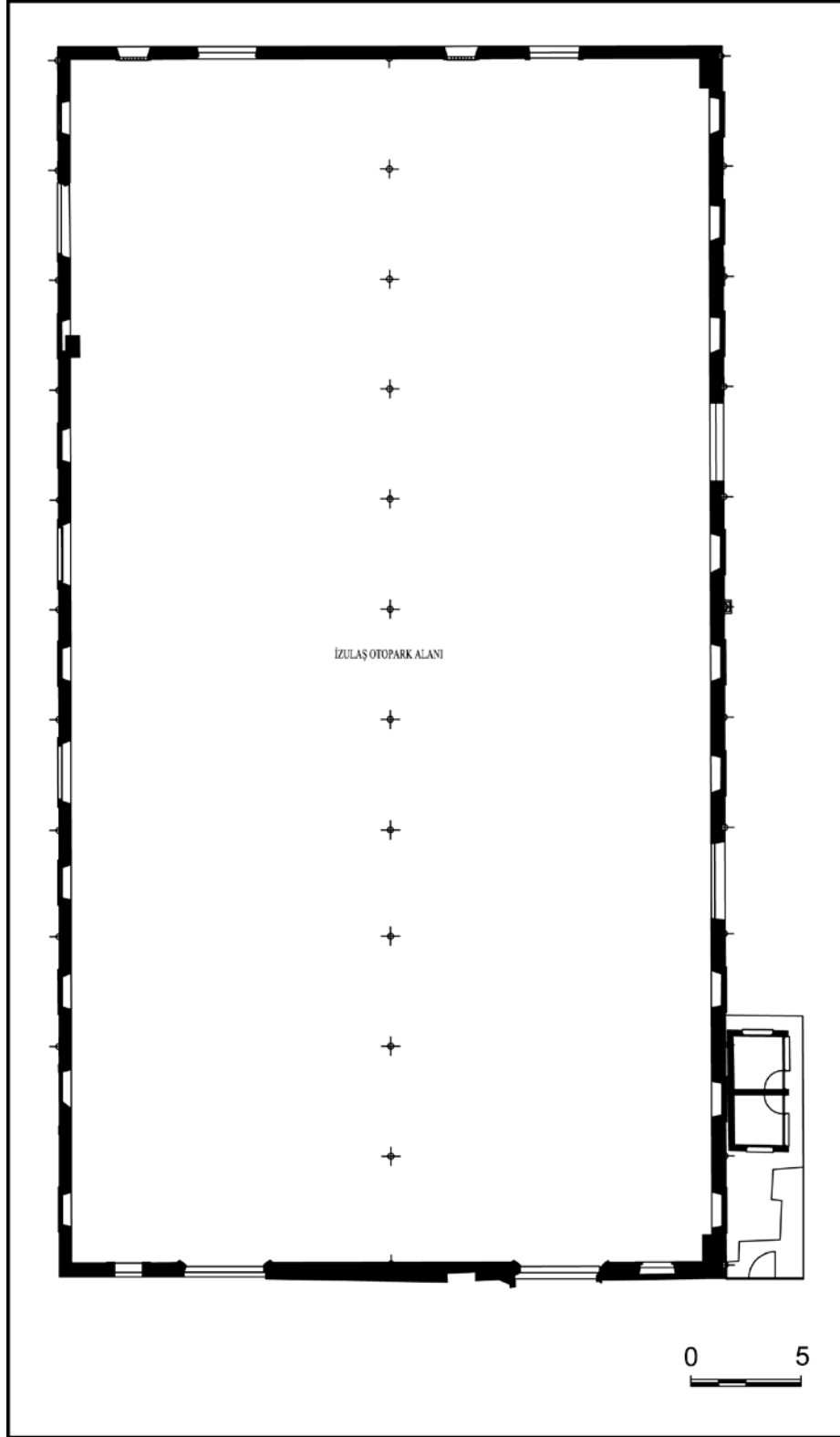
⁴⁶ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Şekil 71. I. Dönem Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması
Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

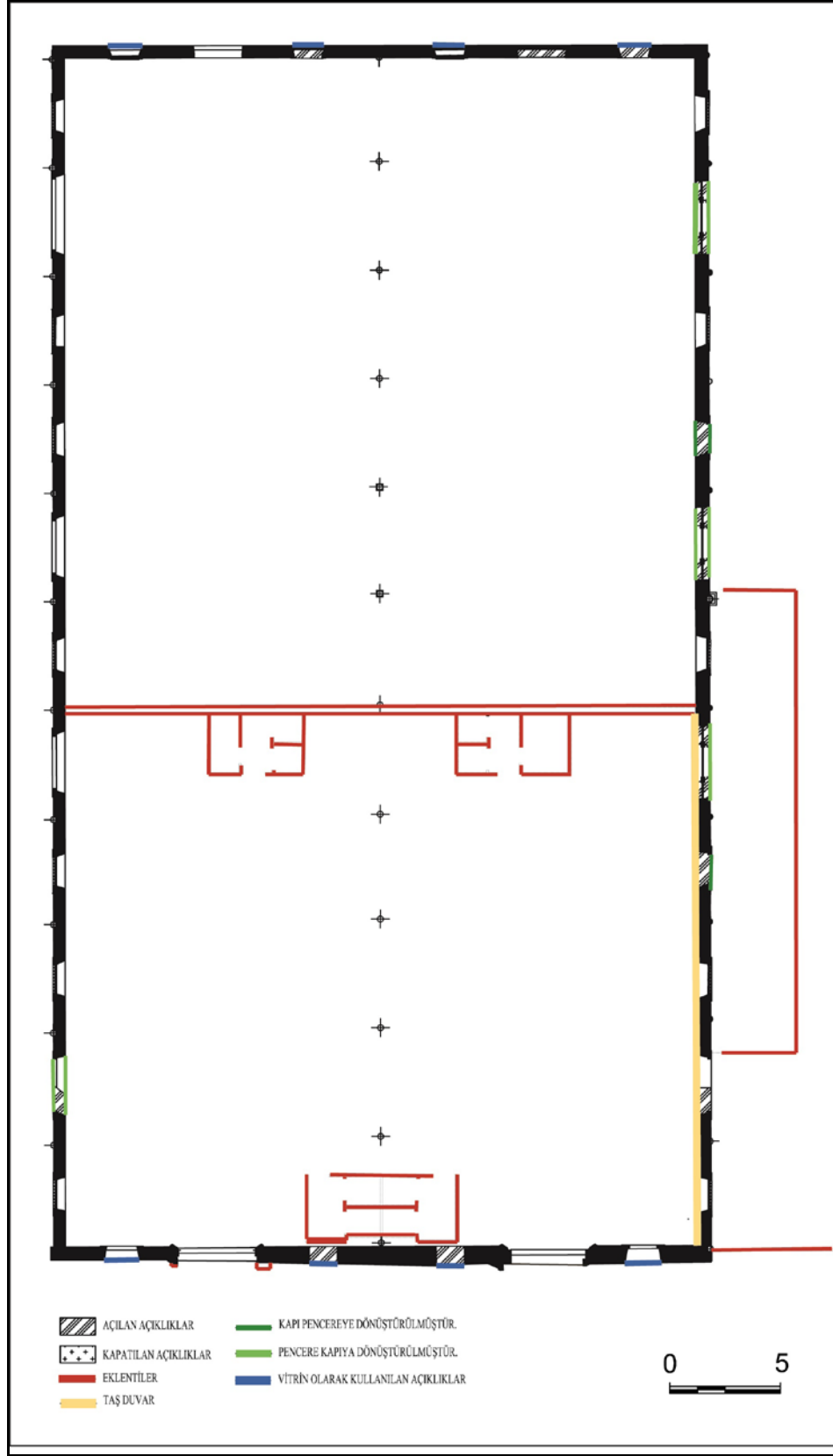

Şekil 72. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması
Kaynak: BOA ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu' ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

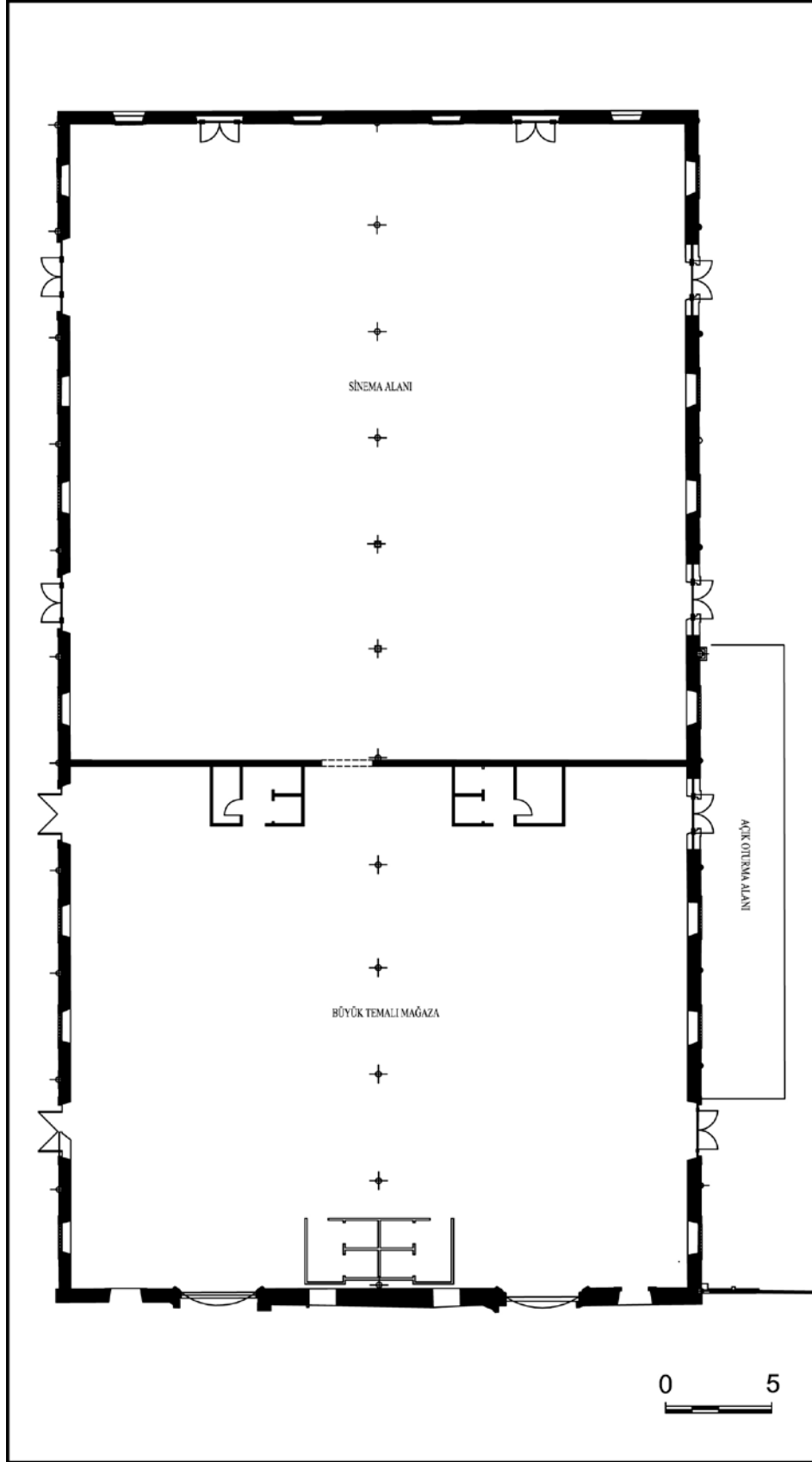

Şekil 73. II. Dönem Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 74. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 75. III. Dönem Hurda Ambarı 1 Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık 'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Yeniden işlevlendirme kapsamında binanın iç mekânında çeşitli bölümlere ayrılarak büyük temalı giyim mağazası ve sinema salonlarının yer aldığı mekânlar yapılmıştır. Sinema salonlarının bilet satış bankoları ve dış mekânda açık oturum alanları kurgulanmıştır.

Cepheler; yapının rıhtıma bakan kuzey cephesinde yapının girişi bulunmaktadır. Cephede pencere ve kapı açıklıkları simetrik nizamlı kurgulanmıştır. Kuzey cephesi boydan boya saçaklık bulunmaktadır. Kapı ve pencere açıklıklarının ara kısımlarında saçaklığı taşıyan çelik kolonlar yerleştirilmiştir. Çelik bindirmeliklerle taşınan sundurma mevcut 26 cm' lik pik döküm kolonlar mevcuttur, kolonların araları beşik kemer şeklindedir⁴⁷. Bu kemerlerin altında kapı ve pencere açıklıkları yer almaktadır. Pencere açıklıkları kesme taştan yapılmış basık kemerli, kemer üzeri sade büyük kilit taşıdır. Pencere demir parmaklıklı, pencere kemerlerinin altında ay yıldız motifli demir şebekelidir. Kıрма çatının tepesinde yer alan korkuluklu çatı penceresi bulunmaktadır⁴⁸. Çatı bitişindeki parapet yükseltilmiş yan bina ile ilişkilendirilmiştir.

Yapım Tekniği ve Malzeme; yapıda taş, harç ve çelik olmak üzere üç tür ana malzeme kullanılmıştır. Duvar örtüsünde kullanılan moloz ve kaba kesme taşlar içte ve dışta sıva ile kaplanmıştır. Fenerli çatı olarak kurgulanan üst örtüyü ahşap çita üzeri Marsilya kiremidi ile döşenmiştir. Fenerli çatı, büyük çatılar üzerinde çelik çatılarda bina iç bölümünün içten aydınlatılması ve havalandırılması için yapılmıştır. Fenerli çatı beşik şeklinde tanzim edilmiştir. Yapının sundurma kısmı çelik profillerle taşınarak eternit çatı örtüsü ile örtülmüştür. Yapının iç kısmında aks boyunca devam eden çelik taşıyıcılar mevcuttur, çelik taşıyıcılar tavanda makaslarla üst örtüye bağlanmıştır. Pencere ve kapılar taş sövelidir. Pencereelerde demir parmaklıklar mevcuttur⁴⁹.

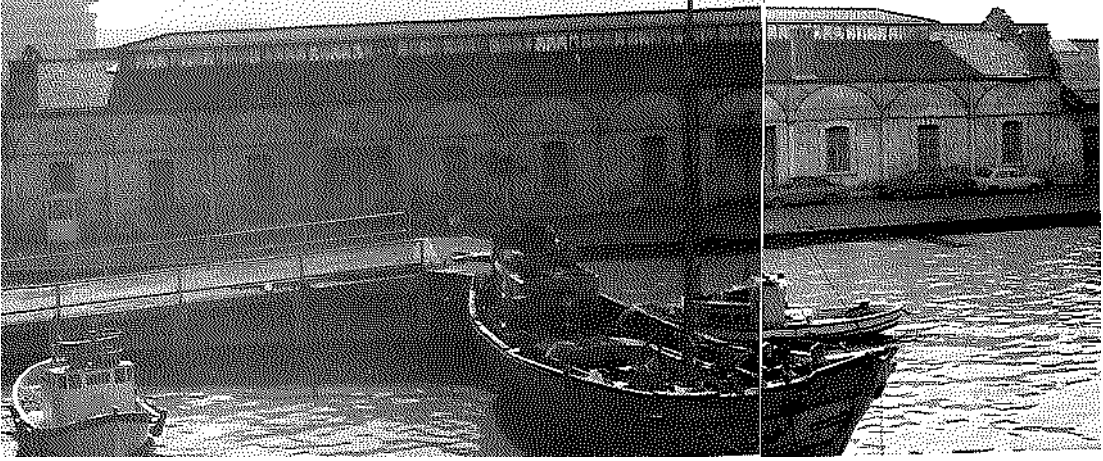
⁴⁷ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

⁴⁸ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

⁴⁹ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

2.1.2.7 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 2

III. Dönemde (1870- 1875) inşa edilen bina, depo alanlarının yeterli gelmemesi üzerine inşa edilmiştir. Daha sonra ki yıllarda Türk Denizcilik İşletmelerine verilmesinden dolayı iç mekânda değişiklikler yapılmıştır.

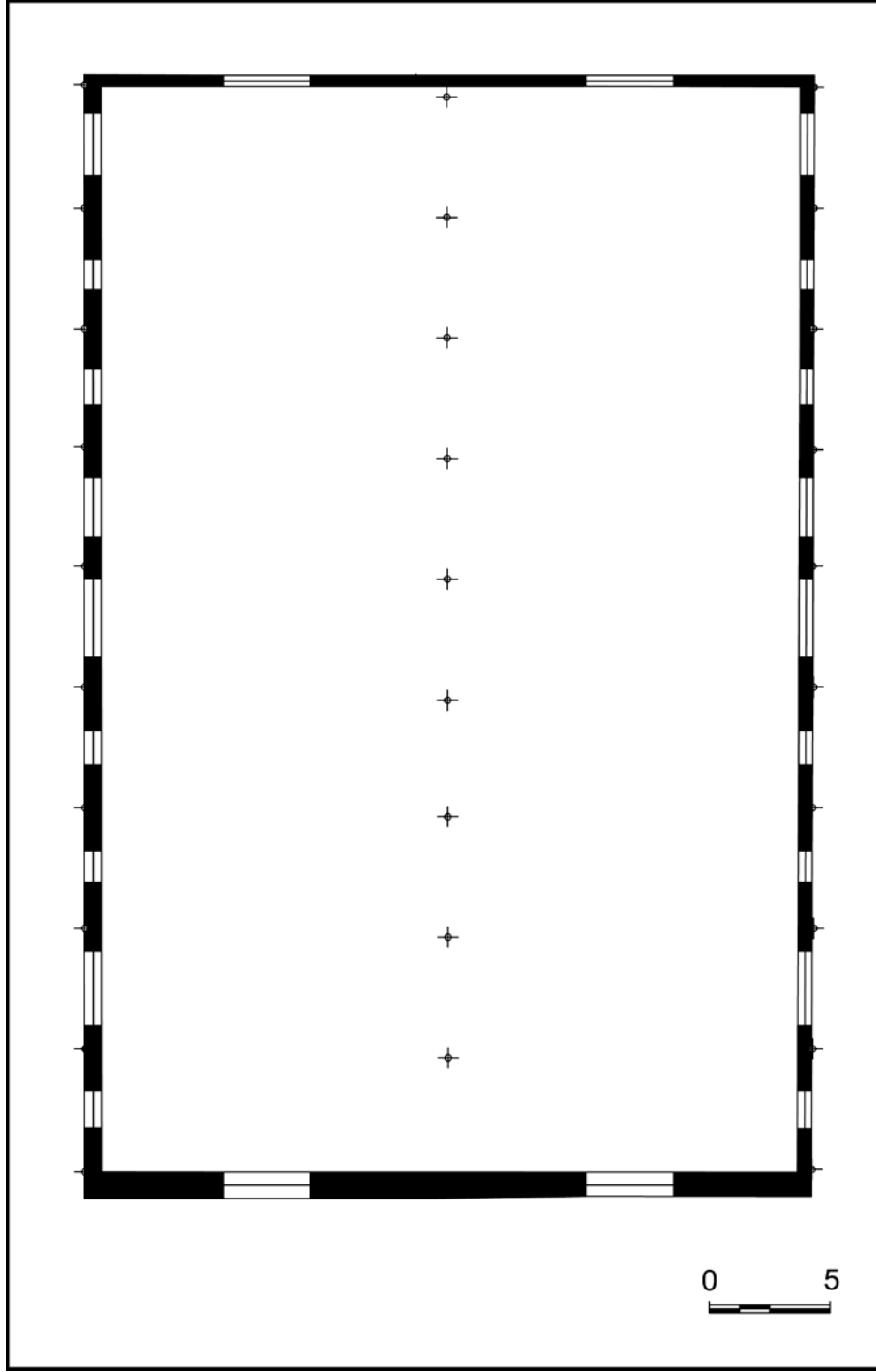

Şekil 76. 1980’li Yıllara Ait Fotoğraf Hurda Ambarı 2 Binası Ön Cephesi
Kaynak: İzmir 1 No’ lu Koruma Kurulu Fiş

Mimari Plan Özellikleri; dolgu zemin üzerine tek katlı inşa edilen bina 4,5 m’ye 3 m olarak yapılmıştır. Gümrük yapısının depolama alanı olarak inşa edilen yapının iç mekânda üst örtüyü taşıyan çelik profiller bulunmaktadır⁵⁰.

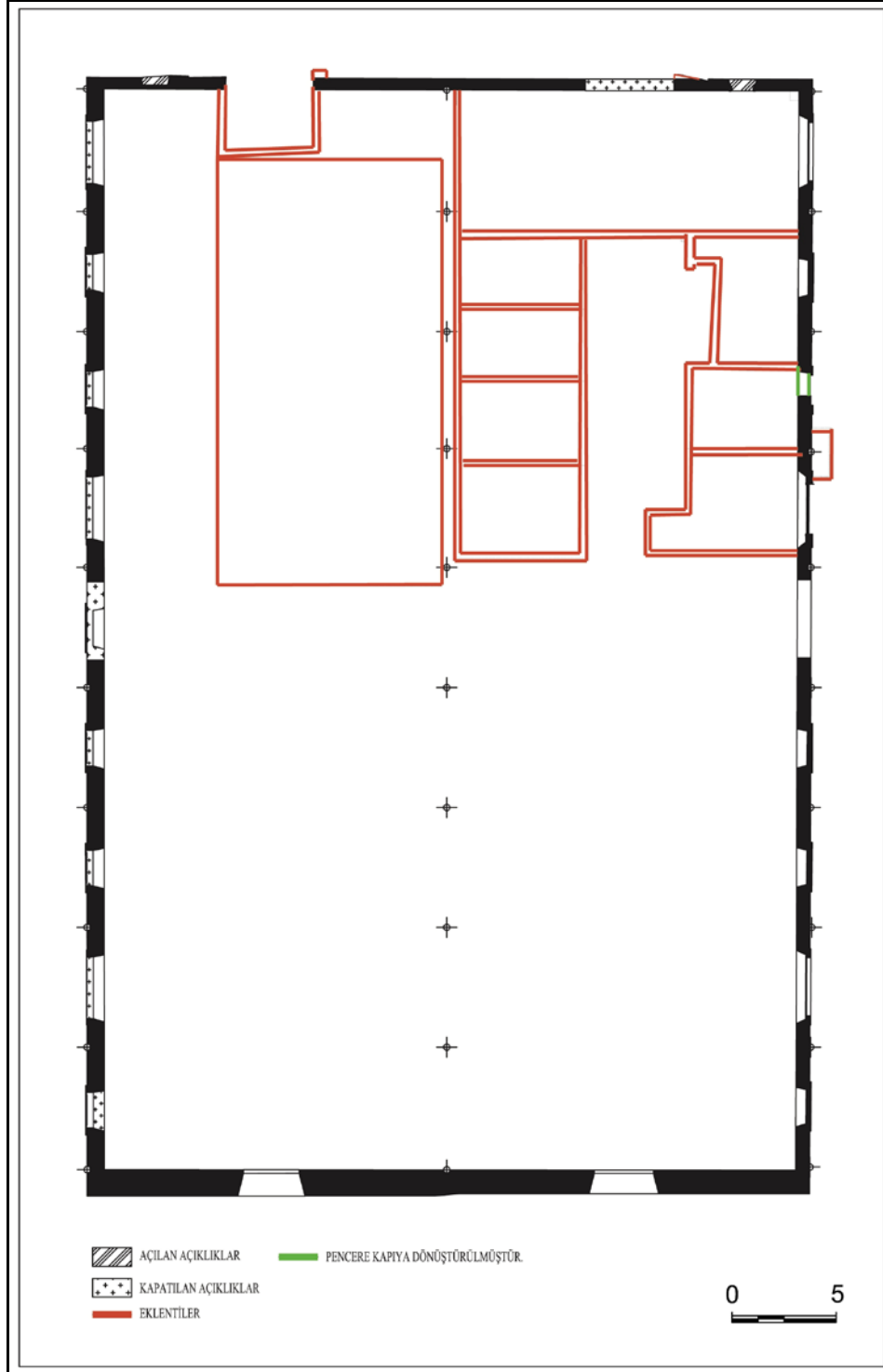
II. Dönemde, Türk Denizcilik İşletmeleri tarafından iç mekân yeniden düzenlenmiştir. Denizcilik İşletmeleri’ne tahsisi edilen yapının iç mekan düzenlemesi yeniden kurgulanarak yedek parça depolarının, atölyelerin yer aldığı mekanlar olarak yeniden işlevlendirilmiştir.

⁵⁰ İzmir I. No’ lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

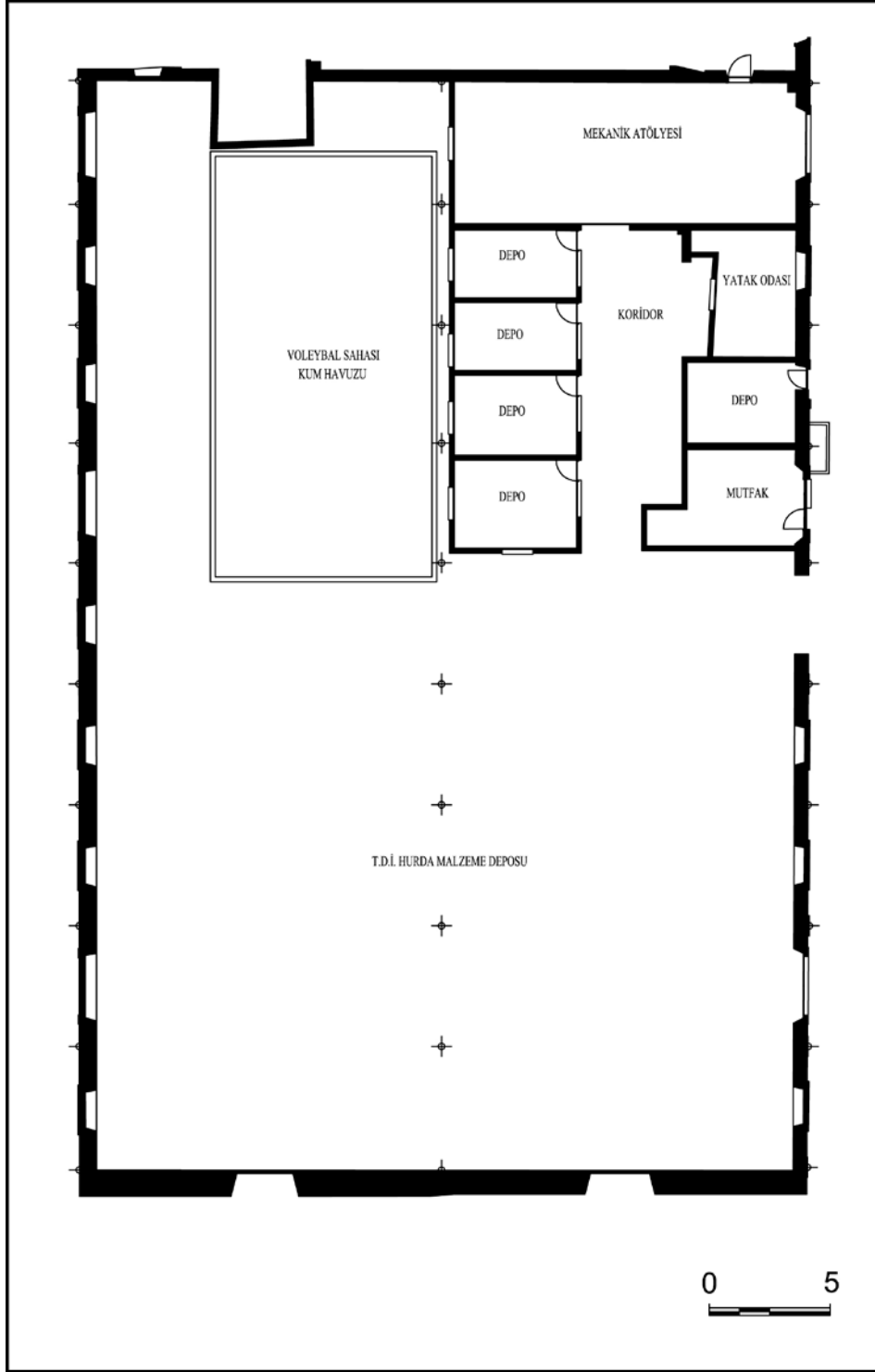

Şekil 77. I. Dönem Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması
Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Depo binası olarak inşa edilen yapının iç mekânı bölüntüsüz, depolama işlevi için uygun olarak tasarlanmıştır.

Şekil 78. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması
Kaynak: BOA ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

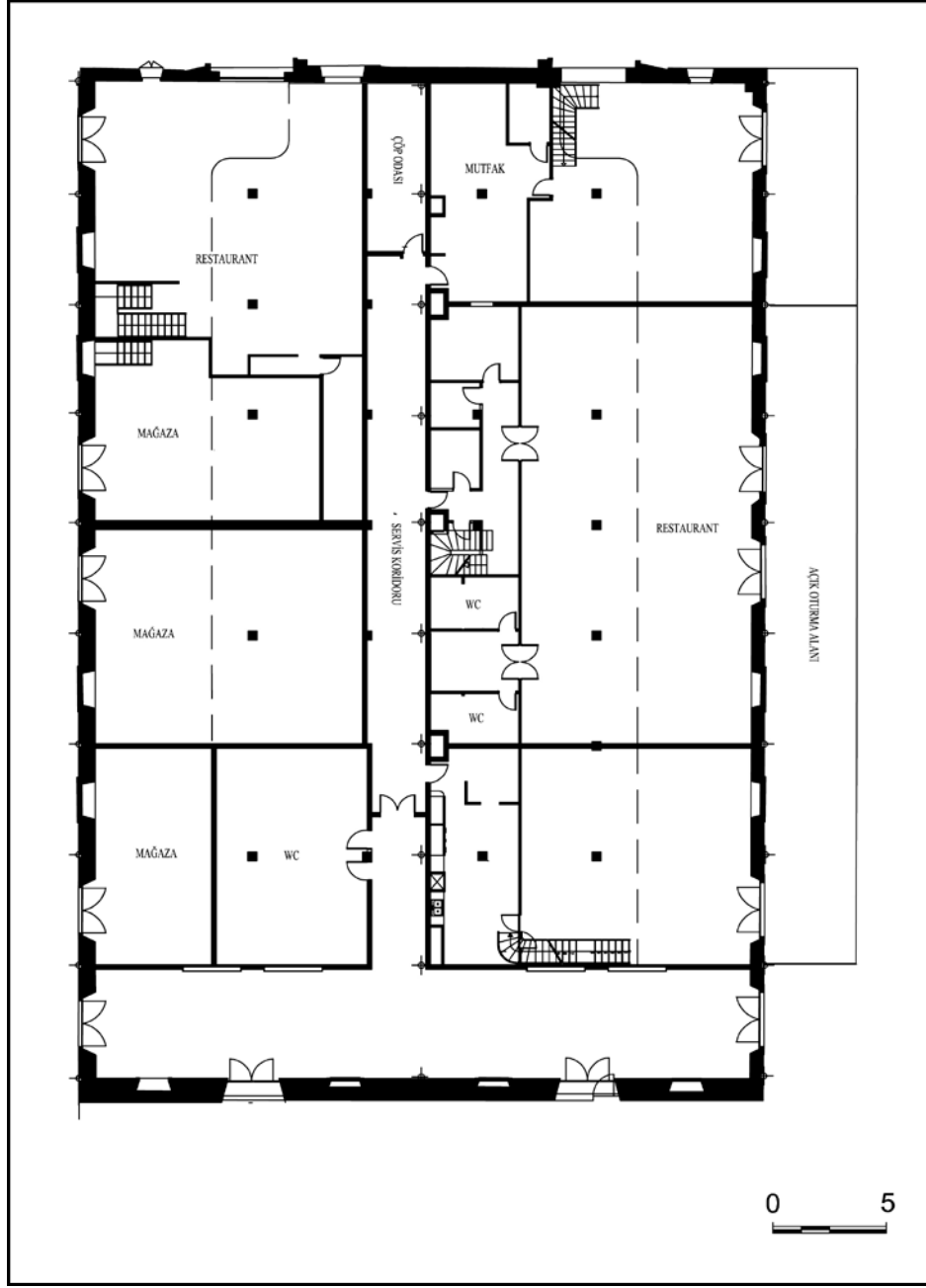

Şekil 79. II. Dönem Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 80. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

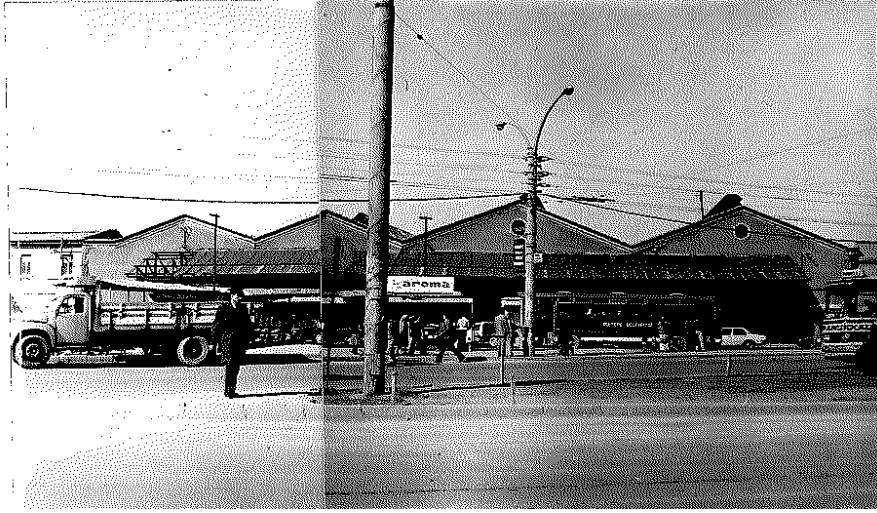
Şekil 81. III. Dönem Hurda Ambarı 2 Binası Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık' dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Yeniden işlevlendirilen yapının iç mekânı çeşitli bölümlere ayrılarak restoran, açık oturma alanları, mağazaların yer aldığı mekânlar oluşturulmuştur. Binanın Cephe özellikleri ile Yapım tekniği ve malzeme bakımından Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 1 binası ile aynı teknik ve malzeme özelliklerine sahiptir.

2.1.2.8 Büyük Hol

1905-1913 yılları arasında gümrük yapısının depolama ihtiyacını karşılayamaması sonucu deniz tekrar doldurularak büyük hol inşa edilmiştir. Gümrük yapısı son dönemde Denizcilik bankası, T.A.O. İzmir İşletmesi Ambarı olarak kullanılmaktadır.

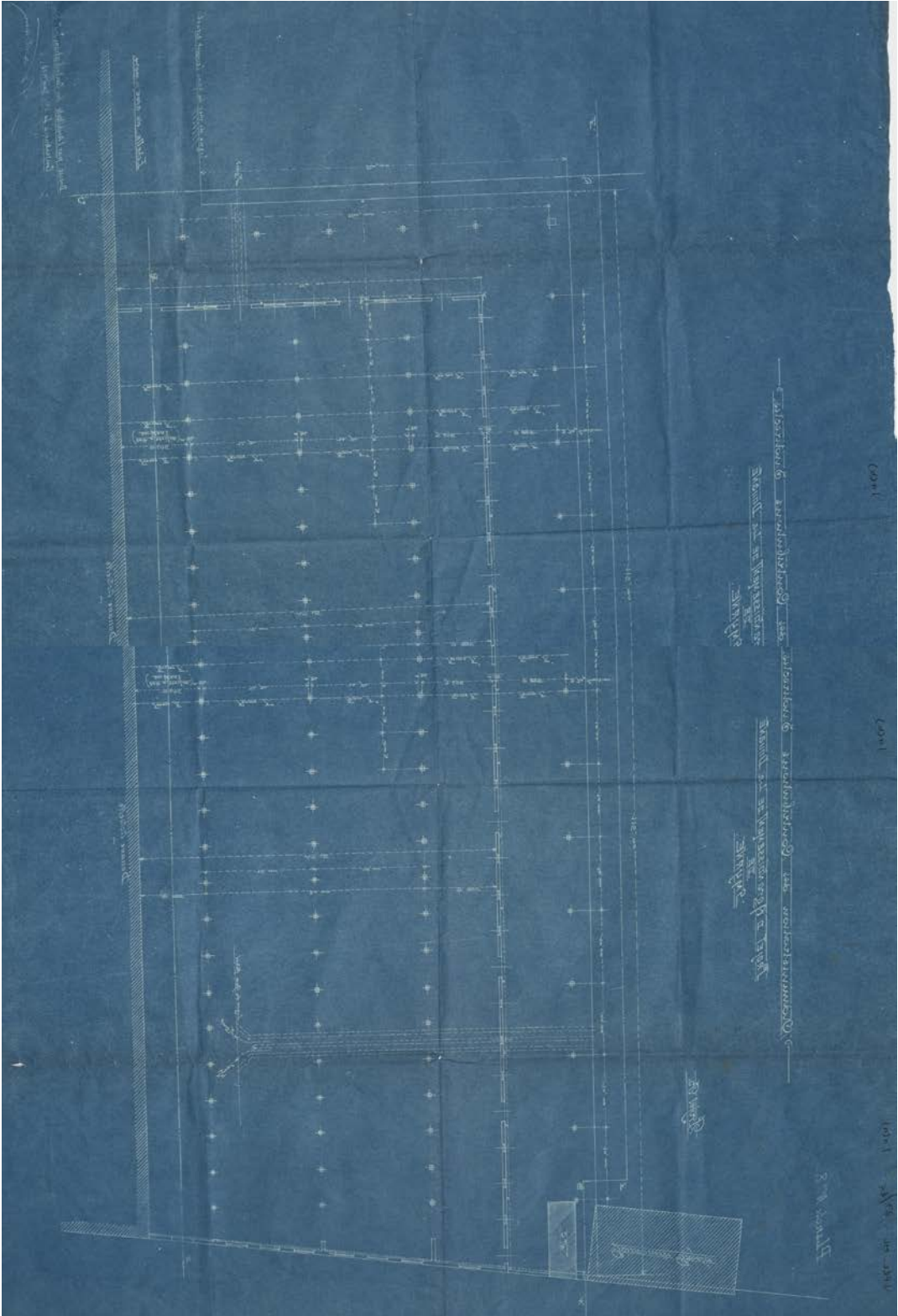

Şekil 82. 1980'li Yıllara Ait Fotoğraf Büyük Hol Binası Ön Cehesi
Kaynak: İzmir 1 No' lu Koruma Kurulu Fiş

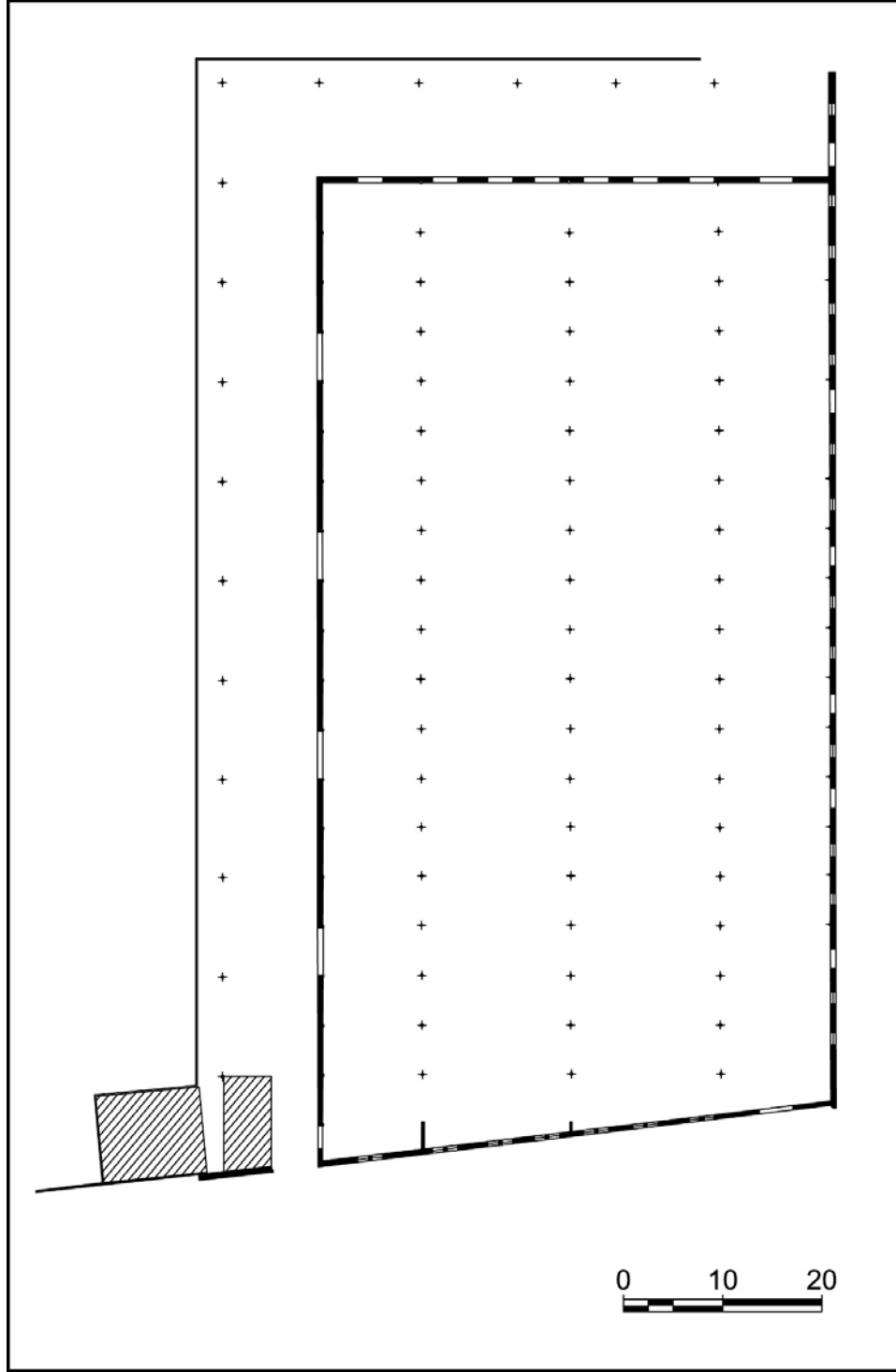
Mimari Plan Özellikleri; dolgu zemin üzerine, tek katlı inşa edilmiştir. Yapının ön cephesi açıktır. 5.30 m'ye, 10m. boyutlarında olan yapının taşıyıcı sistemi çelik malzemedendir yapılmıştır. İç mekân bölüntüsüz, total bir mekândır⁵¹. Birbirine paralel dört adet beşik çatı ile örtülmüştür. Basık kemerli demir kepenkli olan yapının giriş açıklığı sağdan ikinci beşik çatı altına isabet eder. Pencere açıklıkları ara pervazları ortak aynı atkı altındadır. Cephenin sağ bitişinde küçük giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapı son dönemde açılmıştır. Planda doğu batı yönünde uzanan dört sıra demir ayaklarla beş bölüme ayrılmıştır. Ortadaki iki ayak sırası yuvarlak gövdeli, yan bölümlerdeki ayaklar ise kare gövdelidir. Ayaklar birbiriyle ve bölümler arasında karşılıklı atılan demir kemerlerle birbirlerine bağlanmıştır. Kemer ve ayaklar üzerine dik inen bağlantı kirişleriyle çatıların demir iskeleti taşınmaktadır⁵².

⁵¹ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

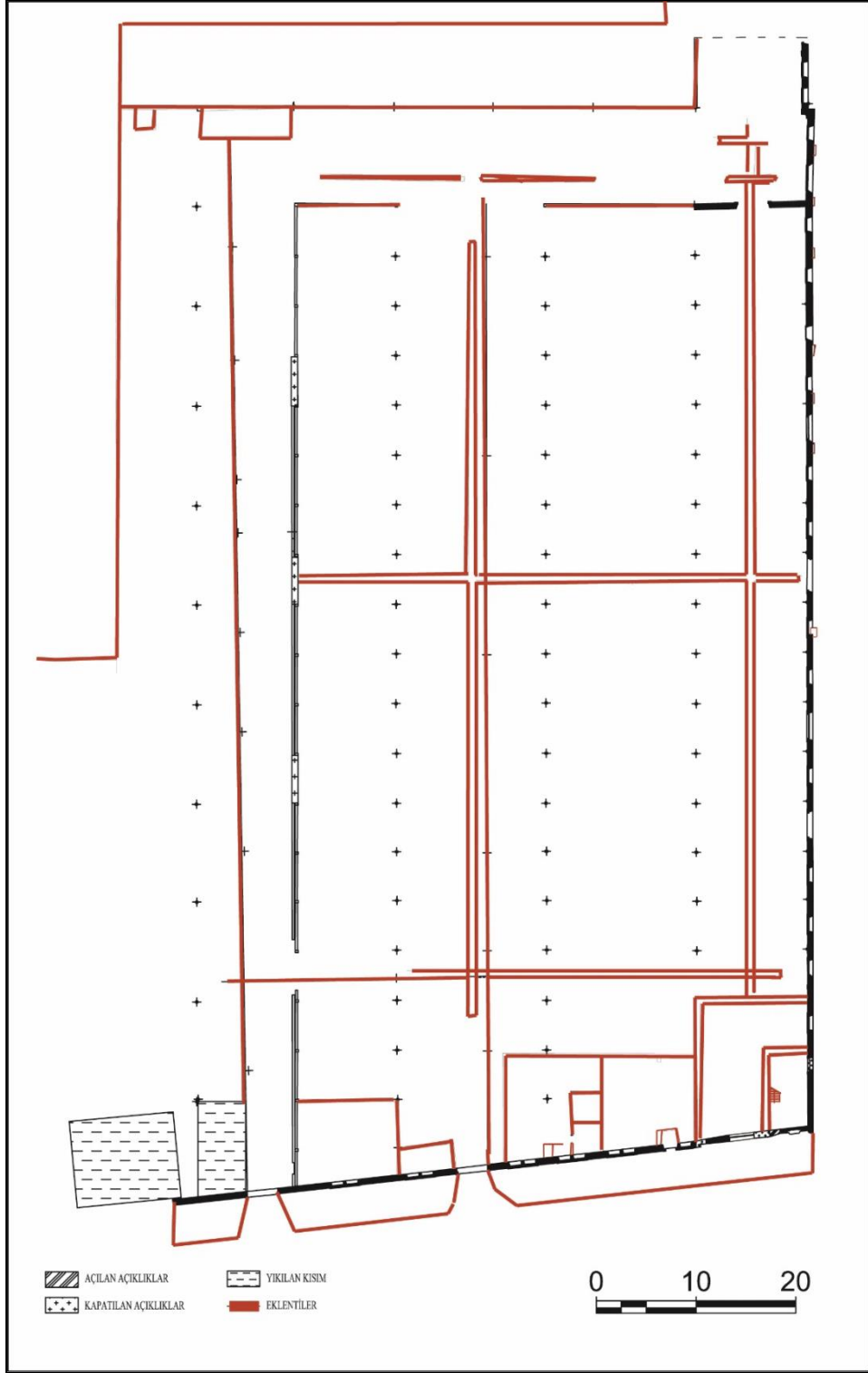
⁵² 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

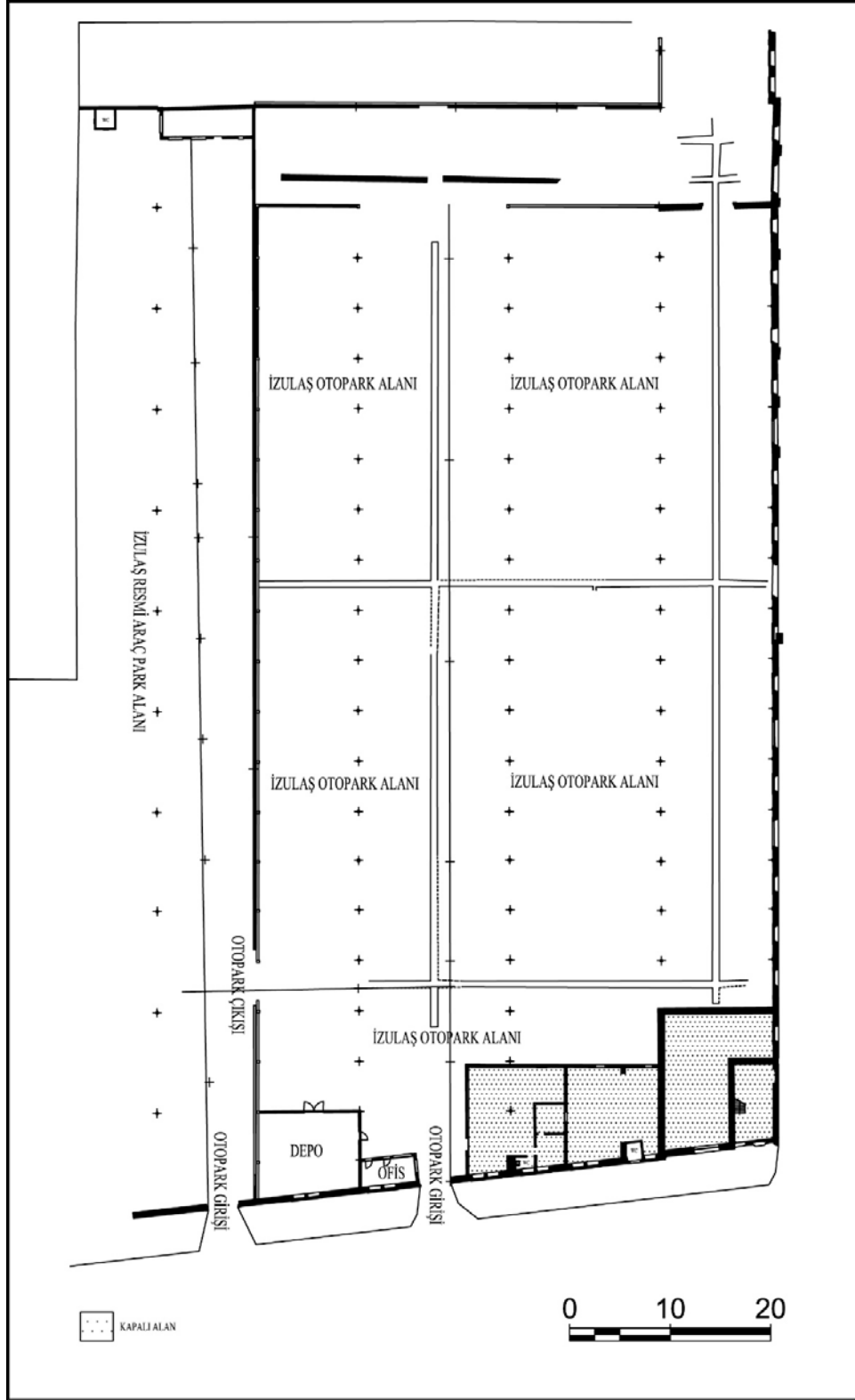
Şekil 83. Büyük Hol Binası'nın Plan Şeması
Kaynak: Y.PRK. TNF. 27-65.001

Şekil 84. I. Dönem Büyük Hol Binası Plan Şeması
Kaynak: BOA'dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 85. I. Dönemden II. Döneme Geçişte Büyük Hol Binası Plan Şeması
Kaynak: BOA ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Şekil 86. II. Dönem Büyük Hol Binası Plan Şeması

Kaynak: İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu' ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

1955-1960 yılları arasında, Büyük Hol Binası'nın yanında o dönemlerde balık satışı yapan dükkânlar bulunmaktaydı, bu dükkânların yeterli gelmemesi üzerine Belediye tarafından Büyük Hol Binası'nın güney cephesinde "Balıkthane" yapılmıştır. İzmir halkı tarafından "Balık Hali" olarak anılması bu yüzdendir. 1988 yıllarında Büyük Hol Binası'nın tamamı ve Fransız Gümrük Binası'nın yanında yer alan çelik konstrüksiyon antrepo bölümü Türk Denizcilik İşletmeleri tarafından İzulaş firmasına kiralanarak, otopark işlevi verilmiştir. (Şekil 88) Otopark olarak kullanıma elverişli olmayan yapının araçların giriş çıkış yapabilmesi için taş söveli kapı açıklıkları genişletilerek, duvarlarda delikler açılmıştır.⁵³ Fransız Gümrük Yapısınının 1988 yıllarında İzmir halkı tarafından "Konak Otoparkı" olarak adlandırılması bu sebepten dolayıdır.

Şekil 87. 1955-1960 Büyük Hol Binası'nın Güney Cephesinde Yer Alan Balık Hali

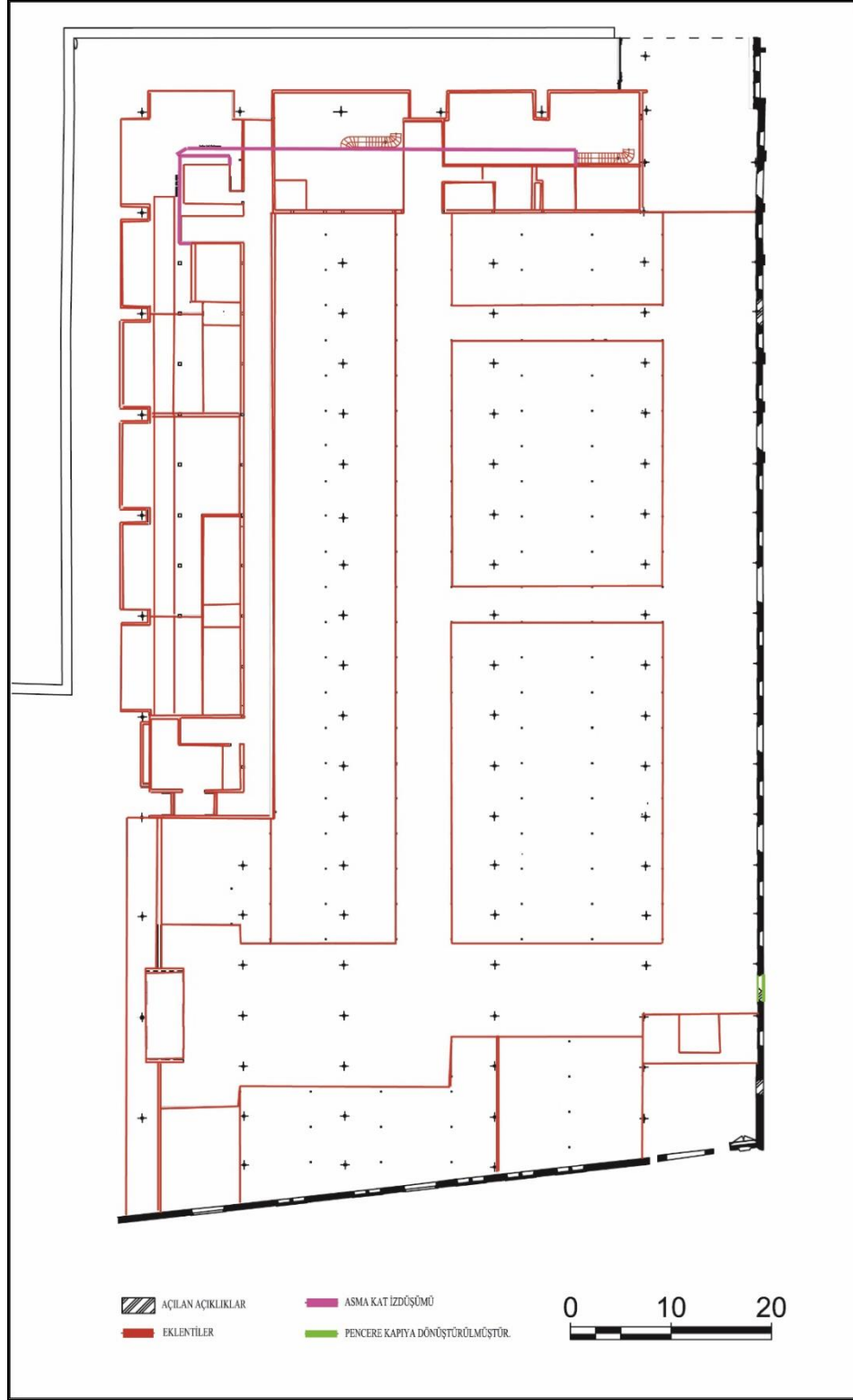
Kaynak: <http://depresifayununuzmiri.blogspot.com.tr/2014/02/eyfel-kulesinden-konak-piere.html>

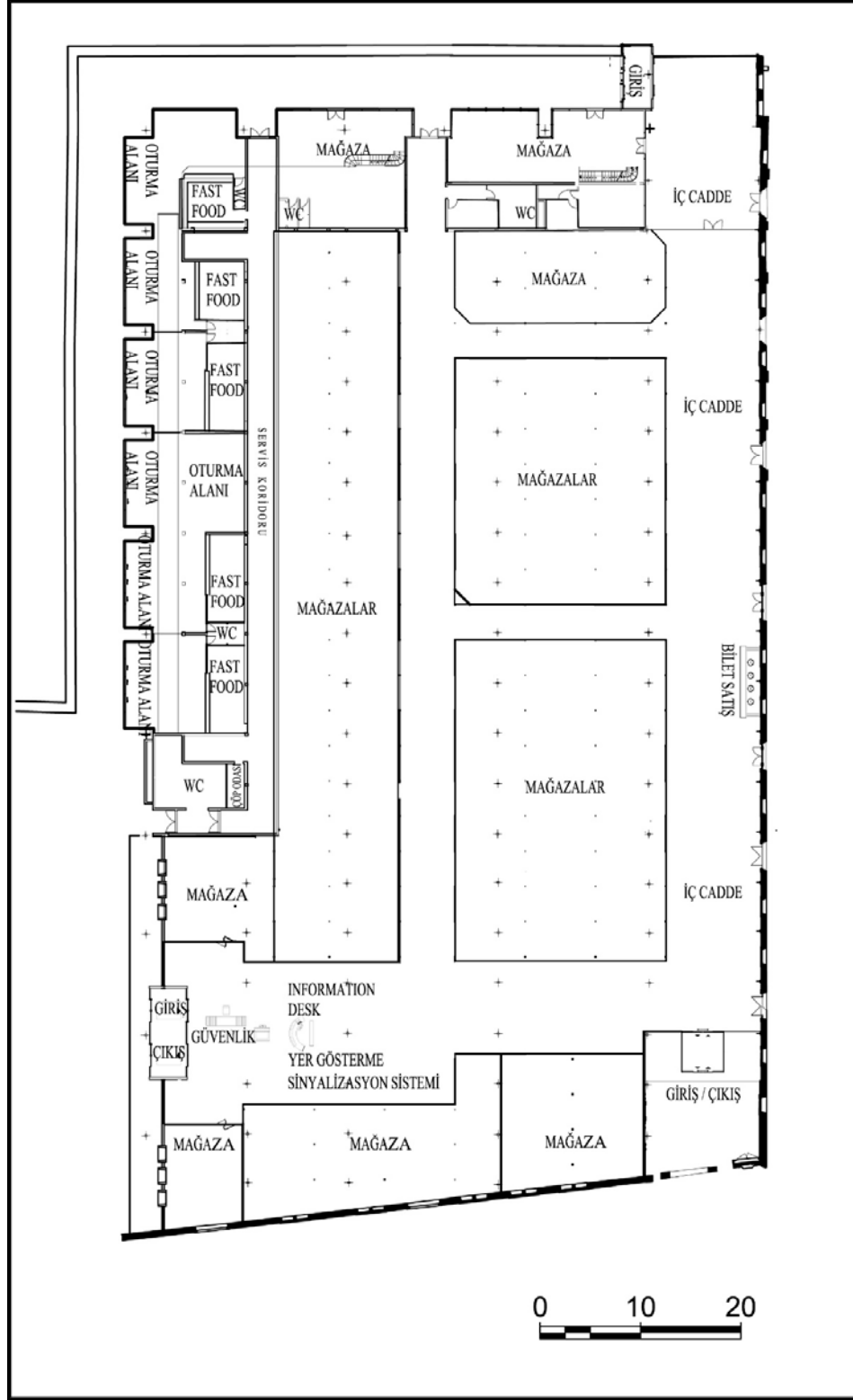
Şekil 88. Büyük Hol Binası'nın Otopark Olarak Kullanımı

Kaynak: <http://depresifayununuzmiri.blogspot.com.tr/2014/02/eyfel-kulesinden-konak-piere.html>

⁵³ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Şekil 89. II. Dönemden III. Döneme Geçişte Büyük Hol Binası Plan Şeması
Kaynak: Matu Mimarlık ve İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu' ndan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

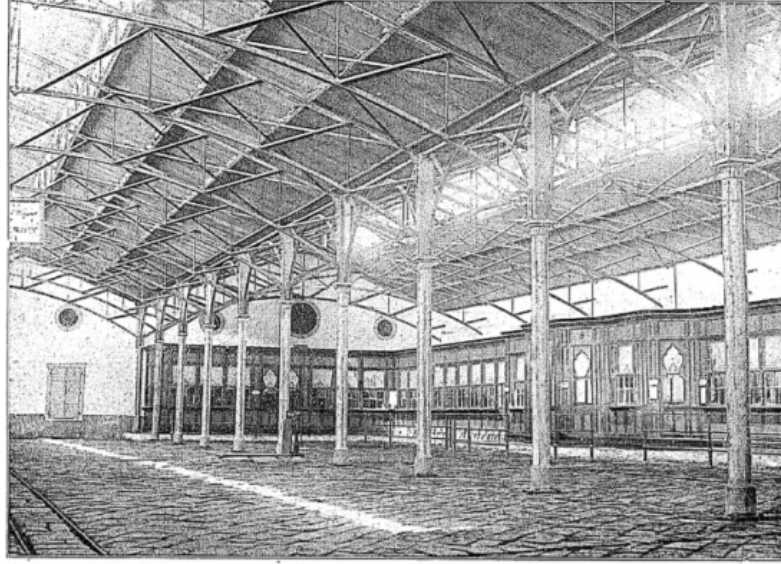

Şekil 90. III. Dönem Büyük Hol Binası Plan Şeması

Kaynak: Matu Mimarlık' dan alınan belge ve kaynaklardan faydalanılarak G. Büke Doğru tarafından çizilmiştir.

Cepheler; tek katlı inşa edilen yapının güneyinde balıkthane, batısında 25 no' lu depo binası yer almaktadır. Atatürk caddesine bakan cephesinde dört adet beşik çatı

yapının üst örtüsünü oluşturmaktadır. Çatının cephede oluşturduğu düzlem boyunca bordür geçilmiştir. Giriş cephesinin sağ tarafında çatı mahyası hizasında iki adet yuvarlak pencere açıklığı bulunmaktadır. Giriş açıklığı sağdan ikinci beşik çatının altına isabet etmektedir.

ازمیر ادخالات مرکزی قلم اوطله لری ومعاينه محل

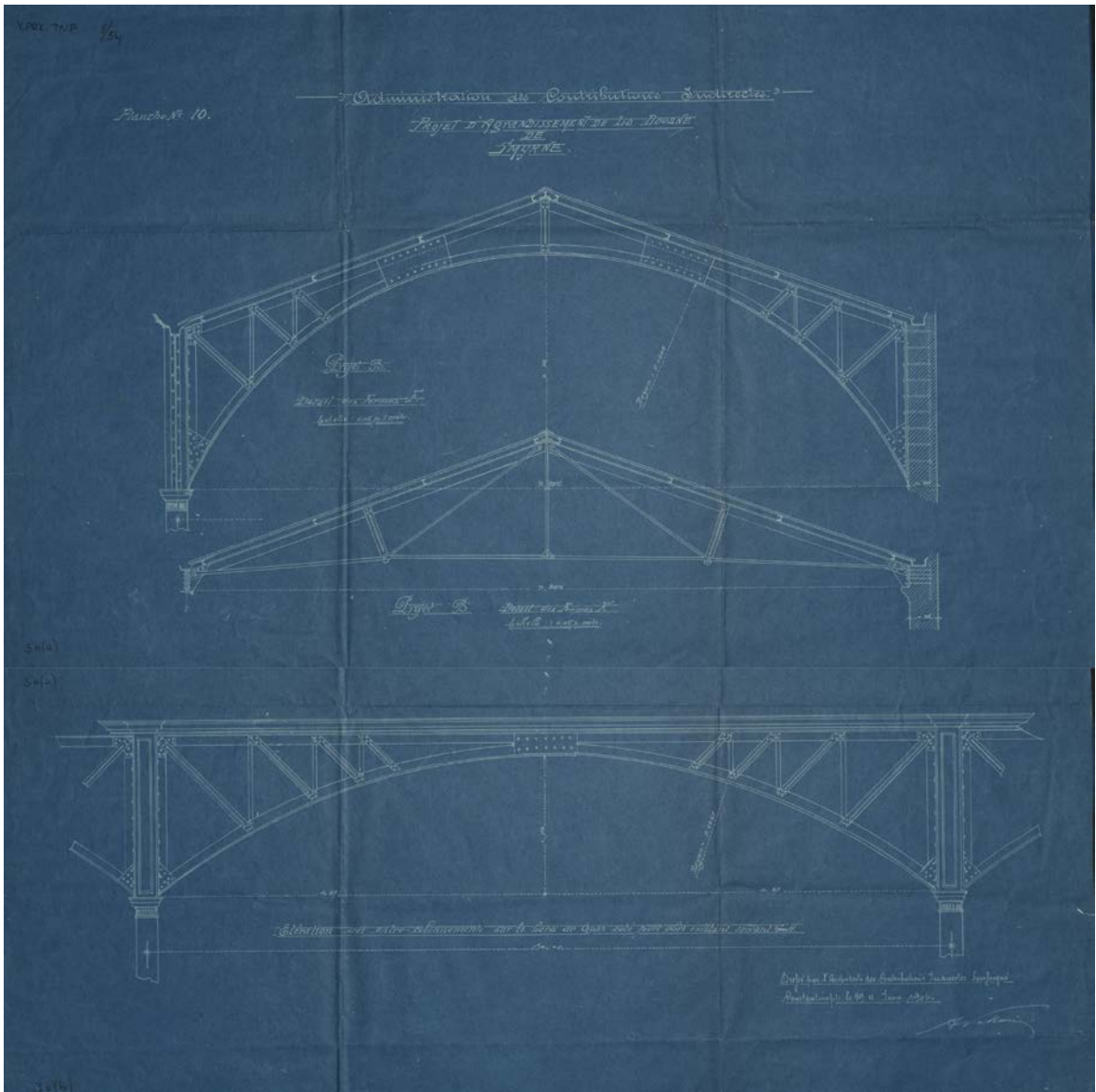
Şekil 91. 1914' te Büyük Hol Binasının İç Mekân Görseli
Kaynak: Umur-u Tahririye Dairesi, 1914, Say, 2014, s. 49

Kapı açıklıkları beşik kemerli olup, kesme taş pervazlıdır. Beşik kemeri oluşturan üzenge taşlarının uçları sivri bırakılmış işleme kullanılmamıştır. Kemer ortasında yer alan kilit taşları ise büyük tutulup giriş açıklıkları vurgulanmıştır. Kapılar çift kanatlı olup demir kepenklerle açıklıklar kapatılmıştır. Demir kepenklerin işlemelerinin olup olmadığı konusunda yeterli bilgi ve görsele ulaşılamamıştır.

Girişin sağında aynı atkı altında ara pervazları ortak olarak kurgulanmış ikişer pencere açıklığı bulunmaktadır. Bunlardan sağdaki ilk pencere açıklığı sonra ki dönemlerde ihtiyaçlar doğrultusunda kapı olarak kullanılmıştır. Sağdaki çiftli bu pencereleri aynı özellikte çiftli iki pencere ve cephenin sağ bitiminde bir küçük yan giriş kapısı yer almaktadır. Giriş boşluğunun solunda ise ara pervazları ortak aynı atkı altında iki çift pencere ve bitiminde orta giriş açıklığı ile aynı özellikte çift kanatlı yan giriş yer alır. Pencere açıklıkları demir parmaklıklıdır. Yapının ön cephesinde saçaklık kısmı

bulunmaktadır. Saçaklık günümüzde kaldırılmıştır. Yapının sınırları kesme taşla sınırlandırılmıştır.

Yapım Tekniği ve Malzeme; Yapının dış duvarlarında moloz taş üzeri sıva uygulanmıştır. Bu bölümün inşaatında çatı suyu drenajı için font döküm dairesel kolonlar ile UPN profil kolonlar kullanılmıştır. Çelik profil çatı makasları kullanılmıştır. Yapı üst örtüsü oluklu galvanize saçtır. Çelik profillerin üzerindeki markalamadan bu profillerin Belçika'da üretildiğine dair ipuçları vermektedir.

Şekil 92. 1906 Tarihli Çelik Makas Çizimi.
Kaynak: Y.PRK. TNF. 8-54

Yapının temelleri münferit betonarme olarak inşa edilmiştir. Temel arasındaki beton kanallar, içi boş pik döküm kolonlardan inen yağmur sularını toplamaktadır. Kanalların taban kotu deniz suyu seviyesinin 10 cm aşağısındadır. Yer döşemesi parke taş kullanılmıştır. Yapıda mal taşımalarını kolaylaştırmak için parke taş döşemenin üzerine dekovil rayları döşenmiştir. Bir grid teşkil edecek şekilde döşenmiş rayların kesiştiği yerlerde arabaları 90 derece döndürerek dik hata geçmesini sağlayan rotüller yerleştirilmiştir.⁵⁴

2.1.2.9. Balıkxane

Büyük Hol yapısının güney kısmında yer almaktadır. 19. yy sonu yapıldığı bilinmekte olup, yapının teknik çizimlerine ulaşılamamıştır. Gümrük yapısının devamı niteliğinde yapılmış olup balık satışı amacıyla yapılmıştır.

Şekil 93. 1980'li Yıllara Ait Fotoğraf Balıkxane Binası Ön Cephesi
Kaynak: İzmir 1 No' lu Koruma Kurulu Fiş

İki katlı kargir yapı olarak inşa edilen yapının birinci katın ön cephesinde balık satışı için dükkânlar bulunmaktadır. Yapının iç kısmı ise balıkxane olarak kullanılmıştır. Giriş kat cephesinin iki yanında pervazlı, ön yüzeyi pahlı, çift demir kanatlı birer giriş kapısı yer alır. İki kapı açıklığı arasında düz atkılı, taş pervazlı, ahşap eternit örtülü, demir kepenkli, dört adet balık satış yeri bulunmaktadır⁵⁵. Yapı günümüze ulaşamamıştır.

⁵⁴ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

⁵⁵ İzmir I. No' lu Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan fişlerden faydalanılmıştır.

BÖLÜM III. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KONAK PIER YAPISI'NIN MÜDAHALELERİNE YÖNELİK ANALİZLER

Konak Pier Yapısı' nın yapılış amacı Gümrük ve Antrepo hizmeti vermesidir. Zaman içerisinde yapının iç mekânsal açıdan yeterli gelmemesi sonucu Gümrük Binası'nın taşınması ile işlevini yitiren yapının, İzmir kentinin merkezinde yer almasına rağmen, işlevsiz kalması ile atıl duruma gelmiştir. Bu sebeplerden dolayı yapının yeniden işlevlendirilmesi gerekli olmuştur. Ancak yeniden işlevlendirilme sürecinde yapı önemli değişimlere konu olmuştur. Örneğin yapıların planlarına müdahaleler yapılmış tek hacimli total mekânlar bölücü duvarların ilavesi ile daha küçük mekânlara bölünmüştür. Benzer şekilde açık mekanlardan yapı arası boşlukların üzerleri kapatılarak kapalı iç mekanlara sirkülasyon alanlarına dönüştürülmüştür. Bu ve benzeri müdahaleler ise yeniden işlevlendirme sürecine yönelik eleştirileri arttırmıştır. Ancak bu eleştirilerin birçoğunun bilimsel bir anlam taşımadığı da ortadadır. Bu açıdan araştırma kapsamında, Konak Pier Yapı Grubu'na yeniden işlev verilmesi esnasında yapılan müdahalelerin analizleri yapılarak, bilimsel bir değerlendirmeye gidilmesi gereklidir.

3.1 Yeni İşlev ve Verilen İşlevin İşlevsel Kurgusu

Fransız Gümrük Yapısı' nın bir dönem İzmir kentinin ticaret ve eğlence merkezi olarak yapılması sonra ki dönemlerde ticaretin artması ile yetersiz kalması, limanın ve gümrük mallarının depo alanlarının taşınmasından dolayı gümrük yapısı işlevini yitirmiştir. Gümrük yapı grubunun bir bölümünün Deniz Kuvvetleri'ne tahsis edilmesi, diğer bölümlerin ise, Denizcilik İşletmeleri'nin kullanımına sunulması yapının halkla olan bağını koparmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, yapı kent yaşamından kopuk hale gelmiştir. Zaman içerisinde yapıya çeşitli işlevler verilerek, bir kısmının balık hali ve otopark olarak kullanılması tarihi yapının zarar görmesine neden olmuştur. Verilen çeşitli işlevlerin tarihi yapıya zarar verir nitelikte olması yapının yeniden işlevlendirilmesi için uygun zemini hazırlamıştır.

Osmanlı Gümrük Yapısı 1995-1997 tarihlerinde projelendirilerek yeniden işlev çalışmaları kapsamında "Konak Pier" ismi ile Alışveriş, Kültür ve Eğlence Merkezi

olarak topluma kazandırılması hedeflenmiştir. Yapılan çalışmalarda, yapı geneline çeşitli müdahalelerde bulunulmuştur.

3.1.1 Mekânsal Kurguya Yapılan Müdahaleler

Yeniden işlevlendirme çalışmaları kapsamında yapıya en uygun işlevin kararlaştırılmasından sonra, yapının bünyesinde mevcut durumu ile yeni işlevin gerektirdiği ihtiyaçlar örtüşmeyebilir. Bu durumda, yapıda bazı durumlarda küçük müdahaleler yapının gerekli ihtiyaçlarını karşılarken, bazen de yapıya ek yapılması gibi büyük müdahaleler yapılması gerekli olabilmektedir. Bu kapsamda tarihi yapılara müdahale edilirken, yeni işlevin yüklenebilir olması ve yapının özgün kimliğinden büyük oranda farklılık göstermemesine özen gösterilmelidir (Uçar, 2013).

Selçuk'a göre, verilecek olan yeni işlevin yapıda kurgulanması gereken ihtiyaçlar olabilmektedir. Bunlar, ara kat eklemesi, mekânlar arasında geçiş sağlamak amacıyla açıklıkların açılması, yapının taşıyıcı sisteminin dışında kalan duvarların kaldırılması, sirkülasyon elemanları kapsamında merdiven, yürüyen merdiven, rampa, asansörler vb. ilavesi, yapının mevcut durumuna adapte edilemeyen ek yapıların yapılması, iç mekânda yapılan eklemeler ve müdahaleler yeni işlev verilirken titizlikle düşünülmesi gereken müdahaleler olarak tanımlanmaktadır. (Selçuk, 2006).

Diğer bir yöntem ise, yapının tekrar eden birimlerden oluşmuş plan şemasında, mekânlar birleştirilerek yeni işleve uygun gerekli mekânların sağlanmasıdır. Mevcut yapının kat yüksekliği uygun olduğu durumlarda ara kat planlanarak kullanım alanını arttırmak ise, bir diğer yöntemdir. Bahsedilen bu yöntemlerin uygulanabilir olması için, yapının strüktürel sisteminin ve imar hükümlerinin uygun olması gerekmektedir. Kullanım alanının artırılması için eklenen asma ve ara katlara ulaşım sağlayabilmek adına sirkülasyon elemanları eklenmelidir (Selçuk, 2006, Kocabıyık, 2014).

Araştırma kapsamında incelenen Konak Pier Yapı Grubu'nun yukarıdaki tanımlara uygun olarak yeni işlev verilmesi kapsamında mekânsal kurguya yapılan müdahalelerin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Yeni işlevin gereksinimlerine göre

mekânsal kurguda bölücü eleman ekleri, asma-ara kat ekleri, sirkülasyon ekleri, yeni mekân eklerinin varlığı saptanarak bunlar incelenmiştir. Yeni işlevin yapıya uygulanabilmesi için mekâna müdahaleler yapılarak yeni işlev verilmesi sağlanmış, bu kapsamda mekânlar birleştirilmiş, bölünmüş, iç duvarlar yıkılmış ve ara kat eklemeleri yapılarak mekânın verilen işlev kapsamında kullanımı sağlandığı saptanmıştır.

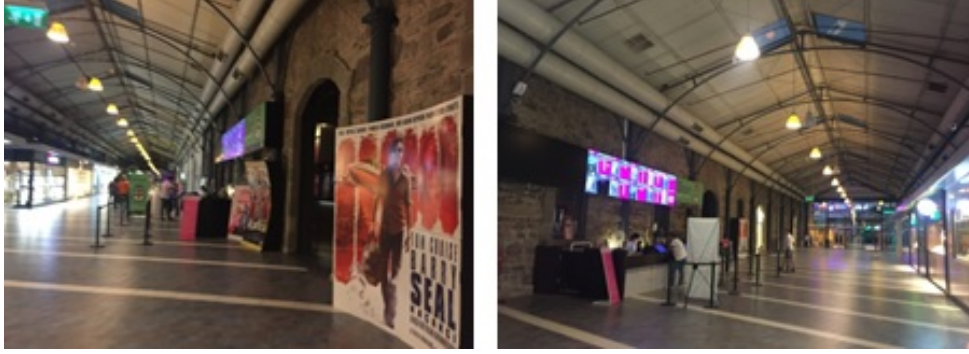
I. Dönemde inşa edilen Fransız Gümrük Binası ve yanında yer alan Hurda Ambarı Binası, giyim mağazası olarak kurgulanmıştır. Gümrük Binası'nın giriş açıklıkları ve ön cephede yer alan pencere açıklıkları kapatılarak giyim mağazasının vitrin ve sergileme birimleri olarak kullanılmaktadır. İç mekâna olabildiğince az müdahale edilerek, onarım çalışmaları sırasında sıvaları sökülen bazı duvarlar kaplamasız biçimde iç mekânda sergilenmiştir. Asma kat eklemesi Gümrük Binasında yapılmamıştır.

Şekil 94. Büyük Temalı Mağaza İç Mekân Görseli
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Gümrük binasının yanında ki Depo Binası'nın bir bölümü giyim mağazasının kullanım alanı kapsamına alınmış, diğer bölümü ise sinema alanı olarak işlevlendirilerek iç mekân işlev ve mekân bakımından bölüntüye uğratılmıştır. Sinema işlevi verilen binanın, II. Dönemde depo alanı olarak işlevlendirilen kısımları III. Döneme gelindiğinde, restoran, wc, revir, mekânîk tesisat odası ve giyim mağazaların kurgulanması ile işlev değişikliğine uğramıştır. Bina taş binanın giyim mağazası olarak yeniden işlevlendirilmesi kapsamında

taş bina ile ilişkilendirilerek soyunma kabinlerinin ve mağaza sergileme birimlerinin bulunduğu mekânlar da yaratılmıştır. Bu kapsamda depo alanı olarak bölüntüsüz ve eklentisiz mekân kurgusundan, bünyesinde birçok işlevi barındıran mekân haline dönüştürülmüştür.

Şekil 95. Antrepo Binası'nın Sinema Olarak İşlevlendirilmesi
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Taş bina olarak araştırma kapsamında incelenen yapının, dış duvarları orijinaline uygun güçlendirilmiş ve onarılmıştır. İki katlı olarak yapılan bina, iç mekânda bölücü duvarları tamamen yıkılarak kat eklemeleriyle 3 katlı olarak yeniden yapılmıştır. (Şekil 51, 52, 53'te mevcuttur.) Binanın yeniden işlevlendirilmesi kapsamında iç mekânda I. dönemde yapılan merdiven yıkılarak, mekân içerisinde ki sirkülasyon yürüyen merdivenlerle sağlanmaktadır. İç mekânda kot farkları yaratılarak mekânlar arası bölüntü sağlanmıştır. Yeniden işlevlendirme kapsamında Taş Bina'nın 3 katıda giyim mağazası olarak işlevlendirilmiştir.

Şekil 96. Taş Bina'nın Giyim Mağazasının İç Mekân Görşeli
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Taş Bina'nın yanında ki depo alanı ise sinemaların, rıhtıma bakan kısmında restoranların ve açık oturma alanlarının bulunduğu mekânlar olarak işlevlendirilerek mekân içinde birden fazla bölüntü yapılarak verilen yeni işlev kapsamında kurgulanmıştır.

Kılavuz Kaptanlar Köşkü ile yanında bulunan Hurda Ambarı Binası ile ilişkilendirilerek mekânlar arası geçiş sağlanmıştır. Kılavuz Kaptanlar Köşkü'nün 3 katlı olarak korunması sağlanarak hotel işlevi verilmiştir. Günümüzde restoran olarak kullanılan yapının dış mekânında açık oturma alanları kurgulanarak iç ve dış mekânlar bütüncül tasarlanmıştır.

Kılavuz Kaptanlar Köşkü ile ilişkilendirilen Ambar Binası ise, mağazaların, servis koridorlarının ve restoranların bulunduğu mekânlar olarak kurgulanmıştır. Mekân içerisinde birden fazla bölüntü yapılarak verilen yeni işleve uyarlanmıştır. Son olarak Büyük Hol Binasında mağazaların ve yemek yeme alanlarının kurgulanmasıyla iç mekan bölüntüye uğratılmış mekan içinde mekan kurgulanmıştır.

Şekil 97. Büyük Hol İç Mekân Görseli
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Yukarıdaki anlatımlarda Konak Pier Yapı Grubu'nun yeniden işlevlendirme kapsamında mekânsal bölüntüler ve yeni yüklenen işlevin neler olduğunun açıklaması yapılmıştır. (Tablo 1'de yukarıda açıklanan bölümün tablo ile gösterimi mevcuttur.)

Yapı	Mekânsal bölüntüler ve verilen işlev
Fransız Gümrük Binası	Büyük temalı giyim mağazası işlevi verilerek giriş açıklıkları kapatılarak plan şemasının orta kısmı vitrin ve sergileme mekânları olarak kurgulanmıştır. Plan şemasının her iki yanında yer alan mekânlar ise, ofis olarak işlevlendirilmiştir.
Kılavuz Kaptanlar Köşkü	Yapıldığı dönem itibariyle tek katlı olan yapının ara dönem eklentileriyle 3 katlı olarak kullanımı sağlanmıştır. Yapı 3 kat olarak korunarak hotel olarak işlevlendirilse de günümüzde restoran işlevi ile hizmet vermektedir.
Taş Bina	2 katlı olan yapıya tek kat eklemesi yapılarak 3 katlı kullanım alanı yaratılmıştır. İç mekânda bulunan duvarlar ve merdivenler tamamıyla yıkılmıştır. Yıkılan merdivenler yerine katlar arası sirkülasyon yürüyen merdiven ile sağlanmıştır. Günümüzde giyim mağazası olarak kullanılmaktadır.
Karakol Filosu, Depo Binası (Taş Bina sağ yan)	İç mekânda bölücü duvarlar yıkılarak sinema alanlarının, acil çıkış koridorlarının ve tuvaletlerin bulunduğu alanlar olarak yeniden işlevlendirilerek yapı grubuna dâhil edilmiştir.
Depo Binası (Taş bina sol yan)	Yapıldığı dönemde tek katlı olarak inşa edilen yapının, günümüzde restoranların, mağazaların, mekanik tesisat alanlarının, iman ve wc alanlarının yer aldığı binada, iç mekânda birden fazla işlev ve mekân içinde mekân kurgulanmıştır.
Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 1	Yapıldığı dönemde iç mekânın bölüntüsüz ve total plan şemasına sahip olan yapının günümüzde mekânlar arası alçıpan duvarlarla bölüntüler yapılarak iç mekânın 2 farklı işlev ile kullanımı sağlanmıştır. Verilen işlevler büyük temalı mağaza ve sinema alanlarıdır.
Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 2	İlk inşa edildiği dönemde tek katlı, total bir plan şemasına sahip olan yapının, günümüzde yeniden işlev verilerek restoranların, mağazaların, servis koridorunun ve çöp odasının yer aldığı mekânlara dönüştürülmüştür. İç mekânda alçıpan duvarlarla mekânlar arası bölüntü yapılmıştır.
Büyük Hol	Yapıldığı dönemde, gridal ve bütüncül bir plan şemasına sahip olan yapının günümüzde yeni işlev çalışmaları kapsamında iç mekânda birçok mağazanın yer aldığı mekân olarak kullanılmaktadır.

Tablo 3. Mekânsal Bölüntüler ve Verilen İşlevlerin Gösterimi

Bölücü eleman ekleri, Depo Binalarında, Kılavuz Kaptanlar Köşkünde ve Büyük Hol yapılarının iç mekânında mekânlar arası bölüntüler alçıpan panellerle; yapı grubunun güney cephesi cam panellerle kapatılmıştır. Sinema işlevi verilen bölümlerde bölücü eleman ekleri akustik panel kullanımı ile sağlanmıştır.

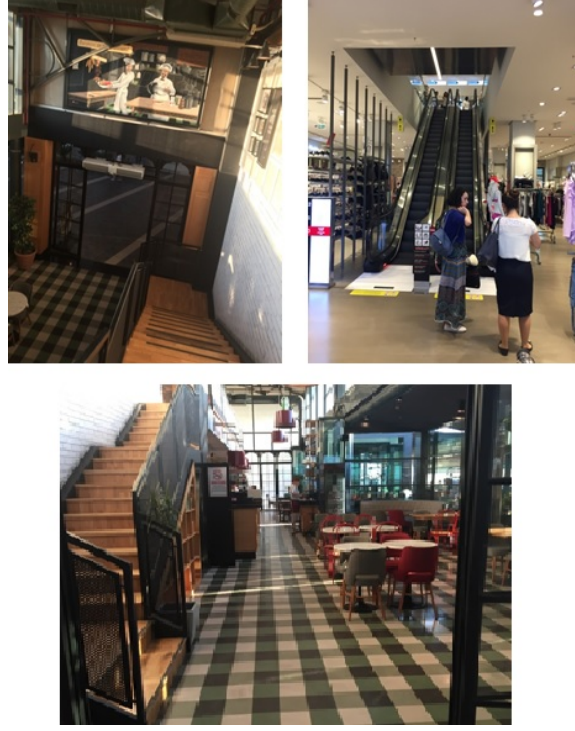

Şekil 98. İç Mekân Görseli
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Asma-ara kat ekleri, mağaza, restoran ve kafe işlevi verilen mekânlarda ara kat eklemeleri yapılarak kullanım alanı genişletilmiştir. Asma kat taşıyıcı malzemesi çelik ve ahşap malzeme tercih edilmiştir.

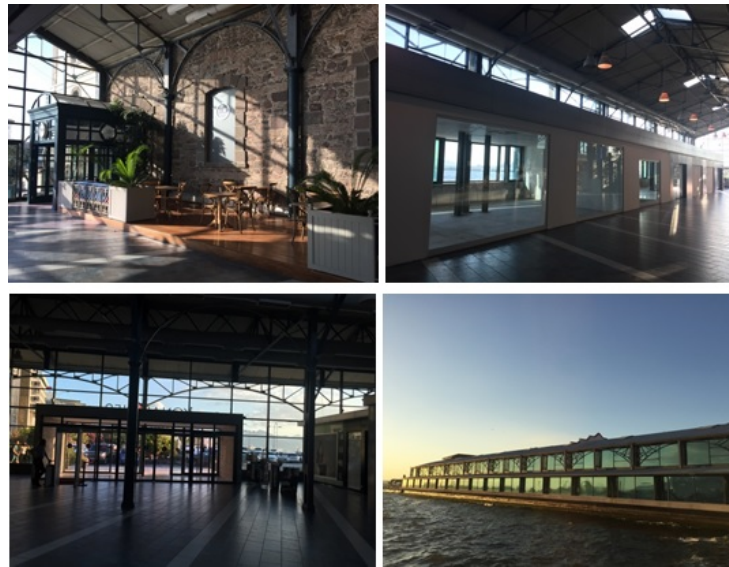

Şekil 99. İç Mekân Asma, Ara Kat Eklerinin Görseli
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Şekil 100. İç Mekânda Yeniden İşlev Kapsamında Merdivenlerin Görseli
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Yeni mekân ekleri, Alışveriş merkezi olarak işlevlendirilen Konak Pier yapısının güney cephesi alüminyum panel ve ısıcam ile kapatılarak kullanım alanı genişletilmiştir. Doğu ve batı cephelerinde alışveriş merkezinin giriş, çıkış mekânları da kapatılmıştır. İç caddede restoran kısmının giriş bölümü özelleştirilmiştir.

Şekil 101. Yeniden İşlev Kapsamında Yeni Mekân Ekleri
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

3.1.2 Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler

Tarihi yapıların yeniden işlev kazandırılmasında, yapıların strüktürel olarak güçlendirilerek günümüz şartlarına uyarlanması için yapının taşıyıcı elemanlarına müdahale edilebilmektedir. Günümüzdeki uluslararası kabullere göre, restorasyon yaklaşımları yapılması planlanan müdahaleleri gerçekleştirmeden önce yapının mevcut strüktürü hakkında kapsamlı bilgi toplanması da mutlaka gerekli görülmektedir. Bu bağlamda ICOMOS' un 2003 yılına düzenlenen 14. Genel Kurul Toplantısında alınan 23 no' lu kararda,

“Koruma uygulamalarında strüktür ve malzemelerin özelliklerinin tam olarak bilinmesi ve anlaşılması gereklidir. Strüktürün ilk yapılışında ki ve günümüzden önceki durumları, yapımında kullanılan teknikler, değişimler ve etkileri, yaşanan olaylar ve bugünkü durum hakkında bilgiye gerek vardır” (ICOMOS, 2003).

Strüktürel sistemler, taşıyıcı duvarlar, kolon, kiriş, zemin, temeller ve çatı örtüsü vb. öğeleri içermektedir. Konak Pier Yapı Grubu'nun strüktür sistemine yapılan müdahaleler kapsamında ki uygulamaların niteliğinin saptanması için ilk olarak özgün zemin, temeller, duvarlar ve taşıyıcı sistemler/strüktür, çatı örtüsü incelenmiştir. Bunu takiben yeniden işlev verilen Konak Pier Yapı Grubu'nun onarılma ve güçlendirme çalışmalarından sonra strüktürel sisteme yapılan müdahaleler saptanmıştır.

Yapılan çalışmalar ışığında Konak Pier Yapı Kompleksini oluşturan binaların temellerinin yapının yüklerini zemine aktaramaz duruma geldiği tespit edilmiştir. İnşaatı I. dönemde yapılan binalarda pik döküm kolonların temellerinde kesme blok taş kullanılmıştır. II. Dönemde inşa edilen binalarda taşıyıcı kolanlar ahşap malzemeden yapılmıştır fakat yapılan çalışmalarda kolonların temelleri bulunamamıştır. Yapılan onarım- koruma ve restorasyon çalışmaları kapsamında yapı grubunun temelleri yeniden yapılarak binaların güçlendirilmesi sağlanmıştır. Son dönemde inşa edilen büyük hol binasında bulunan pik döküm kolonların temelleri de güçlendirilmiştir.

Yapı genelinde temellerin inşasında taş ve betonarme malzeme kullanılmıştır. Taş malzemedan inşa edilen temellerde tasman dışında herhangi başka bir yıpranmaya rastlanılmamışken betonarme temellerin çoğunda betonun çürüdüğü ve açığa çıkan demirlerin korozyona uğradığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda Yeniden işlevlendirme çalışmaları kapsamında ilk olarak yapı grubunun oturduğu mevcut temelleri korunarak, onarılmıştır⁵⁶.

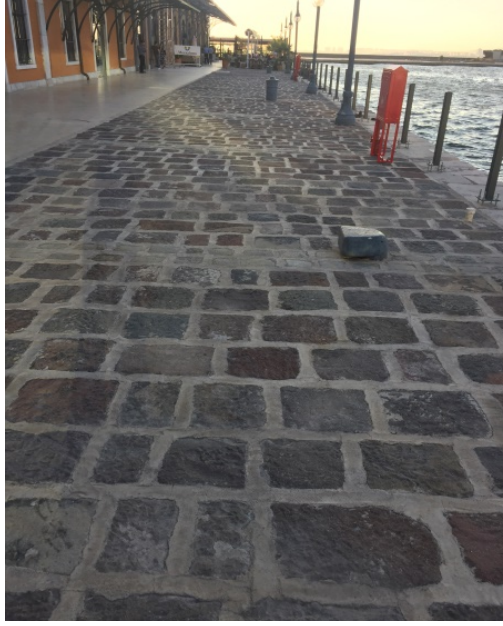
Büyük Hol Binasının otopark işlevi verilerek kullanılmasından dolayı, yapının taşıyıcı çelik kolonlarında deformasyonlar meydana gelmiştir. Yapılan durum tespit çalışmalarında,

‘‘5 adet çift-U kolonda, taşıt darbesi aldığından 0.40 - 1.00 m yüksekliklerinde deforme olduğu 2 adet çift U kolonda kesit küçülmesi meydana geldiği tespit edildi. Üç adet pik döküm yuvarlak kolonun yırtıldığı, 1 adetinin kopmuş olduğu belirlendi. Metal çatı strüktüründe kullanılmış olan ve görev ve taşıyıcılık özelliğini yitirmiş tüm profiller perçin, blon ve kaynak bağlantılı olmaları dikkate alınarak ve orijinaline uygun profiller temin edilerek değiştirildi. Çift UPN profil kolonların temele bağlantılarındaki yıpranma yeni takviye platinaları ve bayrakları ilave edilerek giderildi ve kesme kuvvetine maruz bu bağlantılar güvenceye alınmıştır. Darbeler sonucu deforme olmuş UPN profiller yenileri ile değiştirildi. Pik döküm dairesel kolonların kırılmış ve yıpranmış olanları aynı boyut ve şekilde imal edilmiş kolonlarla değiştirildi (7 adet). B.A. olarak imal edilmiş kolon yerine pik döküm kolon konmuştu. Bu kolonları temel bağlantı platinaları ve bağlantı blonları yenilendir. Özellikle çatı makaslarında darbe ve tasman gerilimi sonucu deforme olmuş tüm profiller yerinde düzeltildi. Değiştirilen ve yerinde onarılan tüm kolon ve çatı strüktürü, bu onarım işlemi tamamlandıktan sonra yerinde (sökülmeden) kumlama metodu ile pas, kir, yağ ve boyalarından temizlendi. Kumlama metodunun etkili olamadığı noktalarda elle fırça ve zımpara kullanılarak yüzey temizliği yapıldı⁵⁷’.

⁵⁶ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

⁵⁷ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Rıhtımın doldurulması ile inşa edilen Konak Pier Yapı Grubu'nun zemini moloz malzeme üzeri bazalt parke taşı ile döşenmiştir. Zaman içerisinde dolgu zemin malzemesinin çürüdüğü yapılan çalışmalar kapsamında tespit edilerek güçlendirilmiştir. Onarılan zemin üzerine onarılma işlemleri sırasında çıkarılan taşlar yeniden döşenmiştir.

Şekil 102. Konak Pier Dış Mekân Zemin Görseli
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Zemin ve temel güçlendirme çalışmaları tamamlandıktan sonra, moloz malzemeden inşa edilen duvarlarda çatlaklar ve malzemedeki ayrışmaların olduğu tespit edilmiştir. Pekin'in röportajında belirttiği gibi onarım çalışmaları kapsamında,

“Büyük hasar görmüş olan Fransız Gümrüğü Binası dış duvarları ve ara bölme duvarları ile Büyük Holün Doğu cephesi duvarı her iki yüzündeki çürümüş sıvalar kazındıktan sonra her iki yüzüne gerdirmeli çelik profil ve lamalar monte edildi, bu profil ve lamalara hasır çelik kaynaklanarak sıva tutucu tabaka oluşturuldu. Bu şekilde takviye edilerek sağlamlaştırılan moloz taş duvar bünyesine ilk önce katkılı çimento haçlı sıva uygulandıktan sonra orijinaline uygun olarak çalı serpme (iri daneli) sıva ve düz sıva uygulaması yapıldı”⁵⁸.

⁵⁸ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

Şekil 103. Duvarların Onarılması ve Sergilenmesi
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Yapı grubu genelinde kapatılan açıklıklar, kapı yerine pencere, pencere yerine kapı işlevi verilen, kapatılarak sergileme alanı olarak kullanılan açıklıklar çeşitli dönemsel müdahalelere maruz kaldığından dolayı kapı ve pencerelerin sövelerinde çatlaklar ve kırılmalar gözlenmiştir. Oluşan kırıklar ve çatlaklar onarılmıştır. Pencere ve kapı açıklıklarında yer alan korkulukların, demir kapıların üzerinde demir işçiliği ile yapılan motifler tahribata uğramasından dolayı aslına uygun olarak korunarak, gerekli görülen onarım işlemleri yapılmıştır.

Şekil 104. Pencere ve Sövelerin Onarımı
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Yapı grubunun zemin döşemesi olarak, kafe, restoran ve mağazalarda seramik ve ahşap rabita parke döşeme malzemesi kullanılmıştır. Mekanik tesisat alanlarında ve ıslak hacimlerde seramik yer döşemesi uygulanmıştır.

Şekil 105. Zemin Döşemeleri
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Konak Pier Yapı grubunun koruma-onarım ve restorasyon çalışmaları kapsamında çatı örtüsünün tüm işlevini yitirdiği çalışmalar kapsamında tespit edilmiştir. Bu kapsamda, I. Dönemde inşa edilen binaların çelik ve ahşap çatı makasları üzerine döşenen Marsilya tipi kiremit çatı örtüsünün işlevini yitirdiği, yer yer çöktüğü, kırıldığı ve çürüdüğü tespit edilmiştir. III. Dönemde inşa edilen büyük hol binasının ise, üst örtüsü ve sundurmalarında kullanılan ondüle galvaniz saç çatı örtüsünün çürüdüğü tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen Hurda Ambarı 1 ve 2 Binalarının cam çatı fenerlerinin kırıldığı ve çatı oluklarının deforme olduğu anlaşılmıştır. Üst örtü sistemi iklimlendirilerek, ısı yalıtımı sağlayan orijinaline uygun malzemelerle değiştirilerek onarılmıştır.

Şekil 106. Üst Örtü Görselleri
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Çelik ve ahşap çatı strüktürü üzerine orijinaline uygun, aynı boyut ve profillerde kiremit altı tahtası monte edildikten sonra ısı yalıtımı yapılarak Marsilya tipi kiremitler döşenmiştir. Çatı örtüsünün dış yüzeylerinde orijinaline yakın renkte, alt yüzeylerine mekânların genel atmosferine uygun renklerde boyanmıştır. Binanın çatısında gün ışığı alacak şekilde oluşturulmuş olan camlı çatı ışıklıkları (fenerleri) tamamen kullanılamaz durumda olduğundan yeniden yapılmıştır. Çatı örtüsüne ilave edilen yalıtım tabakalarının kalınlıklarının orijinal boyutlarında değişiklik yapılması zorunluluğu, tamamı iklimlendirilecek olan yapının ısı yalıtımı gereksinimi, çatı üstünden ve altından geçirilen klima kanalları güzergâhları, binaya kazandırılan yangın önlemleri, vb. de dikkate alınarak çatı fenerleri, bina orijinaline ve görüntüsüne uygun olarak korunarak yenilenmiştir.⁵⁹

Şekil 107. Yapı İçinde Eklenen Tesisat Sistemleri ve Yangın Dolabı
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Binanın yangına karşı korunması kapsamında, III. Dönemde inşa edilen yapılarda Büyük Hol Binası ve Antrepo Binaları'nın üst örtü sisteminin cam taşıyıcı profillerinin bir kısmı açılabilir olması sağlanmıştır. Çatı yağmur suyu olukları ise, yapının orijinalinde galvanize sac malzemedен yapılmıştır, onarım çalışmalarında yağmur olukları polyester malzeme ile değiştirilmiştir⁶⁰.

⁵⁹ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

⁶⁰ 10.11.2017 < <http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8> >

3.1.3 Teknik Donanımlara Yapılan Müdahaleler

Tarihi yapıların teknik altyapıları ve tesisat sistemleri günümüz ihtiyaçlarını karşılayamayabilir. Bu durumda tesisat ve alt yapının gözden geçirilip gerektiğinde bakımlarının yapılması, yapının çok eski olması durumunda ise tesisat sisteminin tamamen yenilenmesi gerekmektedir. Yeni işlev verilirken yeni işlevin gerektirdiği ihtiyaçları gidermek için tesisat sistemine gerekli müdahalelerin yapılarak günümüz şartlarına uyarlanması zor olmaktadır. Günümüz yapılarında olduğu gibi aydınlatma, ısıtma, havalandırma ve sıhhi tesisat sistemleri şaft ya da sıva altı uygulamalar ile çözüldükçe tarihi yapılarda bu şekilde çözülememektedir. Yapının tarihi niteliğini ve yapıya olabildiğince az müdahale ederek tesisat sistemlerinin planlanması ve uygulanması gerekmektedir. Duvar ya da döşemenin korunması gerekliliği düşünülen yapılarda tesisat sıva altı, delme, şaft oluşturma gibi uygulamalar dâhilinde yapılamaz. Bunun yerine sıva üstü yapılıp tesisatın gözükmemesi, yapının özgün halinin bozulmaması tercih edilmektedir (Uçar, 2013).

Şekil 108. Konak Pier Yapısı'nın İç Mekânda Görünen Tesisat Sistemleri
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Konak Pier yapısının yeniden işlevlendirilme çalışmaları kapsamında tesisat sistemleri, sıva üstü döşenerek yapının özgünlüğüne müdahale edilmeden uyarlanmıştır. Konak Pier Yapı Grubu'nun aydınlatma, havalandırma, ısıtma ve soğutma, sıhhi tesisat sistemleri yeniden işlevlendirilen yapı grubuna eklenmiştir.

3.1.4 Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler

Tarihi yapıların her biri, mimari tarzı, strüktürü, malzemesi, mekânsal özellikleri, çevresi ile bir bütün içerisinde. Yapı yeniden işlevlendirilirken binaya yapılan müdahalelerin yanı sıra, çevresine de yapının yeni işlevine uygun düzenlemeler yapılmalıdır. Yapının uygun işlev ile yeniden hizmet vermesinin sağlanmasının yanında binanın yakın çevresi ile bağlantısını kuran, otoparklar, duraklar, kent mobilyaları, çevre aydınlatmaları, yeşil alan düzenlemeleri gibi çevresel donatıların da tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. (Selçuk, 2006)

Bu düşünceler doğrultusunda yapılan incelemede, gümrük yapısının güney cephesinde yeniden işlevlendirme çalışmaları kapsamında otopark alanlarının tasarlanmış olduğu saptanmıştır. Yapının çevresine peyzaj düzenlemesi yapılarak, kent mobilyaları ve çevre aydınlatmaları yapı grubuna dâhil edilmiş olduğu görülmektedir. Bu müdahaleler yapılan müdahale biçimlerinden yakın çevreye yapılan işlevsel açıdan gerekli ancak görsel kirlilik oluşturan müdahale örneğidir.

Şekil 109. Konak Pier Yapısının Güney Cephesinde Kurgulanan Otopark Alanı
Kaynak: G. Büke Doğru'nun Kişisel Arşivinden Alınmıştır.

Konak Pier Yapı Grubu üzerinde yeniden işlevlendirme ile kullanıma açma sürecinde yapılmış olan tüm müdahaleler genel anlamda bir değerlendirmeye olanak sağlamak üzere Tablo 4. de toplanmıştır.

YAPI GRUBU		SEÇİLEN İŞLEV SONRASI YAPILAN MÜDAHALELER											
Özgün işlev, inşa tarihi	Yeni işlev	MEKÂNSAL KURGUYA YAPILAN MÜDAHALELER								Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler	Teknik donanımlara yapılan müdahaleler	Cepheye yapılan müdahaleler	Yakın çevreye yapılan müdahaleler
		Bölücü eleman ekleri		Asma ara kat ekleri		Sirkülasyon ekleri		Yeni mekân ekleri					
		Mekân	Malz.	Mekân	Malz.	Mekân	Malz.	Mekân	Malz.				
Fransız Gümrük Binası I. Etap, 1867	Ofis, vitrin alanı	Vitrin, ofis, sergi alanı	Alçıpan duvar	Ofis	Çelik	Merdiven	Çelik	-	-	Güçlendirme ve onarım çalışmaları yapılmıştır	Aydınlatma, havalandırma ısıtma ve soğutma sistemleri Sinema salonları için akustik sistemler	Pencere ve kapılara vitrin işlevi verilmesi	Aydınlatma elemanları, bisiklet ve arabalar için park alanları ve kent mobilyaları, peyzaj tasarımı,
Kılavuz Kaptanlar Köşkü I. Etap, 1868-1869	Otel, restoran	Giriş, giriş holü, wc	Alçıpan duvar	Otel	Çelik, ahşap	Merdiven	Ahşap, çelik	Açık oturma alanı	Çelik, cam	Onarım çalışmaları yapılmıştır		Kat eklemesi	
Taş Bina II. Etap, 1869	Giyim Mağazası	-	-	Mağaza	Çelik, ahşap	Yürüyen merdiven, rampalar	-	-	-	Eklenen kat için ek strüktür sistemi		Kat eklemesi	
Depo Binası III. Etap, 1905-1913	Sinema, restoran	Popcorn satış, acil çıkışlar, bar	Alçıpan duvar	-	-	Merdiven	Ahşap, çelik	Açık oturma alanı	-	Taş yünü asma tavan, ahşap taşıyıcı çatı örtüsü		Kapı, Pencereye çevrilmiştir.	
Karakol Filosu Binası III. Etap 1905-191	Restoranlar tesisat odası, trafo, mağazalar, mutfak, iman alanları	Wc, bar İman alanları, bebek odası, mağazalar revir	Alçıpan duvar	Sinema Mağaza kafe-bar, tesisat odası	Çelik, ahşap	Merdiven	Ahşap, çelik	Açık oturma alanı	-	Kolon eklemesi,		Orijinaline uygun onarılmıştır.	
Hurda Ambarı 1, III. Etap, 1905-1913	Mağaza, sinema	Mağaza ve sinema alanları	Alçıpan duvar	-	-	-	-	Vitrin, giyinme kabini	Alçıpan duvar	Asma tavan eklemesi		Orijinaline uygun onarılmıştır.	
Hurda Ambarı 2, III. Etap 1905- 1913	Restoran, mağazalar	Mağazalar, wc, servis koridoru, restoranlar, mutfak	Alçıpan duvar	Restoran Mağazalar	Çelik, ahşap	Merdiven	Ahşap, çelik	Açık oturma alanı	-	Güçlendirme ve onarım yapılmıştır		Orijinaline uygun onarılmıştır.	
Büyük Hol III. Etap, 1905-1913	Mağazalar, giriş, danışma, fast food alanları	Mağazalar, fastfood alanları, giriş/çıkış	Alçıpan duvar, cam, çelik	Mağaza, fastfood	Çelik ahşap cam	Merdiven	Ahşap çelik	Oturma alanları	-	Güçlendirme ve onarım yapılmıştır		Cam ve çelik malz. kapatılmıştır.	

Tablo 4. Seçilen Uygun İşlev Sonrası Yapılan Müdahaleler

BÖLÜM IV. YENİDEN İŞLEVLENDİRME MÜDAHALELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Uluslararası genel geçer ilkelere göre, tarihi yapıları yeniden işlevlendirme çalışmaları yapılmadan önce, yapının sahip olduğu mevcut dokusunun bozulmadan en uygun kullanım öngörülmelidir. Konak Pier Yapı Kompleksi'nin yakın dönemde AVM olarak işlevlendirilmesi ve AVM işlevi verilmeden önce ki kullanımı kapsamında ele alınan yapının bünyesinde sahip olduğu özgün kimliği göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Bilindiği gibi bugün Restorasyon, koruma ve yeniden işlevlendirme çalışmalarında Venedik Tüzüğü'nün 5.maddesi, "Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür kullanma arzu edilebilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklik tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" ilkesi temel alınmaktadır. (Venedik Tüzüğü, 1964).

Konak Pier yapısında olduğu gibi, özgün kullanımı antrepo ve gümrük yapısı olarak inşa edilen yapının kültürel mirasımızı koruma kavramı altında alışveriş merkezine (AVM) dönüştürülmesi sonucunda yapının orijinalinden farklı plan kurgusu oluşmasına, bazı eklerin yeni işlev kurgusu kapsamında planlanması yapılmıştır. Bu kapsamda yapı grubunu oluşturan her bir binanın mimari, tarihsel ve artistik değerlerinin hangi ölçüde korunmuş olduğunun saptanması ile müdahalelerin yapıya olumlu veya olumsuz bir etki oluşturduğu yönünde bir karara varılabilecektir. Yapı geneline uygulanan eklentilerin incelenmesi aşağıdaki başlıklar altında gerçekleştirilmiştir.

4.1 Yapı Grubuna Yönelik Müdahalelerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, yeniden işlevlendirilen Konak Pier Yapı Kompleksi'nin yeni işlev yüklemesi sonucunda iç mekân özgünlük değerlerinin hangi oranda korunduğunu kapsamaktadır. Bu doğrultuda yeni işlevin yüklenmesi aşamasında çeşitli müdahalelerde bulunulmuştur. Çalışma kapsamında yapılan bu müdahaleler yapı grubu içerisinde değerlendirildiğinde müdahalelerin her yapıda farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yapı grubunu oluşturan her bina ile ilgili yapılan incelemeler, I. Dönemden II. Döneme (AVM öncesi) ve II. Dönemden III. Döneme (AVM sonrası) geçişte geçirmiş olduğu onarım ve

müdahaleler, kurum arşivlerinden yapılan araştırmalar kapsamında elde edilen kaynaklara göre değerlendirme kapsamına tabi tutulmuştur. (Bakınız Tablo 2)

Yapılan değerlendirmeler sonucunda yapının özgün kimlikleri korunmuşluk düzeyleri açısından 3 gruba ayrılmıştır. Tablo 5’de ayrıntıları verilen bu gruplandırma yapılarına farklı dönemlerde yapılan müdahalelerin sonucunda yapıların özgünlük değerlerinin korunmuş düzeylerine göre sınıflandırılmasını ifade etmektedir.

<p>1. Grup Yapılar;</p> <ul style="list-style-type: none">• Yapıların kimliğini ve ruhunu yansıtan faktörler korunmuştur.• Plan, cephe ve mimari elemanlar malzeme, renk ve diğer özgün özellikleri ile korunmuştur.• Özgün süsleme, bezeme ve çeşitli dekoratif unsurlar bozulmadan günümüze ulaşmıştır.
<p>2. Grup Yapılar;</p> <ul style="list-style-type: none">• Yapının kimliğini ve ruhunu yansıtan faktörlerin kısmen özgün olarak korunmuştur.• Plan, cephe ve mimari elemanlar malzeme, renk ve diğer özgün özelliklerinin izi belli olacak nitelikte korunmuştur.
<p>3. Grup Yapılar;</p> <ul style="list-style-type: none">• Yapının kimliğini ve ruhunu yansıtan faktörler korunamamıştır.• Plan, cephe ve mimari elemanlar malzeme, renk ve diğer özgün özellikleri hissedilememektedir.

Tablo 5. Yapıların Özgün Değerlerinin Korunmuşluk Oranlarına Göre Gruplandırılması

Yukarıda ayrıntısı verilen gruplandırmaya göre her müdahale döneminin sonunda yapıların olumlu veya olumsuz olarak ne kadar etkilenmiş olduğu aşağıdaki tablolar ile saptanmıştır. Böylece Konak Pier Yapı Grubu’nun A.V.M. olarak yeniden işlevlendirilme sürecinde özgünlük değerlerini kaybetmeye devam mı ettiği yada özgünlük değerlerini yeniden kazanma açısından geri dönüşlerin de söz konusu olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır.

4.1.1 Fransız Gümrük Binası'na Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME		
İÇ MEKÂN ÖZELLİKLERİ FRANSIZ GÜMRÜK BİNASI		PLAN ŞEMASI			<p>Fransız Gümrük Binası, mimari ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirme kapsamında A.V.M. öncesi 1. Derecede korunduğu sonucu çıkmaktadır. Fakat yapı genelinde açılan açıklıklar ve kapatılan açıklıklar bulunmakla birlikte mevcut kapı ve pencere açıklıklarının izleri belli olmakta ve yapının özgün dokusu okunmaktadır.</p> <p>Yapı kompleksi içerisinde bezemelerin ve kitabenin bulunması binayı daha özgün kılmaktadır. Yapının ön cephesinde yer alan bezemelere olabildiğince az müdahale edilerek orijinal şeklinde korunduğu anlaşılmaktadır, fakat ön cephede yer alan kitabenin Cumhuriyetin ilanı ile kazındığı anlaşılmıştır.</p>		✓		<p>A.V.M. sonrası ise, 2. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır, bu kapsamda döşeme değiştirilmiş, plan şemasında iç mekânda eklentiler yapılmış, kapı ve pencere açıklıklarının bir kısmı kapatılarak vitrin ve sergileme elemanları olarak kullanılmıştır.</p> <p>Özgün taşıyıcı elemanları oluşturan kolon, çatı, kiriş ve taşıyıcı duvarlar orijinaline uygun olarak onarılmıştır.</p> <p>Mevcut döşeme değiştirilmiştir.</p>		
		CEPHE KARAKTERİSTİĞİ				✓					
		KAPI					✓				
		PENCERE					✓				
		BALKON				—					
		MERDİVEN				—					
		DÖŞEME				✓		✓			
		KOLON				✓					
		ÇATI				✓					
		KİRİŞ				✓					
TAŞIYICI DUVAR			✓								
BEZEME KİTABE				✓							
MEKÂN			Mekânın yapısı korunmuştur.			Mekânın yapısı korunmuştur.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 1. Derecede İyi Korunmuştur.	Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.	
AVM ÖNCESİ						AVM SONRASI					

Tablo 6. Fransız Gümrük Binası Özgünlük Değerlendirmesi

4.1.2 Kılavuz Kaptanlar Köşkü'ne Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME	
İÇ MEKÂN ÖZELLİKLERİ KILAVUZ KAPTANLAR KÖŞKÜ	PLAN ŞEMASI			✓	Kılavuz Kaptanlar Köşkü, mimari ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirme kapsamında A.V.M. öncesi 2. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır. Tek katlı inşa edilen binanın bu dönemde kat eklemesi yapılarak kullanım alanı genişletilmiştir. Kat eklemesi mevcut pencere ve kapılara zarar verir nitelikte değildir. Pencere açıklıklarının bir kısmı kapıya dönüştürülmüştür. A.V.M. öncesi döşeme hakkında net bilgiye ulaşılmasa da döşemenin bu dönem korunduğu düşünülmektedir.		✓		A.V.M. sonrası ise, 2.dereceden korunmuştur. Plan şemasında işlev değişikliğinden dolayı değişiklikler yapılmış olsa da, pencere ve kapı açıklıkları korunarak iç mekânda sergileme birimleri olarak korunmuştur. Cephede ise A.V.M. öncesi yapılan kat ve balkon eklemesi aynen bırakılmıştır. Otel işlevinden dolayı döşemeler değiştirilmiştir.	
	CEPHE KARAKTERİSTİĞİ			✓			✓			
	ÖZGÜN MİMARİ ELEMANLAR	KAPI		✓				✓		
		PENCERE		✓				✓		
		BALKON	Sonradan eklenen balkon kapatılmıştır.			Avm sonrası balkon korunmuştur.				
		MERDİVEN	Merdiven eklemesi yapılmıştır.			Merdiven yeniden kurgulanmıştır.				
		DÖŞEME	✓							✓
	ÖZGÜN TAŞIYICI ELEMANLAR	KOLON	✓				✓			
		ÇATI		✓			✓			
		KİRİŞ	✓				✓			
TAŞIYICI DUVAR		✓			✓					
MEKÂN	Mekân eklemesi yapılmıştır. Binanın giriş kısımları kapatılarak işlev verilmiştir.			Dış mekânda açık oturum alanları eklenmiştir. Avm öncesi eklenen mekânlar özgün haline getirilmiştir.						
		AVM ÖNCESİ			AVM SONRASI					
		Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.					

Tablo 7. Kılavuz Kaptanlar Köşkü Özgünlük Değerlendirmesi

4.1.3 Taş Bina'ya Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME		
			✓		Taş Bina, mimari ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirme kapsamında A.V.M. öncesi 2. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır. Plan şemasında, iç mekânda bölücü duvar eklemeleri az da olsa mevcuttur. Mekânlar arasında geçiş sağlanması için açıklıklar kurgulanmıştır. Çeşitli açıklıklar ise kapatılmış veya kapılar pencereye, pencereler ise kapı olarak kullanılmıştır. Yapının üst örtüsü korunamadığından dolayı bu dönemde çatı örtüsü ve malzeme hakkında kesin bilgiye erilememiştir. Binanın döşemeleri değiştirilmeden bırakıldığı düşünülmektedir.		✓		A.V.M. sonrası ise, 3. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır. Bu kapsamda kat eklemesinin yapılması cephe karakteristik özelliklerini etkilemesinden dolayı, üst örtünün yeniden yapılması binanın özgünlüğüne zarar verir niteliktedir. İç mekânda merdivenlerin yeniden kurgulanarak iç mekânın ortasında yürüyen merdiven kurgulanması yapının özgünlüğünü bozar niteliktedir. Mevcut döşeme değiştirilmiştir.		
PLAN ŞEMASI			✓								
CEPHE KARAKTERİSTİĞİ			✓							✓	
İÇ MEKÂN ÖZELLİKLERİ	TAŞ BİNA	ÖZGÜN MİMARİ ELEMANLAR	KAPI	✓				✓			
			PENCERE			✓		✓			
			BALKON			✓				✓	
			MERDİVEN	✓							✓
			DÖŞEME	✓							✓
	ÖZGÜN TAŞIYICI ELEMANLAR	KOLON	✓				✓				
		ÇATI				✓				✓	
		KİRİŞ	✓					✓			
	TAŞIYICI DUVAR		✓				✓				
MEKÂN		Bütüncül mekânlar bölüntüye uğratarak mekân eklemesi yapılmıştır.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.			Özgün iç mekân bölüntüleri tamamen yıkılmıştır. Total mekân elde edilmiştir.			
		AVM ÖNCESİ						AVM SONRASI			
								Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 3. Derecede Binanın Özgün Dokusu Korunamamıştır.			

Tablo 8. Taş Bina Özgünlük Değerlendirmesi

4.1.4 Depo Binası'na Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME	
İÇ MEKÂN ÖZELLİKLERİ	DEPO BİNASI	PLAN ŞEMASI				✓			A.V.M. sonrası ise, 1. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır, plan şemasına fazla müdahale edilmesi sonucunda özgün plan şeması tamamıyla değiştirilmiştir. A.V.M. öncesi müdahale edilen kapı ve pencereler orijinaline uygun şekilde onarılarak korunmuştur, dolayısıyla cephelerde ki açıklıklar binanın özgün dokusunu yansıtır niteliktedir. Yapı genelinde uygulanan asma kattan dolayı merdiven eklenmiştir. Mevcut döşeme değiştirilmiştir.	
		CEPHE KARAKTERİSTİĞİ			✓		✓			
		ÖZGÜN MİMARİ ELEMANLAR	KAPI		✓		✓			
			PENCERE			✓	✓			
			BALKON	—			—			
	MERDİVEN		—			Sonradan eklenmiştir.				
	ÖZGÜN TAŞIYICI ELEMANLAR	DÖŞEME	✓					✓		
		KOLON	✓					✓		
		ÇATI	✓			✓				
		KİRİŞ	✓			✓				
TAŞIYICI DUVAR			✓			✓				
MEKÂN		Yapı içerisinde bölüntüler yapılarak mekânlar eklenmiştir.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 1. Derecede İyi Korunmuştur.		
					AVM ÖNCESİ	AVM SONRASI				

Tablo 9. Depo Binası Özgünlük Değerlendirmesi

4.1.5 Karakol Filo Binası'na Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME				
				✓	Karakol Filo Binası, A.V.M. öncesi 2. Dereceden korunduğu sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda, total plan şemasına sahip olan binanın iç mekânda eklentiler yapılarak mekân bölüntüye uğratılmıştır. Cephede mevcut pencere açıklıklarının kapı olarak yeniden kurgulanması cephe geneline zarar verir niteliktedir. Yapı genelinde açılan açıklıklar ve kapatılan açıklıklar bulunmakla birlikte mevcut kapı ve pencere açıklıklarına müdahale edilerek bir kısmı kapatılmış, İç mekânda yeni pencere ve kapı açıklıkları kurgulanmıştır. Döşeme hakkında kesin bilgiye erişilemese de aynen bırakıldığı düşünülmektedir.			✓	A.V.M. sonrası ise, değerlendirme kapsamında 3. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır. Özgün plan şeması değiştirilmiş, iç mekânda mevcut kolonlar yeniden kurgulanmıştır. Yapı genelinde uygulanan asma kattan dolayı birden fazla yerde merdiven kurgulanmıştır. Cephelerde açılan açıklıklar binanın özgün dokusuna zarar verir niteliktedir. Mevcut döşeme değiştirilmiştir.				
PLAN ŞEMASI													
CEPHE KARAKTERİSTİĞİ			✓										
İÇ MEKÂN ÖZELLİKLERİ	KARAKOL FİLO BİNASI	ÖZGÜN MİMARİ ELEMANLAR	KAPI	✓									
			PENCERE				✓						
			BALKON	—			—						
			MERDİVEN	—			Sonradan eklenmiştir.						
			DÖŞEME	✓							✓		
ÖZGÜN TAŞIYICI ELEMANLAR		KOLON	✓							✓			
		ÇATI	✓				✓						
		KİRİŞ	✓			✓							
		TAŞIYICI DUVAR		✓			✓						
MEKÂN		Yapı içerisinde bölüntüler yapılarak mekânlar eklenmiştir.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.			Özgün bölücü duvarlar tamamen yıkılarak mekânlar kurgulanmıştır.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 3. Derecede Binanın Özgün Dokusu Korunamamıştır.		
AVM ÖNCESİ					AVM SONRASI								

Tablo 10. Karakol Filo Binası Özgünlük Değerlendirmesi

4.1.6 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 1'e Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME			
		PLAN ŞEMASI	✓			Hurda Ambarı Binası, mimari ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirilme kapsamında A.V.M. öncesi 2. Derecede korunduğu sonucu çıkmaktadır. Eski dönemde binanın otopark olarak kullanımı binanın özgün dokusunu zarar verir niteliktedir. Dolayısıyla iç mekân taşıyıcı kolonlar verilen işlevden ötürü deforme olmuştur. Yapı genelinde açılan açıklıklar ve kapatılan açıklıklar bulunmakla birlikte mevcut kapı ve pencere açıklıklarına müdahale edilerek bir kısmı kapatılmıştır. Döşeme hakkında kesin bilgiye erişilemese de aynen bırakıldığı düşünülmektedir.			✓	A.V.M. sonrası mimari elemanlar ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirilme kapsamında ise, 1. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır, fakat total plan şemasına sahip mekânın bölünerek 2 farklı işlev verilmesi binanın özgün dokusuna zarar verir niteliktedir. Fakat A.V.M. öncesi değiştirilen kapı ve pencere açıklıkları özgün haline getirilerek onarılmıştır. İç mekânda kullanım alanının arttırmak amacıyla planlanan asma kat ve merdiven eklemesi mevcuttur. Mevcut döşeme değiştirilmiştir.		
CEPHE KARAKTERİSTİĞİ			✓	✓								
ÖZGÜN MİMARİ ELEMANLAR	KAPI			✓	✓							
	PENCERE			✓	✓							
	BALKON	—			—							
	MERDİVEN	—			Sonradan eklenmiştir.							
	DÖŞEME	✓						✓				
ÖZGÜN TAŞIYICI ELEMANLAR	KOLON		✓		✓							
	ÇATI	✓			✓							
	KİRİŞ	✓					✓					
	TAŞIYICI DUVAR		✓		✓							
MEKÂN	Mekân eklemesi yapılmamıştır.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.			Bölücü duvar eklentisi ile iç mekân bölünmüştür.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 1. Derecede İyi Korunmuştur.		
AVM ÖNCESİ												

Tablo 11. Hurda Ambarı 1 Özgünlük Değerlendirmesi

4.1.7 Hurda Ambarı, Palamar Servisi, Bakım Atölyesi 2'ye Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME		
		İÇ MEKÂN ÖZELLİKLERİ	HURDA AMBARI 2	PLAN ŞEMASI				✓			✓
CEPHE KARAKTERİSTİĞİ											
ÖZGÜN MİMARİ ELEMANLAR	KAPI			✓			Hurda Ambarı Binası, mimari ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirme kapsamında A.V.M. öncesi 1. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır. Fakat yapı genelinde açılan açıklıklar ve kapatılan açıklıklar bulunmakla birlikte mevcut kapı ve pencere açıklıklarına müdahale edilerek bir kısmı kapatılmıştır. Döşeme hakkında kesin bilgiye erişilemese de aynen bırakıldığı düşünülmektedir.	✓			
	PENCERE			✓					✓		
	BALKON			—				—			
	MERDİVEN			—				Sonradan eklenmiştir.			
	DÖŞEME			✓						✓	
ÖZGÜN TAŞIYICI ELEMANLAR	KOLON			✓						✓	
	ÇATI			✓					✓		
	KİRİŞ			✓					✓		
	TAŞIYICI DUVAR		✓			✓					
MEKÂN		İç mekân eklemeleri yapılmıştır.			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 1. Derecede iyi Korunmuştur.			İç ve dış alanlarda mekân eklemeleri yapılmıştır. Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 2. Derecede Kısmen Korunmuştur.			
					AVM ÖNCESİ	AVM SONRASI					

Tablo 12. Hurda Ambarı 2 Özgünlük Değerlendirmesi

4.1.8 Büyük Hol Binası'na Yönelik Müdahaleler

		1	2	3	DEĞERLENDİRME	1	2	3	DEĞERLENDİRME			
		İÇ MEKÂN ÖZELLİKLERİ	BÜYÜK HOL BİNASI	PLAN ŞEMASI							✓	A.V.M. sonrası mimari ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirme kapsamında binanın 3. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır. Bu kapsamda cepheler kapatılmış, plan şemasında mekân eklentileri yapılmış, özgün pencere ve kapılar tamamen değiştirilmiştir. İç mekânda asma kat kurgulandığından dolayı merdiven eklemesi yapılmıştır. Yapının taşıyıcı kolonları onararak korunmuş ve yeni kolon hattı eklenmiştir. Mevcut döşeme değiştirilmiştir.
CEPHE KARAKTERİSTİĞİ				✓					✓			
ÖZGÜN MİMARİ ELEMANLAR	KAPI			✓			Büyük Hol Binası, mimari ve taşıyıcı elemanlar açısından değerlendirme kapsamında A.V.M. öncesi 1. Dereceden korunduğu sonucu çıkmaktadır. Büyük hol yapısının otopark olarak kullanım binanın taşıyıcı sistemine zarar vermiştir. Binanın özgünlüğünü korumak adına verilen işlev uygun bulunmamıştır. Plan şemasında, mekân içinde mekân kurgulanmış olup, kurgulanan mekânların bir bölümü kullanım dışı bırakılmıştır. Diğer yapılarda olduğu gibi bu yapıda da döşemenin aynen korunduğu düşünülmektedir.				✓	
	PENCERE			✓							✓	
	BALKON			—							—	
	MERDİVEN			Merdiven eklemesi yapılmıştır.							Merdiven eklemesi yapılmıştır.	
	DÖŞEME			✓							✓	
ÖZGÜN TAŞIYICI ELEMANLAR	KOLON			✓			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 1. Derecede iyi Korunmuştur.	✓			Yapının Tarihi, Mimari Ve Estetik Değerlerinin Korunması Durumu, 3. Derecede Binanın Özgün Dokusu Korunamamıştır.	
	ÇATI			✓				✓				
	KİRİŞ			✓				✓				
	TAŞIYICI DUVAR		✓					✓				
MEKÂN		Mekânın yapısı korunmuştur.							Mekân içinde mekân yapılmıştır.			
AVM ÖNCESİ					AVM SONRASI							

Tablo 13. Büyük Hol Binası Özgünlük Değerlendirmesi

4.2 Eklentilerin Tarihi Yapının Mimari Özelliklerine Etkisi

Konak Pier Yapı Kompleksi'nin her bir yapının işlev sonrasında özgün dokusunu ve özelliklerini hangi oranda korunmuş olduğu korunmuşluk oranı derecelendirmesi kapsamında bir önceki bölümde incelenmiştir. Konak Pier yapı grubunu oluşturan 8 adet binanın yeni işlev yüklemesi sürecinde iç mekânlarında çeşitli müdahalelerin yapılmış olduğu saptanmıştır. Bu kapsamda yapı genelinde işlevsel ihtiyaçtan dolayı, çeşitli eklentilerin yapılması gerekmiştir. Bu eklentiler de yapının özgününde var olmayan ancak işlev gereği eklenmesi gereken eklentiler olarak önem taşımaktadır. Söz konusu eklentiler yapının bağlamında özgünlük durumuna olan etkileri katkılı, uyumlu (nötr) ve zararlı olarak gruplanmıştır. (Bakınız Tablo 14) Böylece çağdaş yaşam standartlarına ve teknolojik koşullar gereği yapılaraya yapılan müdahaleler gereği eklentilerin koruma ölçütleri açısından yapılaraya oluşturdukları etkiler değerlendirilmeye alınmıştır.

KATKILI	<ul style="list-style-type: none">• Eklentiler yapının özgün dokusuna zarar vermemektedir.• Günümüz konfor koşullarına adapte edebilmek için yapılması gereken eklentilerdir.• Eklentilerin uygulanmasında çağdaş teknik ve malzemelerle ayırt edilebilir nitelikte olmasıdır.
UYUMLU	<ul style="list-style-type: none">• Eklentiler yapının özgün dokusuna zarar vermemektedir.• Eklentilerin uygulanmasında çağdaş teknik ve malzemelerle ayırt edilebilir nitelikte olmasıdır.
ZARARLI	<ul style="list-style-type: none">• Eklentiler yapının özgün dokusuna zarar vermektedir.• Geri dönüşü olmayan müdahaleleri kapsamaktadır.

Tablo 14. Konak Pier Yapısı' nın Mimari Açıdan Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

Yukarıdaki gruplandırmalar kullanılarak aşağıdaki tablolar oluşturulmuştur.

4.2.1 Fransız Gümrük Binası

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI	
FRANSIZ GÜMRÜK BİNASI	ELEMAN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMAN EKLENTİSİ			✓	
		SİRKÜLASYON ELEMAN EKLENTİSİ	✓			
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓	✓	
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMANLARI			✓	
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	İç mekânda bölücü duvar eklentisi yapılmamıştır.			
		MEKÂN EKLENTİSİ	İç mekânda mekân eklentisi yapılmamıştır.			
		AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI	Açık ortak kullanım alanı bulunmamaktadır.			

Tablo 15. Fransız Gümrük Binası'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

4.2.2 Kılavuz Kaptanlar Köşkü

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI
KILAVUZ KAPTANLAR KÖŞKÜ	ELEMAN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMAN EKLENTİSİ			✓
		SİRKÜLASYON ELEMAN EKLENTİSİ	✓		
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓	
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMANLARI	✓		✓
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	✓		
		MEKÂN EKLENTİSİ	✓		
		AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI			✓

Tablo 16. Kılavuz Kaptanlar Köşkü'nün Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

4.2.3 Taş Bina

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI	
TAŞ BİNA	ELEMAN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMAN EKLENTİSİ			✓	
		SİRKÜLASYON ELEMAN EKLENTİSİ	✓			
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓		
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMANLARI	✓			
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	İç mekânda bölücü duvarlar yıkılmıştır.			
		MEKÂN EKLENTİSİ		✓		
AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI			✓			

Tablo 17. Taş Bina'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

4.2.4 Depo (Taş Bina Sağında) Binası

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI
DEPO BİNASI	ELEMAN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMAN EKLENTİSİ			✓
		SİRKÜLASYON ELEMAN EKLENTİSİ	✓		
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓	
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMANLARI	✓		✓
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	✓		
		MEKÂN EKLENTİSİ	✓		
AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI				✓	

Tablo 18. Depo Binası'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

4.2.5 Karakol Filo (Taş Bina Solunda) Binası

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI
KARAKOL FİLO BİNASI	ELEMEN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMEN EKLENTİSİ			✓
		SİRKÜLASYON ELEMEN EKLENTİSİ	✓		
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓	
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMENLARI	✓		✓
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	✓		
		MEKÂN EKLENTİSİ	✓		
		AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI		✓	

Tablo 19. Karakol Filo Binası'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

4.2.6 Hurda Ambarı, Palamar Servisi. Bakım Atölyesi 1

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI
HURDA AMBARI 1 BİNASI	ELEMEN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMEN EKLENTİSİ			✓
		SİRKÜLASYON ELEMEN EKLENTİSİ	✓		
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓	
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMENLARI	✓		✓
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	✓		
		MEKÂN EKLENTİSİ	✓		
		AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI		✓	

Tablo 20. Hurda Ambarı 1 Binası'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

4.2.7 Hurda Ambarı, Palamar Servisi. Bakım Atölyesi 2

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI
HURDA AMBARI 2 BİNASI	ELEMAN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMAN EKLENTİSİ			✓
		SİRKÜLASYON ELEMAN EKLENTİSİ	✓		
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓	
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMANLARI	✓		✓
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	✓		
		MEKÂN EKLENTİSİ	✓		
		AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI		✓	

Tablo 21. Hurda Ambarı 2 Binası'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

4.2.8 Büyük Hol Binası

		MÜDAHALE NİTELİĞİ	ZARARLI	UYUMLU	KATKILI
BÜYÜK HOL BİNASI	ELEMAN EKLENTİSİ	STRÜKTÜREL ELEMAN EKLENTİSİ			✓
		SİRKÜLASYON ELEMAN EKLENTİSİ	Sirkülasyon eleman eklentisi bulunmamaktadır.		
		TESİSAT SİSTEMLERİ EKLENTİSİ		✓	
	İÇ MEKÂN EKLENTİSİ	ÜST ÖRTÜ VE YÜZEY ELEMANLARI			✓
	MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM	BÖLÜCÜ DUVAR EKLENTİSİ	✓		
		MEKÂN EKLENTİSİ	✓		
		AÇIK ORTAK KULLANIM ALANLARI		✓	

Tablo 22. Hurda Ambarı 1 Binası'nın Mimari Açından Eklentilerinin Değerlendirme Tablosu

BÖLÜM V. SONUÇ

Toplumların sahip olduğu değerleri yansıtan tarihi yapılar, insanların tarihini öğrenmesine ve geleceklerine yön vermek amacıyla tarihi eserlerin korunarak sonraki kuşaklara aktarılması önemlidir. Tarihi çevremizi oluşturan bu eserlerin birçoğu günümüze kadar varlığını sürdürerek kültürel mirasımızın oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla kültürel belleğimizi oluşturan yapıları koruyarak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak ve bunu yaparken de bu yapıların onarım ve yeniden işlevlendirme çalışmaları en az hata ile yapılması önemlidir. Günümüzde önemle üzerinde durulan hususlar arasında yer alan onarım çalışmaları kapsamında yapının özgün dokusunun en az kayıpla gelecek kuşaklara aktarımının sağlanması kültürel mirasımız için önemlidir.

Yeniden işlevlendirilecek olan yapının mevcut mekânı, konumu ve işlevsel kurgusu; verilecek olan yeni işlev ile birlikte okunmalıdır. Dolayısıyla tarihi yapının korunması ve onarılması sırasında önem kazanan hususlar olarak; yapının bünyesinde barındırdığı özgün kimliğini oluşturan unsurlar yapının mimari dilinin, yapısal elemanlarının, iç mekân özelliklerinin, sirkülasyon elemanlarının, strüktürel sisteminin ve bezemelerinin korunması gereklidir. Bu kapsamda “Alışveriş ve Eğlence Merkezi” olarak yeniden işlevlendirilen Konak Pier Yapı Grubu incelenmiştir. Bu yapı grubunun günümüzdeki işlevi her ne kadar alışveriş merkezi niteliğinde olsa da Osmanlı Döneminde inşa edilen bu yapıların işlevsel açıdan ve dolayısıyla mekân kullanımı açısından önemli değişikliklere konu olduğu aşikârdır. Tasarlandığı dönemde gümrük ve depo ihtiyacını karşılamak için yapılan ve Fransızlar tarafından inşa edildiğinden dolayı Fransız Gümrüğü olarak adlandırılan yapının zaman içerisinde gümrük işlevini yitirmesi ile balık hali, otopark, askeri yatakhane, depo, tamirhane, vb. işlevler ile mekânsal müdahaleler sonucunda yapının mevcut dokusunun zarar görmesine neden olmuştur. Bu bağlamda yapılan analizler kapsamında yapı cephelerinin özgün kimliğinin korunduğu anlaşılmıştır. Fakat her ne kadar cephelerin özgün kimliği korunmuş olsa da, iç mekânda yapılan eklentiler, kapatılan açıklıklar ve işlev gereği değişikliğe uğraması sonucunda yapının plan şeması, özgün mimari elemanları kapsamında mekân algısının önemli ölçüde zarar gördüğü saptanmıştır.

Yapı kompleksi, yapım yılı olarak değerlendirildiğinde II. Etap'ta inşa edilen Kılavuz Kaptanlar Köşkü'nün, A.V.M. öncesinde kat eklemesi, sirkülasyon ve iç mekanda çeşitli eklemelerin yapılması gibi değişiklikler sonucunda plan şeması, cephe karakteristiği ile özgünlüğünü kaybettiği; A.V.M. sonrasında ise yapının olabildiğince özgün durumuna geri döndürülerek onarıldığı tespit edilmiştir. Kılavuz Kaptanlar Köşkü'nün plan ve malzeme açısından, Fransız Gümrük Binası ile aynı özelliklere sahip olduğu dikkate alınrsa günümüzde binanın özgün mimari elemanları kapsamında kapıların pencereye, pencerelerin kapıya dönüştürülmesi, kat eklemeleri, yapı malzemelerinin değiştirilmesi sonucunda ise yine kısmen özgünlüğünü kaybettiği saptanmıştır.

Yapı grubu içinde yer alan Taş Bina yapısı değerlendirildiğinde ise, iç mekânın kullanım alanını genişletme amaçlı kat eklenmesi ve yürüyen merdiven inşa edilmesi hususları, yapının tarihi değerine aykırı bir durum teşkil etmektedir. Öte yandan, sebebi bilinmeyen yangın sonucu yok olan üst örtü yerine, yapının dış etkilerden korunması için gerekli olan üst örtü sisteminin yapılma gerekliliği, amaç olarak her ne kadar doğru bir karar olarak değerlendirilse de, binanın bünyesinde barındırdığı özgünlüğü ve tarihi değerlerini bozar niteliktedir.

Taş Bina'nın her iki yanında yer alan depo yapıları olarak inşa edilen binalar, tez çalışmasında Depo Binası ve Karakol Filo Binası adı altında ele alınmıştır. Gümrük yapısının depo alanları olarak inşa edilen yapılar A.V.M. öncesinde Türk Denizcilik İşletmeleri' ne ve İzulaş' ın kullanımına sunulması sebebiyle eklentiler yapılmış ve yapının bazı bölümleri otopark olarak kullanılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Depo yapılarının da özgünlüğünü yitirdiği anlaşılmıştır. Fakat A.V.M. sonrasında yapılan onarım çalışmalarıyla yapı özgün cephe karakterini yeniden kazanmıştır. Öte yandan Karakol Filo Binası incelendiğinde, iç mekânın yeniden kurgulanması ve binanın taşıyıcı elemanlarının yeniden yapılması vb. müdahalelerle sadece ön cephenin özgün olarak korunduğu anlaşılmıştır.

Hurda Ambarı 1 ve 2 olarak tez kapsamında değerlendirilen yapılarda ise, A.V.M. öncesinde otopark ve depo olarak işlevlendirilirken, A.V.M. sonrasında genel anlamda cephe özellikleri, strüktürel sistemleri korunmuştur.

Yapı Grubu içinde son olarak inşa edilen Büyük Hol binası, inşa edildiği dönem itibariyle sadece üst örtü sistemine sahip iken işlev yüklemesi yapılarak A.V.M. bünyesinde birçok mağazanın yer aldığı mekân içinde mekân kurgulanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, gerek cephelerinin kapatılması ve gerekse mekân içerisinde mekân kurgulanması yapının özgün açık ve kapalı mekân özelliklerini kısmen yitirilmesine neden olmuştur. Bununla birlikte Avrupa'dan ithal edilen çelik konstrüksiyon sistemleri aslına uygun olarak temizleme ve onarım işlemleri ile korunarak yapı içinde sergilenmesi özgün niteliklerin korunması açısından önemlidir.

Yeniden işlevlendirilmeye konu olan Konak Pier Yapı Grubunun sahip olduğu mevcut mekânsal kurgusu ile yeni verilen işlevin gereksinimlerinin örtüşmemesi sonucunda çeşitli eklentilerin yapılması gerekmiştir. Yapılan bu eklentiler araştırmamız kapsamında, yapı grubunun özgün dokusu göz önünde bulundurularak zarar, katkı ve uyum kıstasları doğrultusunda incelenmiş olup aşağıdaki değerlendirmelere ulaşılmıştır.

Bu değerlendirmeler sonucunda Konak Pier Yapı grubuna eklenen üst örtü ve yüzey elemanları, yapının özgün kimliğini yansıtmamakta olduğu görülmüştür. Uygulanan onarım ve koruma çalışmaları kapsamında, yapı grubu içinde yer alan binaların bazılarında kat eklentisi yapılması ve üst örtü sisteminin değiştirilmesi sonucu yapının özgün niteliklerine zarar verilmiştir. İç mekanda ise mekan ve sirkülasyon elemanları olarak eklentiler yapılmıştır. Bu eklentiler orijinalinde olmayan, sonradan eklenen ve sonuç olarak incelendiğinde yapının özgün dokusunu yansıtmayan unsurlardır. Diğer yandan, onarım çalışmalarında strüktürel sistemler yapı ömrünü uzatmak adına güçlendirilerek, yapıya olumlu katkıda bulunulmuştur.

Bu kapsamda Konak Pier Yapı Grubunun genel anlamda alış verişi merkezi olarak kullanımının özgün plan şemasına, özgün sirkülasyona uygun olmaması ve önemli ölçüde eklenti mekânlara gereksinim göstermesi nedeniyle yanlış bir işlev ile yüklenmiş olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, Konak Pier Yapı Grubunu oluşturan sekiz binadan 5 tanesinin yeniden işlev yüklenmesi sonucunda özgün niteliklerini tarihi, mimari ve artistik açıdan kısmen yitirdiği, 2 adet yapının özgün niteliklerini yeniden kazandığı, geriye kalan

tek yapının ise aynı kaldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, analitik bakış açısıyla, fiziksel açıdan özgün mimari niteliklerini genel olarak kaybedildiği söylenebilir.

A.V.M. kapsamı içinde farklı marka ve konseptte ki mağaza birimlerinin her birinin kendine özgü karakteristik dekorasyon anlayışlarına bağlı mağaza tasarımlarının varlığı Konak Pier Yapı Grubu'nun genel özgün mimari niteliklerini algılanmasını zorlaştırdığı ve zaman zaman özgüne aykırı bir ortam oluşturduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak özgün işlevini kaybederek atıl duruma düşmüş olan Konak Pier Yapı Grubu'nun yeniden işlevlendirilerek günlük yaşama kazandırılması doğru bir yaklaşımdır. Böylece onarım ve restorasyon gören yapı grubu strüktürel açıdan sağlamlaştırılmış ve bazı mimari unsurlarının bakımı ve onarımı gerçekleştirilmiştir. Ancak buradaki sorun yeni işlevin A.V.M. olmasıdır. Bu yeni işlevin yapının özgün plan, cephe ve mekân özelliklerine çok büyük oranda müdahale edilmesini zorunlu kılması büyük sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle özgün işlevsel kullanımını kaybeden yapılara yönelik olarak yapılacak koruma çalışmalarında doğru bir yeni işlev seçimi en temel unsur olmalıdır.

Ayrıca yapılan işlev değişikliği, onarım ve restorasyon çalışmaları yürütülürken bu alanda uzman kişilerin aktif olarak rol alması önemle üzerinde durulması gereken konular arasında olduğu sonucuna varılmıştır. Günümüzde bu çalışmalar yapılırken iç mimarların da yer alması yapının özgün kimliğinin, mevcut iç mekân karakteristik özelliklerinin ve tarihi niteliğinin korunması açısından daha olumlu ve başarılı sonuçlar doğurabileceği aşikârdır.

Koruma anlayışının zaman içerisinde gelişmesiyle, koruma bilinci yalnızca tarihi ve arkeolojik yapılar değil daha günümüze yakın yapıları da kapsar duruma gelmiştir. Ülkemizde 19.yy'da yapımı gerçekleşen günümüzde işlevini yitirerek atıl duruma gelen pek çok kamu ve endüstri yapısı mevcuttur. Bu yapıların da sürdürülebilirliklerinin sağlanması adına benzer tez çalışmaların yapılması gerekli olup bu tür araştırma

alışmaları ile uygulamaların kritik edilmesi gelecekte gerçekleştirilecek benzer çalışmalarda daha doğru sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. 2016. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul: Yem Yayınları
- Akçura, N. 1972. Türkiye’de Eski Eserler, Mimarlık Dergisi 8. İstanbul
- Akpolat, M. 1991. Fransız Kökenli Levanten Mimar Alexandre Vallauray. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Alsaç, Ü. 1992. Türkiye’de Restorasyon. İstanbul: İletişim Yayınları
- Altınoluk, Ü. 1998. Binaların Yeniden Kullanımı: Program-Tasarım-Uygulama-Kullanım. İstanbul: Yem Yayınları
- Asatekin, G. 2004. Kültür ve Doğa Varlıklarını Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları Yayın No:104
- Atay, Ç. 1978. Tarih İçinde İzmir. İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını
- Atay, Ç. 1998. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e İzmir Planları. Ankara: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı
- Atay, Ç. 2001. Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Olgusu. İzmir: İzmir Ticaret Odası
- Atay, Ç. 2012. İzmir Rıhtımında Ticaret Kordon Boyunda Yaşam 1610-1940. İzmir: İzmir Ticaret Odası Sanat Yayınları 13
- Baran, H., Çiçek, Ü., Büke, A., 2006. (Der.). İzmir Tarihi Kent Merkezi’nin Unesco Dünya Mirası Listesine Kazandırılması Projesi. İzmir. İzmir Ticaret Odası Yayınları
- Bektaş, C. 2001. Koruma Onarım. İstanbul: Literatür Yayınları
- Beyru, R. 2011. 19. Yüzyılda İzmir Kenti. İstanbul: Literatür Yayınları
- Burden, Ernest., 2004. Illustrated Dictionary of Architectural Preservation: Restoration, Renovation, Rehabilitation, Reuse, McGraw-Hill Press, NewYork.
- Bülbül, Z. U. 2016. Anadolu Selçuklu Dönemi Yapılarının Restorasyonunda Özgünlük Ölçütü-Konya İnce Minareli Medrese Örneği. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi
- Cragoe, D. C. 2012. Binalar Nasıl Okunur Resimli Bina Okuma Rehberi. İstanbul: Yem Yayınları
- Çolak, F. 2013. II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyete İzmir Şehrinde Üretim ve Dış Ticaret (1908-1923). İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı

- Demir. A., 2016., ''Customs Building Inscriptions Of İzmir'', Sanat Tarihi Dergisi, Cilt 10, Sayı 10, < <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/152290> >
- Eldem. S. H. 2009. Yapı. İstanbul: Birsen Yayınevi
- ERDER, C., ''Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır'', O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi Dergisi, Sayı 2, Cilt 3, Güz 1977,s.172-173
- Frangakis-Syk. 2001. The Making of an Ottoman Port. The Quay of İzmir in the Nineteenth Century. The Journal of Transport History 22(1),s. 23-46
- İzmir Mimarlık Rehberi. 2005. İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları
- Gürel. M. 10. 03. 2017 < <http://mustafagurelli.com/?oku=1498>>
- Gürsoy. M. 2013. Tarihi, Ekonomisi ve İnsanları İle Bizim İzmirimiz. Mg Yayınları
- Hasol. D. 2010. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. İstanbul: Yem Yayınları
- ICOMOS. 17. 10. 2017.
<http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0623153001387886624.pdf >
- Karasar. N. 2015. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Nobel Akademik Yayınları
- Kasaba. R. 1994. İzmir, Doğu Akdeniz Liman Kentleri. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Kaşlı. B. 2009. İstanbul'da Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Endüstri Yapıları ve İç Mekân Müdahaleleri: Santral İstanbul Örneği İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Kaya. Ş. 2010. Bazı Liman Kentlerindeki Örnekler Işığında Tanzimat Dönemi ve Sonrasında İnşa Edilen Gümrük Binalarının Mimari Özellikleri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 4., s. 73-92
- Kayın. E. (11.2000). Tarihsel Süreçte İzmir Limanları: Mekânsal ve Yaşamsal Örgüler. İzmir Kent Kültürü Dergisi. sayı:2, s.200-208
- Kınlıçay. S. S. 2010. Barok-Rokoko Yorumlu 18. Yüzyıl İstanbul Çeşmelerinde Kompozisyon, Motif Ve Terimler (1740-1797). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Kocabıyık. Y. 2014. Yeniden İşlevlendirme Kavramı Ve Bu Kapsamda İTÜ Taşkışla Binasının İncelenmesi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Kona. S. 2015. Paşalimanı Un Fabrikası Ve Yeniden İşlevlendirme. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

- Kuban. D. 2000. Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama. İstanbul: Yem Yayınları
- Kütükoğlu. M. Tarih Dergisi. 8 Eylül 2017
<<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iutarih/article/view/1023003282>>
- Kütükoğlu. M. 2011. İzmir Rıhtım İnşaatı ve İşletme İmtiyazı, Tarih Dergisi, Cilt 0. s. 518
- Madran. E., Özgönül. N. 2005. Kültürel Ve Doğal Değerlerin Korunması. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası
- Martal, A. 1999. Değişim Sürecinde İzmir’de Sanayileşme. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları
- Mimarlar Odası. TMMOB. 2011 “Taşınmaz Kültür Varlıklarının Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerine İlişkin Teknik Şartname”
- News2023. 20. 04. 2017. < <http://www.news2023.com/haber/335227-izmir-konak-pier-kacak-pier-kalesi-oluyor>>
- Pekin. S. Z. (1998, 03). Eski Gümrük (Balıkhali) Binaları Restorasyon ve Yenileştirme Projesi Konak Pier. Yapı Dergisi. Sayı 196, s. 80-89
- Pekin. S. Z. Matu Mimarlık. 10. 11. 2017
<<http://www.matu.com.tr/mimarlik/projeler.asp?pid=8>>
- Pekol. B. 2010 İstanbul’da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların Üslup Sorunsalı. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Pınar. İ. 1994. Gezinlerin Gözüyle İzmir, XIX. Yüzyıl-I. İzmir: Akademi Yayınevi
- Say. S. K. 2014. Alexander Vallaury’s Late Works On İzmir, Thessaloniki And Eminönü Customs Houses And Notes On The Agenda Of Ottoman Architecture At The Turn Of The Century. 9 Ekim 2017 .<http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/2014/cilt31/sayi_2/43-64.pdf>
- Selçuk. M. 2006. Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekânsal Kurgunun Değerlendirilmesi. Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Soygeniş. M. 2008. Yapı 1-2-3-4. İstanbul: Birsen Yayınevi
- Taner. S. 2011. İstanbul Endüstri Yapılarının “Loft” Kavramı Çerçevesinde Yeniden İşlevlendirilmesi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Tapan. M. 2014. Koruma Sorunlarımız Mimarlık ve Kentleşme. İstanbul. Cumhuriyet Kitapları

- Tarihi Kentler Birliği. 05.04.2017 <<http://www.tarihiKentlerBirliği.org/wp-content/uploads/KorumaBilinci-Ekitap.pdf>>
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Ege Bölge Müdürlüğü. 21.03.2017 <<http://ege.gtb.gov.tr/kurumsal/izmir-gumrukleri-tarihcesi>>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü İzmir 1. No'lu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden Edinilen Fişler
- Uçar. B. 2013. Endüstriyel Miras Ve Yeniden İşlevlendirme Kavramları Kapsamında Beykoz Deri Ve Kundura Fabrikası'nın İrdelenmesi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Umur-u Tahliye Dairesi. 1914. Rusumat Salnamesi, Matbaa-i İsmed İhsan ve Őürekası. İstanbul
- rk. Y. 2008. İzmir'i İzmir Yapan Adlar (İzmir Kent Sözlüğü). İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını
- Yaranga. O. 2002. XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Fransız Gezinlerin Anlatımlarında İzmir, İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
- Yeğin. U. 2009. Evvel Zaman İçinde İzmir. İstanbul: İzmir Ticaret Odası Kültür, Sanat ve Tarih Yayınları
- Zandi-Sayek. S. 2012. Ottoman İzmir: The Rise of a Cosmopolitan Port, 1840/1880. Minneapolis: University of Minnesota Press
- 24.04.2017 <<http://mehmet-urbanplanning.blogspot.com.tr/2012/02/avrupada-tarihsel-ve-kulturel-cevre.html>>.
- 12.05.2017 <<http://www.osmanhamdibey.gov.tr/TR,50976/osman-hamdi-beyden-gunumuze-turkiyede-koruma-anlayisi.html>>
- 02.06.2017 <<https://www.google.com.tr/maps/place>>
- 10.05.2017 <<http://levantineheritage.com/smyrna.htm>>
- 24.04.2017 <<http://mehmet-urbanplanning.blogspot.com.tr/2012/02/avrupada-tarihsel-ve-kulturel-cevre.html>>

BOA Belgeleri:

POLYCARPE. V. 1889. Plan General Des Quais de Smyrne. PLAN-GENEL-SIRANO-9

Y..PRK.BŞK 59-91, 15.6.1899

Y..PRK.ML 27-54, 27.6.1906

Y..PRK.TNF 8-56, 17.6.190

Y..PRK.TNF 8-54, 11.6.1906